

Tutkimus Helsingin yliopiston 30 vuotta täyttäneistä opiskelijoista ja heidän opiskelujensa arjesta

Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus

marraskuu 2018

Virve Murto ja Aino Suomalainen

SISÄLTÖ	
TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	4
2 HAASTATTELUT OPISKELIJOIDEN ÄÄNEN ESIIN TUOJINA	6
2.1 Yliopistoon hakeutumisen ajoitus ja tavoitteet opinnoille	6
2.2 Toimeentulo ja työn, opintojen ja perheen yhteensovittaminen	9
2.3 Opiskeluarki ja yliopisto opiskelumiljöönä	11
2.4 HYYn palvelut: palveluiden tuttuus ja toiveet	14
3 OPISKELIJOIDEN JA OPISKELUARJEN MÄÄRÄLLINEN TARKASTELU	16
3.1 Kyselyyn vastanneiden taustatiedot	16
3.2 30 vuotta täyttäneiden opinnot: tausta, hakeutuminen ja eteneminen	18
3.3 Opiskelijan arki: palapelin rakentamista	27
3.4 Yliopisto sosiaalisena yhteisönä ja opiskelijoiden edunvalvonta	39
4 YHTEENVETO JA POHDINTA	47
4.1 30 vuotta täyttäneet opiskelijat moninainen joukko	47
4.2 Aikuisopiskelijoiden opintososiaalinen asema	48
4.3 HYY palveluiden tarjoajana ja edunvalvojana	50
LÄHTEET	52
Liite 1. Metodologia	53
Liite 2. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot	57
Liite 3. Määrällisen analyysin jakaumia	58

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella Helsingin yliopiston 30 vuotta täyttäneitä läsnäolevia perustutkinto-opiskelijoita ja heidän opintojensa arkea. Elinikäisen oppimisen myötä opiskelijat ovat yliopistossa moninaistuneet, mutta vanhemmista opiskelijoista on ollut saatavissa vain vähän tutkittua tietoa. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda näkyväksi marginaaliin jäänyttä opiskelijaryhmää, kertoa heidän opintososiaalisesta asemastaan sekä tuoda ilmi heidän ajatuksiaan ylioppilaskunnasta edunvalvojana ja palveluiden tuottajana.

Tutkimus toteutettiin monimenetelmällisenä tutkimuksena, jossa ensin tehtiin ryhmähaastatteluja ja sen jälkeen kyselytutkimus (N=648). Osallistujien tavoittamiseksi käytettiin Helsingin yliopiston opiskelijarekisteriä. Keväällä 2018 tehtyjen viiden fokusryhmähaastattelun tuottama aineisto analysoitiin teemoittelemalla ja saatuja tuloksia hyödynnettiin kyselylomakkeen rakentamisessa. Kyselyosio toteutettiin syyskuussa 2018 sähköisenä kyselynä. Vastausprosentti oli kyselyssä 28. Saatu kyselyaineisto analysoitiin pääasiallisesti tilastollisin menetelmin.

Tulosten mukaan 30 vuotta täyttäneet opiskelijat ovat hyvin moninainen joukko erilaisine elämäntilanteineen. Suurin osa vanhemmista yliopisto-opiskelijoista oli naisia, ja he opiskelivat jokaisessa Helsingin yliopiston tiedekunnassa. Opintojen tavoitteena oli enemmistöllä tutkinnon suorittaminen. Heistä useimmilla oli taustallaan aiempia korkeakouluopintoja, mutta harvemmillä oli suoritettuna korkeakoulututkintoa. Enemmistö 30 vuotta täyttäneistä opiskelijoista kävi opintojensa ohessa pää- tai sivutoimisesti töissä, ja palkkatulot olivat opintojen tärkein rahoitusmuoto. Kokoaikaisesti työssäkäyvät kokivat toimeentulonsa paremmaksi kuin pelkästään opintoihinsa keskittyvät.

Yliopistoon enemmistö vanhemmista opiskelijoista oli integroitunut hyvin, eikä ikä vaikuttanut negatiivisesti opiskelun sosiaaliseen puoleen. Ajanpuute oli suurin este ainejärjestötoimintaan osallistumiselle, ja opiskelijaelämän toivottiin muutoinkin painottuvan nykyistä enemmän työelämäkytköksiin. Ylioppilaskunnalta toivottiin enemmän panostusta edunvalvontaan kuin palveluihin, ja Ylioppilaslehteä sekä opiskelijakalenteria lukuun ottamatta monet HYYn palveluista olivat vieraita.

Opiskelijoiden moninaistuessa erilaisten elämäntilanteiden huomiointi tulee entistä tärkeämmäksi, ja uudenlaisten opiskelumuotojen lisäksi tarvitaan joustavuutta opintoihin. Lisäämällä eri tiedekuntien sisäistä yhteistyötä sekä alueellista yhteistyötä eri korkeakoulujen välillä voitaisiin helpottaa opintojen aloittamista, sillä monet opiskelijoista olivat vaihtaneet opiskelemaansa alaa. Opintojen rahoituksen mahdollistaminen on suuri kysymys opiskelijoiden arjessa. Kehittämällä opintovapaata ja aikuiskoulutustukea voitaisiin edistää vanhempien opiskelijoiden mahdollisuutta päätoimiseen opiskeluun, jolloin opintoja olisi helpompi suorittaa tavoiteajassa. Erilaisten roolien – opiskelija, työntekijä, vanhempi, ystävä – yhdistäminen on monelle aikuisopiskelijalle suuri haaste, eikä aikaa aina jää perinteiselle opiskelijaelämälle. Aikuisopiskelijoita voitaisiin huomioida paremmin ainejärjestöissä ja ylioppilaskunnissa kehittämällä työelämään kytköksissä olevaa toimintaa sekä tarjoamalla ohjausta ja neuvontaa siinä, kuinka erilaisissa elämäntilanteissa opiskelu on mahdollista toteuttaa.

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella Helsingin yliopiston 30 vuotta täyttäneitä ja sitä vanhempia läsnäolevia perustutkinto-opiskelijoita. Tutkimuksessa tarkastellaan, millainen ryhmä yli 30-vuotiaat opiskelijat ovat ja millaista heidän opiskelunsa on, sekä millaisia ajatuksia heillä on HYYstä. Tutkimus on toteutettu Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan ja Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otuksen yhteistyönä.

Yliopisto-opintonsa myöhemmin aikuisiällä aloittavat ovat kasvava joukko, ja yliopisto-opiskelijoiden keski-ikä on noussut viime vuosikymmenien aikana. Enemmistö opintonsa aikuisina aloittaneista ovat iältään 30–40-vuotiaita (Halttunen & Alho-Malmelin 2007). 30 vuotta täyttäneet määritelläänkin usein aikuisopiskelijoiksi (ks. esim. Moore 2000, 2003). Toisaalta osa vanhemmista yliopisto-opiskelijoista on aloittanut opintonsa jo varhaisemmalla iällä.

Yhteiskunnallisten muutosten myötä kouluttautuminen ei kuulu enää vain nuoruuteen, vaan se voi olla elinikäistä. Koulutus tarjoaa mahdollisuuden uudelleen kouluttautumiseen ja alanvaihtoon. Koulutus voi myös tarjota resursseja oman identiteetin rakentamiseen sekä uusien alkujen löytämiseen. (Halttunen & Alho-Malmelin 2007.) Muutokset opinnoissa ovatkin yleisiä yliopisto-opiskelijoilla. Esimerkiksi Opiskelijabarometri 2014 -kyselytutkimukseen vastanneista yliopisto-opiskelijoista ainoastaan 58 prosenttia ilmoitti silloisen koulutuksensa olevan ensimmäinen, jota opiskelee (Villa 2016).

Elinikäinen oppiminen voi toimia selviytymisstrategiana niin yhteiskunnalle kuin yksilöllekin ja auttaa pysymään oppimisen ja koulutuksen parissa läpi elämän (Halttunen & Alho-Malmelin 2007). Elämäkulkua ja työurat yksilöllistyvät ja moninaistuvat, esimerkiksi uudelleen kouluttautumisen myötä. Tämä voi johtaa siihen, että ihmisillä voi olla useita rooleja yhtä aikaa: on mahdollista olla opiskelija, työntekijä ja vanhempi (Saarelma-Thiel & Wallin 2012).

Elinikäinen oppiminen on saanut huomiota myös poliittisessa keskustelussa (OKM 2018). Siivonen (2011) toteaaakin, että ”elinikäisen oppimisen suuri kertomus on aikamme merkittävin koulutuspoliittinen linjaus”. Elinikäisen oppimisen edistäminen on määritelty osaksi yliopistojen kolmatta tehtävää, yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Haltian (2012) mukaan aikuisten koulutusta ei liitetä osaksi yliopiston opetustehtävää vaan enemmänkin osaksi tätä kolmatta tehtävää – yliopistojen yhteiskunnallista palvelutehtävää. Se tarkoittaa, että aikuisia ja aikuisten opetusta ei liitetä yliopiston keskiöön vaan yliopiston ja muun yhteiskunnan väliin.

Näkemyksistä elinikäisestä oppimisesta yhteiskunnallisessa keskustelussa on kuitenkin kapea. Elinikäinen oppiminen on pääosin liitetty osaksi taloudellisia motiiveja, ei niinkään osaksi sosiaalista ja yksilöllistä kehitystä, jotta hyvinvointi toteutuisi yhteiskunnassa. (Siivonen 2011.) Virallisen diskurssin ja ihmisen arkitodellisuuden välillä on ero: elinikäinen oppiminen kuvaillaan yhtenäiseksi elämänmalliksi kaikille, vaikka väestöryhmien todellisuuksien välillä on suuria eroja (Silvennoinen & Tulkki 1998).

Iältään vanhempien opiskelijoiden opiskelu yliopistossa on saanut paljon huomiota yhteiskunnallisessa keskustelussa. Keskustelu on kuitenkin ollut yksipuolista ja sitä on käyty ilman tarkempia tietoja tästä ryhmästä. Aikuista yliopisto-opiskelijaa luonnehditaan osaajaksi työelämässä, joka haluaa täydentää osaamistaan ja joka on hankkinut jo aiempaa koulutusta. Koulutuspoliittisissa dokumenteissa esimerkiksi opintojensa lykkääjistä ei puhuta, ja niissä tulee esiin, ettei heitä ilmeisesti myöskään kaivata. Myöskään tutkintojen ketjutus ei ole toivottua käyttöä tutkintokoulutukselle. (Haltia 2012.)

Haltian (2012) mukaan aikuisten tutkinto-opiskelu on alkanut näyttäytyä jopa epätoivottuna asiana: koulutuspolitiikan kannalta aikuisten opiskelu nähdään negatiivisena asiana, jos se ei ole työelämään tarvittavaa lisäosaamisen täydentävää opiskelua. Yliopistojen toiminnan tärkeitä arvoja ovat nykyisin taloudellisuus ja tehokkuus, ja turhaksi leimattua opiskelua haluttaisiin vähentää. (Haltia 2012.)

Todellisuudessa aikuisopiskelijat ovat hyvin heterogeeninen joukko, ja tutkimusta heistä on vain vähän. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on luoda kattavampaa kuvaa 30 vuotta täyttäneistä yliopisto-opiskelijoista ja heidän elämäntilanteistaan. Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millainen ryhmä 30 vuotta täyttäneet ja sitä vanhemmat opiskelijat ovat?
2. Millainen on heidän opintososiaalinen asemansa?
3. Millaisia ajatuksia ja kokemuksia heillä on HYYstä palvelujen tarjoajana ja edunvalvojana?

Tutkimuksen aineisto koostuu fokusryhmähaastatteluista ja kyselyaineistosta, joten tutkimusote on monimenetelmällinen (ks. esim. Teddlie & Tashakkori 2009). Fokusryhmähaastattelut toteutettiin keväällä 2018. Kaikkiaan haastatteluryhmiä oli viisi, ja niihin osallistui 20 eri-ikäistä ja erilaisista taustoista tulevaa kohderyhmään kuulunutta opiskelijaa, jotka valittiin mukaan tutkimukseen rekisteriaineiston perusteella. Tutkimuksen toisessa vaiheessa, syyskuussa 2018, toteutettiin kysely, jonka tarkoituksena oli saada kerättyä kattavampaa ja yleistettävissä olevaa tietoa jo kerätyn laadullisen aineiston rinnalle. Linkki kyselyyn lähetettiin sähköpostilla kohderyhmään kuuluville opiskelijoille ja heistä 684 otti osaa tutkimukseen. Vastausprosentti oli 27. Kaikki tutkimuksessa tarvittut opiskelijoiden yhteys- ja taustatiedot saatiin Helsingin yliopiston opiskelijarekisteristä. Tarkemmin tutkimuksen toteutuksesta on kerrottu liitteessä 1.

Tässä raportissa käydään läpi keskeisimmät tulokset haastatteluista ja kyselystä. Seuraavassa luvussa 2 esitellään tutkimuksen laadullisen osion tulokset, jonka jälkeen luvussa 3 keskitytään määrällisiin tuloksiin. Lopuksi luvussa 4 pohditaan molempia aineistoja yhdistäen millainen ryhmä yli 30-vuotiaat opiskelijat ovat, millainen on heidän opintososiaalinen asemansa, ja millaisia palveluntarpeita heillä on koskien HYYn toimintaa.

2 HAASTATELUT OPISKELIJOIDEN ÄÄNEN ESIIN TUOJINA

Haastatteluiden tarkoituksena oli hahmottaa yli 30-vuotiaiden opiskelijoiden opiskeluarkea ja elämäntilanteita. Haastattelut toimivat pohjana tutkimuksen seuraavassa vaiheessa lähetetyille kyselylomakkeelle.

Haastattelut olivat fokusryhmähaastatteluita, joihin pyrkimyksenä oli saada monipuolinen joukko opiskelijoita. Haastateltavat poimittiin Helsingin yliopiston opiskelijarekisteristä sukupuolen, ikäryhmän (30-vuotiaista yli 60-vuotiaisiin), tiedekunnan ja suoritettujen opintopisteiden perusteella.

Haastattelut toteutettiin touko- ja kesäkuussa 2018 HYYn ja Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiön Otuksen tiloissa. Haastatteluja oli viisi, joista yksi oli suunnattu kansainvälisille opiskelijoille ja näin ollen englanninkielinen. Kussakin ryhmässä oli 4-5 opiskelijaa, paitsi kansainvälisten opiskelijoiden ryhmässä 3 opiskelijaa. Haastattelut tehtiin teemahaastatteluina ja ne kestivät noin kaksi ja puoli tuntia. Teemahaastattelurunko on esitetty liitteessä 1.

Suurin osa haastateltavista asui pääkaupunkiseudulla. Useimmilla oli kumppani ja lapsia. Työssäkäynnin suhteen haastateltavat olivat heterogeenisiä: osa opiskeli työn ohessa, toiset kävivät opintojen ohessa töissä ja osa ei työskennellyt ollenkaan opintojensa ohessa. Haastateltavat puhuivat avoimesti omista tilanteistaan, kuten väsymyksen, burn outin, sairastelun, masennuksen, koulukiusaamisen ja kiireen kokemuksista. Keskustelu oli näin rikasta ja tarjosi monenlaisia näkökulmia 30 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden elämään. Seuraavaksi esitellään tuloksia teemoista, jotka herättivät eniten keskustelua haastatteluissa.

2.1 YLIOPISTOON HAKEUTUMISEN AJOITUS JA TAVOITTEET OPINNOILLE

Yksi haastatteluiden puheenaiheista oli yliopistoon hakeutumisen ajankohta. Haastatteluissa haluttiin tietää, mitkä tekijät vaikuttivat opiskeluiden aloittamisen ajankohtaan. Kansainvälisten opiskelijoiden kohdalla hakeutuminen juuri Helsingin yliopistoon nousi esille, mutta tästä ei juurikaan puhuttu muissa ryhmissä.

Haastatelluista monet olivat aloittaneet opinnot jo nuorempana ja heillä saattoi olla aiempi ammatillinen tutkinto tai yliopistotutkinto. Toinen ryhmä, joka haastatteluiden perusteella hahmottui, olivat ne, jotka olivat hakeutuneet yliopistoon noin 30-vuotiaana tai myöhemmin. Yksi syy opintojen myöhäisempään aloitukseen oli, että aiemmin ei ollut löytynyt ”omaa alaa” tai elämäntilanne ei ollut muutoin sallinut opintojen aloitusta, kuten ajanpuute. Myös vuorottaisuus nousi esiin: yksi haastatelluista kuvaili, että hänen puolisonsa on edistänyt omaa uraansa aiemmin, jolloin hänellä itsellään ei ole ollut mahdollisuutta opintoihin perheen hoidon vuoksi. Nyt hänelle oli tarjoutunut sopiva aika opintoihin ja hän kuvasi asiaa ytimekkäästi: *”Nyt on mun vuoro”* (N 40 v.)

Lisäksi omat lapset olivat ohjanneet opintojen aloittamista. Jotkut haastatelluista kertoivat, että kun heidän lapsensa olivat varttuneet tarpeeksi esimerkiksi mennäkseen päivähoitoon, he pystyivät aloittamaan opintonsa rauhallisesti. Lasten kasvaessa aikuisille myös jäi enemmän aikaa ja energiaa opiskelulle. Opintoja ei välttämättä oltu haluttu aloittaa tilanteessa, jossa opintoihin ei ollut mahdollisuutta panostaa riittävästi.

Mielenkiintoinen haastatelluista noussut ilmiö oli, että perhetaustalla oli ollut vaikutusta yliopistoon hakeutumisen ajoitukseen. Jotkut haastateltavista kertoivat, että koska omat vanhemmat eivät ole akateemisia, he olivat pitäneet itseään lahjattomana tai kuulumattomana yliopistoon. Vanhempien

kannustamattomuuden yliopisto-opintoja kohtaan sekä saadun mallin uupumisen koettiin olevan yhteydessä yliopistoon hakeutumiseen.

"On aina viehättänyt akateeminen maailma, mutta pidin itseäni liian tyhmänä siihen" (N 35 v.)

Kuitenkin myöhemmin oltiin saatu itsevarmuutta ja rohkeutta yliopistoon hakemiseen. Esimerkiksi oman alan löytäminen yliopistosta saattoi kannustaa yliopisto-opintoihin. Myös muiden läheisten esimerkillä oli vaikutusta: ajatus yliopistoon hakemisesta saattoi herätä sen jälkeen, kun oma kaveri samoista lähtökohdista oli mennyt yliopistoon.

"Ajattelin pitkään, että en mä pysty mihinkään tälläseen (-- myöhemmin tuli enemmän itsetuntoa ja sit löysin oman alan niin sit hain samantien sisään (-- se vain vaati sysäyksen jossain vaiheessa" (N 30 v.)

Haastateltavilla oli erilaisia tavoitteita ja syitä yliopisto-opinnoilleen. Useat opiskelivat sillä ajatuksella, että haluavat suorittaa (ensimmäisen) tutkinnon ja päästä tutkinnon avulla oman alan töihin. Yleinen syy opinnoille oli myös työosaamisen päivittäminen tai alanvaihdos, jolloin tutkintoa oltiin suorittamassa kokonaan uutta ammattia varten. Monelle tutkinto tarjosikin uudenlaisia työmahdollisuuksia, mikä lisäsi opiskelumotivaatiota.

"Mun kohdalla avaa ihan erilaiset työmarkkinat kuin kandiditutkinnolla saisi", "Missään tapauksessa mun kohalla ei ois tullu kyseeseen et mä en ois valmistunu et se on se mihin on tähdänny" (N 40v.)

Toisaalta työosaamisen kehittäminen ei aina merkinnyt uuden tutkinnon suorittamista, vaan yksittäisten kurssien suorittamista kokonaisen tutkinnon sijaan.

Keskeinen teema haastatteluissa oli myös opintojen toimiminen taukona työelämästä. Haastatteluissa tuli toistuvasti esiin, että työelämä koettiin uuvuttavana. Työelämää oli suorastaan paettu opiskeluelämään. Sanat "breikki", "pako" ja "loma" työelämästä toistuivat haastatteluissa. Opiskelu olikin tarjonnut nautinnollista vastapainoa työelämälle.

"Työt oli aika rankkoja, mietin siinä miten pystyy selviytymään hengissä eläkkeelle (-- oikeestaan voisin melkein sanoa että oon työpakolainen opiskelut aloittaessa" (N 60 v.)

"Olen nauttinut hurjasti (-- tää on ollu breikki työelämästä (-- olen hävyttömän paljon nauttinut näistä vuosista" (N 35 v.)

Eryteisesti vanhimmat haastateltavista suhtautuivat opintoihin harrastuksena, ei niinkään osana työuran tai oman työelämäosaamisen kehittämistä. Opinnot toivat uusia näkemyksiä ja tietoa, jolla pysyi mukana yhteiskunnallisissa muutoksissa. Haastateltavilla oli monia eri opinto-oikeuksia, joista osa saattoi olla mielenkiinnosta tai "huvin vuoksi", eikä tarkoituksena ollut suorittaa tutkintoa loppuun tai alan vaihtamiseksi. Myös elinikäisen oppimisen käsite toistui näillä haastateltavilla.

"Vanha sanonta on että joutilaisuus ja turhien asioiden harrastaminen on kaiken kehityksen perusta (-- se sitte synnyttää niinku ihan uutta näkemystä" (M 60 v.)

Kuviossa 1 on esitetty yhteenveto siitä, kuinka moninainen joukko yli 30-vuotiaat opiskelijat olivat haastattelujen perusteella, ja millaisia erilaisia tilanteita ja tarkoituksia opiskeluun yli 30-vuotiaana voi olla.

Kuvio 1 Erilaiset opiskelijat

Haastateltavilla oli myös erilaisia aikatauluja ja suoritusnopeuksia tavoitteista riippuen. Päätoimiset opiskelijat yleensä suorittivat tutkintoansa tavoiteajassa ja nopeammalla tahdilla. Osa suoritti opintoja hieman hitaampaan tahtiin työssäkäynnin ohella, mutta koki opintonsa suorittamisen silti tiiviinä. Jotkut, etenkin vanhimmat haastatelluista, olivat ensisijaisesti ”oppimassa asioita”, jolloin he suorittivat muutamia tai useampia kursseja vuodessa. Tällöin paino ei ollut tutkinnon suorittamisessa – hyväksyttiin se, jos ei valmistuttu.

Suhtautuminen opintoihin oli monella erilaista nyt kuin alle 30-vuotiaana. Ikä toi vaikutusta siihen, mitä opiskeluista ajatellaan ja mitä niistä halutaan saada irti. Monelle motivaatio, nautinto ja itsevarmuus opinnoista olivat aiempaa enemmän läsnä. Toisaalta ajankäyttö yliopistolla oli muuttunut: moni kuvaili menevänsä yliopistolle ensisijaisesti opiskelemaan, ei viettämään aikaa opiskelukavereiden kanssa.

*”Jos mä menen näyttämään sinne naamani niin se tarkoittaa et sitä mä kans suoritan kurssin että ei oo silleen että mennään hengaillemaan ja kattomaan niinku että suoritankohan mä tän vai en”
(M 35 v.)*

Opintoja arvostettiin aiempaa enemmän ja niihin suhtauduttiin osin rennommin. Moni myös tiesi paremmin kuin nuorempana, mitä opinnoiltaan halusivat, ja mitä saada niistä irti. Tässä haastatellut tekivätkin erontekoa nuorempiin opiskelijoihin ja iän mukanaan tuoma elämäkokemus korostui.

*”Mä oon arvostanu opintoja aivan valtavasti (--) mun mielestä oli aivan fantastista saada olla luennoilla missä joku oli koonnu sen informaation sulle ja esitteli sitä mielenkiintoisella tavalla”
(N 35 v.)*

*”Itse opiskelu on niinku hausempaa (--) jotenkin sitä nauttii et ku kattoo niitä nuoria ni ne stressaa hirveesti jotain yksittäisiä kursseja apua apua tää romahtaa päälle ni sit yrität sanoo et ei hätää”
(N 40 v.)*

Opinnoista saatuja tietoja voitiin myös kytkeä aiempiin opintoihin ja yliopistomaailman ulkopuoliseen elämään. Moni haastateltavista myös kuvaili pro gradun tekemistä aiempaa mielekkäämmäksi,

koska pro gradun aihe koettiin mielenkiintoisemmaksi kuin ehkä mahdollisten aiempien lopputöiden aiheet, ja kirjoittaminenkin sujui paremmin kertyneiden kirjoitustaitojen avulla.

2.2 TOIMEENTULO JA TYÖN, OPINTOJEN JA PERHEEN YHTEENSOVITTAMINEN

Toimeentulo nousi tärkeäksi teemaksi haastatteluissa. Toimeentulon järjestyminen ja kokemus omasta taloudellisesta tilanteesta oli yksi opiskeluarjen isoimmista kysymyksistä. Työssäkäynti oli monelle pakko, mutta sen ensisijaisuus opintoihin verrattuna vaihteli.

“You have to work, otherwise you can’t survive” (M 30v.)

Työssäkäynti ja aikuisopiskelijoiden etuudet

Valinnassa työn ja opintojen ensisijaisuuden tai yhdistämisen välillä oli jännitteitä – sen kanssa kamppailtiin ja oli tehty erilaisia ratkaisuja. Usea haastatelluista rahoitti opintojaan ja elämäänsä työssäkäynnillä opintojen ohella, ja harvinaisempaa oli, että keskityttiin päätoimisesti opintoihin ilman työssäkäyntiä. Työssäkäynti opintojen ohella koski kaikkia ikäryhmiä haastatteluissa.

Opiskellessa talous saattoi olla tiukalla ja työssäkäynti oli tällöin pakollista, etenkin perheellisillä opiskelijoilla. Perheen toimeentulo ja työssäkäynti laitettiin opintojen edelle silloinkin, kun itse olisi mieluummin opiskellut. Toisaalta osa haastatelluista oli tehnyt päätöksen opiskella, vaikka se oli asettanut koko perheen talouden aiempaa tiukemmalle, esimerkiksi työssäkäynnin jäädessä tauolle opintojen ajaksi. Opiskelumotivaatio oli niin korkealla, että tiukkuudesta huolimatta haluttiin opiskella. Tiukkuus myös kannusti etenemään opinnoissa ja onnistuminen oli palkitsevaa. Tehdyt ratkaisut toimivat myös esimerkkinä omille lapsille.

“Mahtava fiilis et me selvittiin siitä (--) hyvä esimerkki myös teini-ikäisille (--) kyllä se elämä kantaa” (N 40 v.)

Puolison henkinen ja taloudellinen tuki koettiin haastatteluissa erittäin tärkeänä opiskelun mahdollistavana tekijänä. Haastatteluissa todettiin, että jos ei ole kumppania, joka voi auttaa taloudellisesti, opiskelu ilman työssäkäyntiä voi olla mahdotonta.

Myös aikuisopiskelijoilla on mahdollisuus rahoittaa opintojaan erilaisilla tuilla. Osa haastatelluista sai aikuiskoulutustukea, toisilla taas ei ollut tietoa aikuiskoulutustuen käytön mahdollisuuksista. Tukien moninaisuus ja epäselvyys kirvoitti keskusteluja haastatteluissamme, ja tiedotuksen tarve erilaisista lisistä ja tuista tuli esiin.

Opintojen, töiden ja perheen yhdistämisen arkea

Työssäkäynti ja toimeentulon pulmat koettiin yhdeksi suurimmista hidasteista ja haasteista opintojen suorittamisessa. Opiskelun yhdistäminen töihin ja perhe-elämään tuntui haastavalta ja kuormittavalta- esimerkiksi työpäivän jälkeen saattoi olla hankalaa löytää jaksamista opiskeluun. Opiskelusta saattoi seurata myös syyllisyyden tunteita, jos opinnot veivät aikaa pois perheen kanssa vietetystä ajasta.

“Kun tekee näyttöpäätteen ajatustyötä työkseen jo, niin tuntuu että välillä takki on tyhjä sen työpäivän jälkeen (--) että sitten vielä lukis ja (naurahtaa) kirjoittelis lisää ni se on välillä” (M 45 v.)

“Ensimmäinen vuosi (--) oli iltaopiskelua et alotettiin vartin yli neljä. Sit välil tuntu siltä meidän yläasteelaisen kans et me sanottiin moi eteisessä ja sit äiti taas lähtee” (N 40v.)

Haastateltavat puhuivat myös kiireestä ja siihen kytkeytyvästä ajan hallinnasta. Opiskelu, mahdollinen työssäkäynti, perhe ja muu elämä vaativat jokainen osansa. Arjen pyörittämisen ja opintojen yhdistämisen muuhun elämään koettiin vaativan tiukan aikataulutuksen ja opiskeluun käytettävä aika piti osata suunnitella tarkasti etukäteen. Usein kuitenkin opiskeluun tarvittava aika oli hankala arvioida etukäteen. Suunnitelmaa opintoihin varattavaksi ajaksi kuvailtiin useasti liian "optimistiseksi" tai "kunnianhimoiseksi", jolloin itselle asetusta aikataulusta jäätin helposti jälkeen.

Opiskelu vaati myös itsekuria sekä mahdollisuuden keskittyä vain opiskeluun. Haastateltavat kuvasivat, kuinka kotona ei ollut aina helppoa keskittyä, jos esimerkiksi lapset olivat myös kotona. Kotona saattoi olla myös muutoin vaikeaa keskittyä, jolloin esimerkiksi kirjastossa opiskelu tuntui sujuvan paremmin.

Monia muitakin keinoja opintojen ja muun elämän yhteensovittamiseksi oltiin löydetty. Opintojen aikataulutus oli ratkaistu esimerkiksi niin, että niitä tehtiin silloin kun oli aikaa, esimerkiksi muutama tunti kerrallaan lasten mentyä nukkumaan illalla, töiden ohessa, tai silloin kun oma terveys salli. Opiskelu saattoi siis olla epäsäännöllistä. Opintojen vuoksi saatettiin tehdä myös uhrauksia – käytettiin loma-aikoja sekä viikonloppuja opiskeluun.

Haastatteluissa puhuttiin myös muiden suhtautumisesta haastateltavien opiskeluun. Lähipiirin asenne opiskeluun koettiin yleensä kannustavana. Työssäkäyvät totesivat, että esihenkilön ja työpaikan joustavuus helpotti opintoja. Usea oli kokenut kannustavaa suhtautumista opintoihin esihenkilöltään, mitä arvostettiin.

“Emmä ois voinu opiskella jos mun työnantajat (--)) mulla on ollu työnantajia jotka on ollu semmosia et ne uskoo koulutukseen joten se on ollu mahol, ne on kannustanu mua tai sanonu että et se on hieno asia ja hyvä juttu” (N 35v.)

Haastateltavat kertoivat myös kokemuksiaan siitä, kun työnantajan suhtautuminen ei ollut kannustavaa. Aina työsuhdetta ei oltu vakinaistettu, jonka takia ei ollut tullut mahdollisuutta ottaa opintovapaata. Kannustamattomuus opintoihin oli voinut liittyä myös siihen, että haastateltava opiskeli eri alaa, joten oli lähdössä työpaikalta opintojen päätteeksi. Läheisiltä ja työnantajalta saatu tuki olikin opintoja edesauttavaa ja se koettiin tärkeäksi.

Rankan arjen kokemuksia

Opiskelun yhdistäminen muuhun elämään koettiin monessa haastattelussa rankkana. Rankka tai kiireinen arki ei toki koskenut kaikkia haastateltavia: osalle arki oli helpompaa, jos heillä ei ollut tiukkaa aikataulua eivätkä lapset vaatineet osaansa, tai oli muutoin mahdollista keskittyä opintoihin täyspäiväisesti.

Rankasta arjesta johtuen opiskelua kuvailtiin rikkonaiseksi. Opintoja tehtiin esimerkiksi yksittäisinä kurssina tai tentteinä. Rankkuus heijastui myös toisilla harrastuksiin. Opiskelun, työssäkäynnin ja mahdollisen perhe-elämän jälkeen omille harrastuksille ei enää jäänyt aikaa. Tällöin opiskelu ajateltiin ikään kuin harrastukseksi, joka korvasi sen syrjäyttämät muut harrastukset.

”Pääasiassa harrastuksena kai on se opiskelu” (M 50 v.)

Rankan arjen seurauksena haastateltavat kertoivat kokeneensa väsymystä ja opintojen viivästymistä. Aikaa kurssitehtäville löytyi toisinaan vasta illalla lapsen mentyä nukkumaan, jolloin opiskelu vei tunteja yöunesta. Yhdistelmä saattoi tuntua niin liialliselta, että meni tovi ennen kuin uskalsi taas ottaa seuraavan kurssin. Uupumus opintojen ja muun elämän yhdistämisestä voikin

johtaa siihen, että opinnoista pidetään eripituisia taukoja ja opintoja suoritetaan kurssi kerrallaan. Myös erilaiset sairastelut voivat hidastaa opintoja.

”Juoksee sieltä työpaikalta kurssille ja nopeesti takasin (--) jos on joskus tehny jotain ni se on aina ollu näin kymmenen jälkeen illalla millon lapsi on menny nukkumaan (--) sit sä nukut hirveen vähän ja oot kauheen väsyny (--) sit se johtaa siihen et aattelet et ei kiitos et tää on nyt liikaa että nyt otan breikin (--) sit menee vuos tai kaks ja sit oot silleen okei et jos täs nyt taas yrittäis jaksaa yhden kurssin” (N 35 v.)

Haastatellut kuvailivat myös, että rankan arjen seurauksena he kokivat riittämättömyyttä ja häpeää. Riittämättömyyden tunne aiheutui esimerkiksi siitä, ettei opintoja oltu saatu suoritettua itse asetettujen tavoitteiden ja aikataulujen mukaisesti. Myös ympäristö asetti paineita etenemisestä. Osa kertoi kokevansa häpeää siitä, että heidän opinnoissaan oli kestänyt reilusti pitempään verrattuna opiskelukavereihin, jotka olivat aloittaneet samaan aikaan kuin he, ja olivat jo valmistuneet. Tästä häpeän tunteesta oltiin kuitenkin osittain päästy eroon hyväksymällä oma tilanne ja opintoja hidastaneet syyt.

”Riittämättömyyden tunne ja sen vastapainona armo (-) armo itsellensä. Niiden kanssa painii koko ajan. Tuntuu että mä en koskaan pääse mihinkään tavoitteisiin. Jos oikein analysoi niin usein niihin on ihan hyviä syitä että miks ei oo päässy että pitäis vähän vähemmän syöllistä itseäkin mutta painetta tulee vähän ulkopuoleltakin (--) ystävät tuttavat kysyy aina että mites ne opinnot etenee” (M 45 v.)

2.3 OPISKELUARKI JA YLIOPISTO OPISKELUMILJÖÖNÄ

Yliopisto on merkittävä opiskelukäytäntöjen luoja ja sosiaalinen miljöö opintojen aikana. Yliopisto opiskeluympäristönä erilaisine käytäntöineen ja palveluineen vaikuttaa siihen, millaiseksi opiskeluarki koetaan. Samoin opiskelijatoiminta, kuten ainejärjestöt ja tuutorointi, ovat osa yliopistoelämää. Seuraavaksi näitä aiheita lähestytään myös iän näkökulmasta.

Opiskelukäytännöt ja opintoneuvonta

Opintoneuvonnan puute tai epäselvyys oli yleistä. Etenkin Iso pyörä -muutoksen myötä opintoneuvonta oli muuttunut niin, etteivät monet enää tienneet tai olleet ottaneet selvää, mistä tai millaista opintoneuvontaa nykyään oli saatavilla. Käytännöt opintoneuvonnassa vaihtelivat tiedekunnittain. Opintoneuvonta oli siirtynyt myös entistä enemmän sähköiseksi, ja erilaiset sähköiset lomakkeet ovat hajautuneet eri sivustoille, mikä koettiin sekavana. Aikaa kului turhaan sähköisten palveluiden etsimiseen, vaikka sille ajalle olisi ollut muutakin tekemistä.

”Mulla on miljoona muuta asiaa mitä teen mun elämässä ja tää on jatkuva semmonen – mietin joka päivä et nyt mun pitää muistaa missä se lomake on” (N 35 v.)

Säästöjen myötä neuvontahenkilökunnan ja opetushenkilökunnan kiire näkyi selvästi opiskelijoiden arjessa. Haastatellut kokivat, että opintoneuvonnassa ei ollut riittäviä resursseja, jotta vastausajat viesteihin olisivat olleet kohtuullisia tai että henkilökohtaista opintoneuvontaa olisi ollut saatavilla. Ajanvaraus koettiin hankalana. Hajautettu neuvonta aiheutti hankaluuksia, koska henkilökunta ei aina osannut vastata vaan ohjasi muualle, jolloin palvelua kuvailtiin ”pingismäiseksi”. Eräs haastateltavista tiivistikin tuntemukset: *”Opintoneuvonta on viitsi” (N 40 v.)*

Myös joustavuus opinnoissa oli keskusteltu aihe haastatteluissa. Haastatelluilla oli vaihtelevaa tarvetta opintojen joustavuudelle, esimerkiksi kurssien vaihtoehtoisille suoritustavoille tai

läsnäolopakoille. Haastatteluissa huomattiin, että työssäkäyvät usein tarvitsivat enemmän joustavuutta opinnoillensa kuin päätoimisesti opiskelevat.

Kurssien suoritustavoista puhuttaessa esiin nousi massaluennot ja ryhmätyöt. Moni oli kokenut, että keskittyminen massaluennoilla oli välillä hankalaa, koska nuoremmat opiskelijat puhuivat häiritsevästi luennon aikana, tulivat ikään kuin viettämään aikaa luennolla ja tapaamaan kavereita. Tässä suhteessa haastateltavat tekivät selvää erontekoa nuorempien ja vanhempien opiskelijoiden välille.

*“Merkillinen yläaste-efekti (--)) nää niinkun hihittelee takarivissä ja puhuu luennoitsijan päälle”
(M 45v.)*

Ryhmätyöt koettiin välillä raskaina ja tarpeettomina. Ryhmätyöt saatettiin oppiaineesta ja opettajasta riippuen kokea liian usein toistuvaksi; joillakin haastateltavista ryhmätöitä oli jokaisella kurssilla. Aikaa kului esimerkiksi ryhmien muodostamiseen ja ryhmätapaamisten organisointiin, mikä koettiin turhana.

”Vaikka mä olen kiinnostunu niistä opiskeluaiheista ja niistä kursseista mutta ne ryhmähommat on niinku syöny naista aika paljon” (N 45 v.)

Kansainvälisten opiskelijoiden haastattelussa esiin nousi englanninkielisen kurssitarjonnan vähyys. Yksi haastateltavista kertoi, että hän opiskeli englanninkielisessä maisteriohjelmassa, mutta perusopintoja (background courses) oli tarjolla vain suomeksi. Myös toiset haastateltavat olivat kohdanneet ongelmia kurssitarjonnassa. He kokivat, että yliopistoon hakiessa ei ollut riittävästi tietoa kurssitarjonnasta ja kurssien kielistä.

Kaikkiaan opiskelukäytännöt ja opintoneuvonta olivat keskeisimpiä teemoja, jotka nousivat esille jokaisessa haastattelussa. Ne olivat selviä kehittämiskohteita ja esimerkiksi hajanaisen tiedon keskittäminen ja parempi tiedotus palveluista olisi tärkeää. Myös joustavuuden kehittäminen opiskelussa olisi keskeistä. Monimuotoisia opiskelutapoja toivottiinkin edistettävän kannustamalla niiden käyttöön.

Haastatellut kansainväliset opiskelijat toivoivat lisäksi, että yliopisto tukisi enemmän omalle alalle työllistymisessä. Tätä voitaisiin haastateltavien mukaan tehdä esimerkiksi integroimalla työllistymistä opintoihin ja tarjoamalla enemmän henkilökohtaista urapalvelua. Kansainvälisillä opiskelijoilla oli kokemusta siitä, että työllistyminen Suomessa ilman suomen kielen osaamista on hankalaa. Yliopisto voisi haastateltujen mukaan auttaa työllistymisessä esimerkiksi tuottamalla opiskelijoita ja työnantajia yhteen tuovia palveluita (*match making services*). Ongelmat työllistymisessä olikin yksi keskustelluimmista teemoista kansainvälisten opiskelijoiden haastattelussa.

Opiskelijatoiminta ja tuutorointi

Haastatelluilla oli vähäisiä, mutta pääasiallisesti positiivisia kokemuksia tuutoroinnista. Osa oli osallistunut tuutorien pitämään ohjelmaan nuoremmalla iällä aloittaessaan opinnot, mutta ei ollut myöhemmin opintoja aloittaessaan kokenut tarvetta tai kiinnostusta tuutoroinnille. Osin syynä siihen, ettei tuutoroinnille ollut tarvetta tai kiinnostusta, oli tuutorien nuoruus. Eräs haastateltavista totesi: *”Tuutorit olivat kauhean nuoria niin ei tuntunut omalta”* (N 40 v.). Osa toivoikin varttuneempia tuutoreita vanhemmille opiskelijoille, ja tuutorin toiminnan räätälöintiä opiskelijoiden tarpeiden mukaiseksi.

Kuten tuutorinnissakin, ainejärjestötoimintaa ei vanhemmalla iällä koettu niin tärkeänä tai kiinnostavana itselle kuin opintoja ensimmäistä kertaa aloittaessa. Haastattelussa toistui ajatus siitä, että ainejärjestötoimintaa pidettiin selkeästi nuoremmille kohdennettuna – toiminta ei välttämättä kiinnostanut, jos se oli enimmäkseen biletystä. Moni haastatelluista koki itsensä liian vanhoiksi ainejärjestötoimintaan, jolloin kynnys lähteä ainejärjestöjen tapahtumiin oli suuri. Toisaalta moni myönsi myös, ettei tunne oman ainejärjestönsä toimintaa kovin tarkkaan, joten kuva toiminnasta saattoi olla virheellinen tai ennakkoluuloinen.

“En ole nyt vanhuksena (--) jotenkin sen mieltää et se on niiden parikymppisten juttu” (M 40 v.)

Toisaalta muutama haastatelluista oli aktiivisena jäsenenä ainejärjestötoiminnassa, ja koki sen mielekkäänä.

Vertaiset koettiin tärkeänä. Yksi haastateltavista kertoi, että heidän pääaineessaan oli “K 30 fuksiryhmä”, joka oli tarkoitettu vanhemmille opiskelijoille. Käytännössä ryhmään kuului alan opiskelijoita noin 25-vuotiaista ylöspäin. Ryhmään oli tullut opiskelijoita myös esimerkiksi nuorempien opiskelijoiden porukoista, koska nämä ryhmät eivät olleet tuntuneet omilta.

“Ne on adoptoitu siihen myöhemmin sit kun on osottautunut että uudet kaheksantoistavuotiaat kaverit ei ollu (-) suhde ei kestänyt” (N 30v.)

Ryhmä kommunikoi aktiivisesti pikaviestintäsovelluksen välityksellä, jonka kautta myös muualla asuvat opiskelijat pystyivät kommunikoimaan.

K 30-ryhmän toiminta-ajatuksista innostuttiin kyseisessä ryhmähaastattelussa ja sitä kuvattiin hauskaasti, se on *“yliopiston oma mummotunneli”* (M 35v.) Tämä kertoi osaltaan ryhmän tarpeellisuudesta. Myös muissa ryhmähaastattelussa kävi ilmi, että hieman vanhemmille opiskelijoille suunnattu opiskelijatoiminta olisi tervetullutta.

Ikä ja opiskelukaverit

Kuten jo edellä esitetty tarkastelu osoittaa, niin ikä ja elämäntilanne kytkeytyivät haastateltavien puheessa monin tavoin sosiaalisiin suhteisiin yliopistolla. Niistä puhuttiin monessa yhteydessä ja jotkut tunsivat epävarmuutta omasta iästään. Nämä haastateltavat kuvailivat useasti, kuinka vanhoja olivat verrattuna muihin ja kuinka iän takia kokivat itsensä erilaisiksi. Heitä myös mietitytti, mitä etenkin nuoremmat opiskelijat ajattelivat heistä, koska he olivat vanhempia. Nuoret oli todettu kuitenkin hyviksi tyypeiksi ja harva haastatelluista kertoi kokeneensa “ikärasismia”. Useilla oli myönteisiä kokemuksia kanssakäymisestä nuorempien opiskelijoiden kanssa.

“Joku aina jakso vanhuksenkin kanssa lähteä syömään” (N 60 v.)

Toiset toivat esiin, että parikymppisten kanssa tultiin pääosin toimeen, mutta kuitenkin hakeuduttiin oman ikäisten seuraan.

“Olin positiivisesti yllättynyt, kun jännitti kun lähdin tälle eläkeiällä opiskelemaan että mites siellä varmaan katotaan mua koko ajan että on karannu nuoruudesta tuo yks kaveri (--) mut yllättävän paljon siellä on varttunutta väkeä (--) mutta sen olen huomannut että kyllä ihminen kaltaisensa löytää että vanhemmat yleensä ryhmäytyy ryhmätöissä ja nuoremmat tekee keskenään mut en oo tuolla kokenu että ois ollu vaikeeta tai haastavaa olla kenen tahansa ikäisen kanssa” (M 45 v.)

Ikä kytkeytyi vahvasti erityisesti keski-ikäisten opiskelijoiden puheessa sosiaalisiin suhteisiin. Kaikista vanhimmilla haastatelluilla olikin jo erilainen näkökulma: heillä ei esiintynyt enää häpeää

iästä. Häpeä iästä saattoi poistua muutoinkin jonkin ajan kuluttua, jolloin iän mukana tulikin itsevarmuutta. Opinnoissa mokaamiseenkin osattiin suhtautua vanhempana rennommin eikä ikä ollut heikkous, vaan selkeä etu nuorempiin nähden.

”Yli kolmikymppisenä on semmonen erilainen itsevarmuus---sillon parikymppisenä stressas et ei apua selviäkö mä tästä kurssista---ei oo tavallaan semmosta et mitä jos se menee pieleen pelkoa” (M 50 v.)

Eronteko itsensä ja toisten opiskelijoiden välillä näkyi myös siinä, miten haastateltavat perustelivat sitä, ettei heillä ollut opiskelukavereita. Kaikissa haastatteluryhmissä tuli esiin, että yliopistolle oltiin tultu ensisijaisesti vain luennoille tai opiskelemaan eikä niinkään luomaan ystäviä ja kontakteja tai käymään tapahtumissa. Tähän moni kertoi syyksi ajan puutteen: pakollisten opintomenojen jälkeen ei useinkaan ollut aikaa jäädä yliopistolle hengaillemaan. Jotkut taas kokivat, että selkeästi nuoremmat olivat liian erilaisia tai eri-ikäisiä tavalla, joka esti syvemmän ystävyystymisen. Osa halusi mieluummin oman ikäistensä seuraan, mikä osaltaan vahvisti sitä kokemusta, että yliopistolle tultiin vain opiskelemaan.

”Ei löytynyt vertaisia (--) aika lailla käyn vaan hoitaa opinnot ja lähen pois. Ei oo opiskelukavereita varsinaisesti” (M 45 v.)

lästä ja elämäntilanteesta johtuen suhde opiskelukavereihin oli monilla hyvin ristiriitainen. Opiskelukavereilla koettiin olevan tärkeä merkitys tietolähteenä opintoihin liittyvissä asioissa ja työelämän verkostojen muodostamisen kannalta. Kuitenkin vaikei ”ikärasismia” oltu koettu, niin erikäisyys saattoi tuntua liialliselta. Puhe omasta erillisyydestä iän vuoksi oli yleistä ja paikoin eronteko itsensä ja nuorempien opiskelijoiden välillä hyvin selvää. Toisinaan oli hankalaa lähestyä (nuorempia) opiskelijoita, jolloin kavereussuhteiden muodostaminen jäi vajaaksi. Moni haastatelluista ei ollutkaan muodostanut erityisiä kavereussuhteita tai kokenut kuuluvansa mihinkään kaveriporukkaan yliopistolla. Toisilla taas oli opiskelukavereita, ja he kokivat sosiaalisten suhteiden luomisen yliopistolla keskeisenä.

2.4 HYYN PALVELUT: PALVELUIDEN TUTTUUS JA TOIVEET

Yksi haastatteluiden teemoista oli HYYn palvelut ja kokemukset niistä. Kysyttäessä HYYn palveluiden tuttuudesta monille haastatelluista tuli ensimmäiseksi mieleen lukuvuositarran haku HYYn toimistolta. Myös Ylioppilaslehti oli monelle tuttu ja Ylioppilaslehden rooli yhteisön identiteetin rakentajana tuli esiin. Sen sijaan monet muut HYYn palvelut, kuten neuvonta-, laki- ja lastenhoitopalvelut eivät olleet kovin tuttuja tai hyödynnettyjä haastateltujen keskuudessa.

Unicafé valikoitui selvästi tutuimmaksi palveluksi, jota arvostettiin. Suurin osa haastateltavista käytti Unicafeta ja siihen oltiin todella tyytyväisiä. Yksi haastateltavista, joka oli opiskellut pari vuotta ulkomailla, totesikin että *”Mitään muuta en enempää kaivannut”*.

Myös YTHS ja Unisport olivat tuttuja palveluita, mutta niitä ei välttämättä käytetty aktiivisesti. Esimerkiksi työssäkäyvät hyödynsivät omaa työterveyshuoltoa. Jotkut työssäkäyvät eivät olleet tulleet ajatelleeksi, että olisivat oikeutettuja YTHS:n palveluihin. Liikuntapalveluissa tärkeää oli sijainti mieluummin kodin kuin kampuksen lähellä, joten liikkumassa käytiin kodin lähetyillä.

Osalla palveluihin ja opiskelija-alennuksien käyttöön liittyi kuitenkin ristiriitaa. Muutama haastateltu toi esiin, ettei Unicafen käyttö tunnu luontevalta. He kertoivat, että kokivat huonoa omatuntoa Unicafen käytöstä, niin kuin he eivät työssäkäyvänä voisi hyödyntää näitä palveluja verrattuna opiskelijabudjetilla eläviin.

"Identiteettimielessä tuntuu ettei tää oo mulle (--), et tää on tarkotettu oikeesti semmosille jotka elää kädestä suuhun opiskelee ja et kyllähän mä saan palkkaa (--), toisaalta kyllähän opiskelusta tulee kulujakin (--), et onks tää oikein että mä käytän näitä" (M 40v.)

Yksi haastateltavista kertoi, että hänellä oli ollut ristiriita oman iän ja opiskelijalounaan syömisen välillä. Ajatus kuitenkin unohtui, kun huomasi että syömässä oli myös muita vanhempia opiskelijoita ja tutkimushenkilökuntaa.

"Itelläki oli sama fiilis sillon ku ensimmäistä kertaa kävi Unicafessa että hetkinen että onks täällä joku toinenki jono mulle mut sit ku katto että siellä oli tietenki vanhempiaki opiskelijoita ja jatko-opiskelijoita ja tohtorikoulutettavia ja myös niitä opettajia ni kaikki siellä samassa paikassa syö (--), siinä totes että enköhän tästä mäkin mahu tänne joukkoon" (M 40v.)

YTHS:n käyttöä koskivat samankaltaiset ristiriidat työssäkäynnin ja palveluiden käytön välillä, jolloin ajateltiin, etteivät YTHS:n palvelut ole suunnattu heille.

"Mä en oo kehdannu mennä ku on ite kokopäivätoissa ni sit ei oo tavallaan kehdannut kiilata sinne niiden edelle jotka oikeasti tarvii sitä" (M 35v.)

Muutammat työssäkäyvät kuitenkin olivat käyttäneet YTHS:ää hammashoitoon, mitä työterveyshuolto ei tarjoa. Osa haastateltavista ei ollut tullut edes ajatelleeksi, että voisivat käyttää YTHS:ää. Myös kutsua ilmaiseen terveystarkastukseen arvostettiin, vaikkei sitä aina oltu käytetty.

Haastatteluissa keskusteltiin myös siitä, millaisia palveluita olisi hyvä olla olemassa ja mitä kehittää, mutta tämä koettiin hieman hankalaksi. Esiin nousi esimerkiksi opiskelijaneuvonnan kehittäminen (ks. s. 11–12). Kansainvälisten opiskelijoiden haastattelussa oltiin pääosin tyytyväisiä opiskelijaetuuksiin, mutta asumisen teema nousi keskeiseksi: haastateltavilla oli kokemuksia siitä, ettei HOAS huomioi heidän tarpeitaan. HOAS ei esimerkiksi ollut huomioinut lapsen päiväkodin sijaintia asuntoa tarjottaessa, mikä hankaloitti arkielämää. Opiskelijatoimintaan ja -palveluihin liittyen ehdotettiin, että Unisportin kausikortin voisi maksaa erissä. Kausikortin osto kerralla voi olla liian iso menoerä, joten kortti jää ostamatta.

Haastatteluissa keskusteltiin myös, voisiko joitain palveluita tai ohjelmaa olla vain aikuisopiskelijoille. Lisäksi tapahtumia voisi suunnitella niin, että niitä olisi sijoitettu eri kampuksille, ei pääasiallisesti keskustakampukselle. Tämän ajateltiin lisäävän yhteenkuuluvuuden tunnetta ja se voisi tuoda ylioppilaskunnan lähemmäksi jokaista jäsentään – iästä riippumatta.

"Viikissä kun opiskelee niin se on kuin maalauskampus johon ei ole keskittynyt mitään, siellä ei tule tunnetta suuresta yhteisestä Helsingin yliopistosta" (N 35 v.)

3 OPISKELIJOIDEN JA OPISKELUARJEN MÄÄRÄLLINEN TARKASTELU

Ryhmähaastattelujen toteutuksen ja analyysin jälkeen oli kyselytutkimuksen vuoro. Kysely toteutettiin sähköisesti syyskuussa 2018, ja se tavoitti reilut 2450 opiskelijaa. Kaikkiaan kyselyyn vastasi 684 Helsingin yliopistossa läsnäolevaa perustutkinto-opiskelijaa, jotka kaikki olivat 30 vuotta täyttäneitä. Vastausprosentti kyselyssä oli 28.

Tässä luvussa esitetään keskeisiä kyselyn tuloksia, jotka tuovat esiin 30 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden moninaisuutta ja erilaisia palvelutarpeita ylioppilaskunnalta sekä kuvaavat heidän opiskelutarkeaan. Vain tilastollisesti merkitsevät erot on raportoitu ($p < 0,05$). Luvun aluksi kuvataan opiskelijoiden taustoja, jonka jälkeen keskitytään opiskelutarkeen. Arjen tarkastelussa kerrotaan 30 vuotta täyttäneiden opinnoista, opintojen rahoittamisesta ja työssäkäynnistä sekä siitä, millaisia ajatuksia heillä on opintojen yhdistämisestä muuhun elämään. Luvun loppuun paneudutaan opiskelijamaailman yhteisöllisyyteen sekä ylioppilaskunnan toimintaan ja opiskelijaetuuksiin. Liitteissä 2 ja 3 on esitettyjä vastanneiden taustatietoja sekä muuttujien jakaumia.

3.1 KYSELYYN VASTANNEIDEN TAUSTATIEDOT

Kyselyyn vastanneet opiskelijat olivat taustoiltaan hyvin moninainen joukko. Vastaajista miehiä oli 29 prosenttia ja naisia 67 prosenttia. Muun sukupuolen valinnoita oli kaksi prosenttia, ja kaksi prosenttia ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Kaksi vastaajaa oli jättänyt kokonaan vastaamatta kysymykseen. Näin ollen sukupuolen perusteella tehdyissä analyyseissä on huomioitu vain naiset ja miehet muiden ryhmien pienen vastaajamäärän takia. Vastaajien syntymävuodet vaihtelivat vuodesta 1938 vuoteen 1988: nuorimmat olivat juuri 30 vuotta täyttäneitä, kun taas vanhimmat eläkeikäisiä. Analyysejä varten vastaajat luokiteltiin syntymävuoden perusteella neljään ryhmään: 1973 ja aiemmin syntyneet, 1974–1978, 1979–1983 ja 1984–1988.

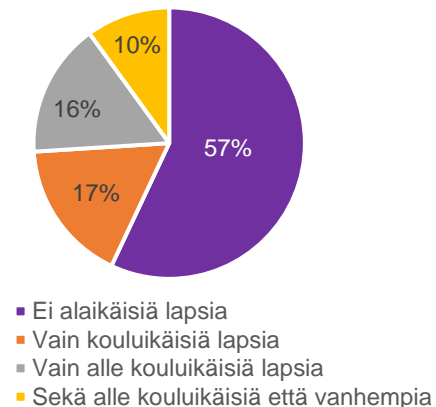
Vastaajista selvä enemmistö oli Suomen kansalaisia ja vain kolme prosenttia oli muita kuin Suomen kansalaisia, niin ettei heillä ollut Suomen kaksoiskansalaisuuttakaan. Heidän pienen määrän vuoksi tuloksissa ei erotella vastauksia yksittäisten kansalaisuuksien perusteella. Kansalaisuus näkyi myös siinä, kuinka kauan vastaaja oli asunut Suomessa sekä Suomeen muuton syissä. 86 prosenttia kaikista vastaajista oli asunut koko ikänsä Suomessa ja 12 prosenttia oli asunut yli 10 vuotta, mutta ei aina. Muun kuin Suomen kansalaisilla Suomessa asuminen jakaantui tasaisesti 1–2 vuodesta yli 10 vuoteen. Suomen kansalaisilla halu palata kotimaahan oli useimmin mainittu ensisijaiseksi syyksi Suomeen muutolle. Opiskelu ja perhesyyt, joihin sisällytettiin myös vastaajien vanhempien päätös palata Suomeen, olivat tämän jälkeen tärkeimpiä syitä. Muiden kuin Suomen kansalaisten ensisijaisia syitä muutolle olivat perhesyyt ja opiskelu. Myös kumppanin työ tai opinnot olivat olleet muuton taustalla.

Asumista ja perhesuhteita tarkasteltaessa havaittiin, että yleisimmin vastaajat asuivat puolisonsa ja lapsensa / lastensa kanssa: reilu kolmannes vastaajista ilmoitti asuvansa näin. Vajaa kolmannes kertoi asuvansa puolisonsa kanssa, ja viidennes asui yksin omassa taloudessa. Kimppakämpässä ilmoitti asuvansa kuusi prosenttia ja yksin lasten kanssa viisi prosenttia. Analyysejä varten vastanneet luokiteltiin neljään ryhmään: yksin asuneisiin, kumppanin kanssa asuneisiin, kumppanin ja lapsien kanssa asuneisiin ja muihin, joihin kuuluivat muun muassa yksin lapsen kanssa asuneet ja kimppakämpässä eläneet.

Vastaajan iällä ja sukupuolella todettiin olevan yhteys vastaajan asumismuotoon. 1974–1978 syntyneet samoin kuin 1979–1983 syntyneet asuivat muita useammin kumppanin ja lapsien kanssa,

kun taas nuorimmilla vastaajilla kumppanin kanssa asuminen oli yleisintä. Miesvastaajilla yksin asuminen oli hieman naisia yleisempää. Naiset taas asuivat hieman useammin kumppanin ja lasten kanssa.

Vastaajilta kysyttiin perheen alaikäisten lasten määrää, ja yli puolella vastaajien perheissä ei ollut alaikäisiä lapsia. Muuten perheissä oli sekä alle kouluikäisiä, kouluikäisiä kuin molempia lapsia. (Kuvio 2.) Vastaajat erosivat kuitenkin lasten osalta merkittävästi toisistaan iän ja sukupuolen perusteella. Nuorimpien vastaajien perheistä 70 prosenttia oli lapsettomia, kun taas 1974–1978 syntyneiden perheistä lapsettomia oli 38 prosenttia. Miesvastaajat olivat myös naisia useammin lapsettomia.

Kuvio 2 Alaikäiset lapset perheissä

Nuorimman lapsen hoito oli järjestetty alle kouluikäisten lasten perheissä (n=106) niin, että lähes kaksi kolmannesta perheen nuorimmista lapsista oli kokoaikaisesti kodin ulkopuolella päivähoitossa. 12 prosentissa perheissä lapsen toinen vanhempi hoiti lasta, yhdeksän prosenttia ilmoitti olevansa itse perhevapaalla, ja viidellä prosentilla lapsi oli osa-aikaisesti päivähoitossa kodin ulkopuolella. Perheissä oli tehty myös muunlaisia järjestelyjä esimerkiksi turvautumalla isovanhempien apuun.

Vastaajien asunnot olivat yleisimmin omistusasuntoja tai vapailta markkinoilta hankittuja vuokra-asuntoja. Omistusasunnoissa, joihin sisällyttiin osaomistusasunnot, asui lähes puolet vastaajista. Neljännes asui vapailta markkinoilta hankituissa vuokra-asunnoissa, joiksi luettiin myös työsuhdeasunnot. 10 prosentilla oli kaupungilta tai säätiöltä vuokrattu asunto ja kahdeksan prosenttia asui jonkinlaisessa opiskelija-asunnossa. Loput asuivat muun muassa puolison, vanhempien tai sukulaisen omistamassa asunnossa tai asumisoikeusasunnossa. Vain yksi vastaajista kertoi, ettei hänellä ollut vakituista asuntoa. Ikä ilmeni myös asumisessa: nuorimmista vastaajista vain viidennes asui omistusasunnossa, kun taas vanhemmista lähes kolme neljästä asui omistusasunnossa. Vuokralla asuminen olikin nuorimmilla muita yleisempää, ja he asuivat myös hieman muita useammin opiskelija-asunnossa.

Vastaajilta kysyttiin myös heidän omien vanhempiensa koulutustaustaa. Niin vastaajien äideillä kuin isilläkin yleisin tutkinto oli ammatillinen tutkinto, joka oli neljänneksellä isistä ja viidenneksellä äideistä. Maisterin, lisensiaatin tai tohtorin tutkinnon oli suorittanut viidennes sekä äideistä että isistä. Perusasteen tutkinto oli korkein tutkinto 16 prosentilla äideistä ja 19 prosentilla isistä. Koulutustasoa tarkasteltaessa on kuitenkin syytä huomioida ajan saatossa tapahtuneet muutokset niin koulutusjärjestelmässä kuin myös yhteiskunnassa vallitsevissa koulutusasteissa. Siksi koulutustaso luokiteltiin kolmeen luokkaan: korkeintaan perusaste, keskiaste ja korkea-aste. Tarkastelua tehtiin myös vastaajan ikä huomioiden ja iällä olikin yhteys koulutustasoon. Vanhimpien vastaajien äideillä ja isillä oli vajaalla kolmanneksella korkeintaan perusasteen koulutus, kun nuorimpien äideillä se oli yhdeksällä prosentilla ja 17 prosentilla isistä. Samoin vanhimman ikäluokan äideillä ja isillä korkea-asteen koulutus oli harvinaisempaa ja nuorimmilla yleisintä. Vanhinta ikäluokkaa lukuun ottamatta korkea-asteen koulutus oli yleisempää äideillä kuin isillä. Liitteestä 2 löytyy tarkemmin vastaajien taustatiedoista.

3.2 30 VUOTTA TÄYTTÄNEIDEN OPINNOT: TAUSTA, HAKEUTUMINEN JA ETENEMINEN

Opiskelijoiden moninaisuus ilmeni myös tarkasteltaessa 30 vuotta täyttäneiden opintoja. Jo haastatteluissa opiskelijat olivat kuvanneet opintojansa yliopistossa hyvin erilaisiksi ja kyselyssä haluttiin syventää tätä tarkastelua. Analysissä kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, missä vastaajat opiskelivat, milloin ja millaisista syistä he olivat aloittaneet nykyiset opintonsa, ja kuinka heidän opintonsa olivat edenneet.

Aikuisopiskelijoita erilaisista lähtökohdista

Kyselyyn vastanneita oli jokaisesta Helsingin yliopiston 11 tiedekunnasta ja erikseen tarkastellusta Svenska social- och kommunalhögskolanista. Joka viides vastaajista oli humanistisesta tiedekunnasta. Sen jälkeen eniten vastaajia oli kasvatustieteellisestä tiedekunnasta ja matemaattis-luonnontieteellisestä tiedekunnasta. Sen sijaan eläinlääketieteellisestä tiedekunnasta oli vain muutamia vastaajia, samoin Svenska social- och kommunalhögskolanista. (Taulukko 1.)

Taulukko 1 Vastaajat tiedekunnittain

Tiedekunta	N	%
Humanistinen	134	20
Kasvatustieteellinen	121	18
Matemaattis-luonnontieteellinen	93	14
Valtiotieteellinen	77	11
Maatalous-metsätieteellinen	64	9
Teologinen	64	9
Lääketieteellinen	48	7
Bio- ja ympäristötieteellinen	30	4
Oikeustieteellinen	21	3
Farmasia	20	3
Eläinlääketieteellinen	6	1
Svenska social- och kommunalhögskolan	6	1

Tiedekuntien erilaisen koon ja vastaajien osuuksien vuoksi analyyseissä hyödynnetään tiedekuntajaon sijaan jakoa kampuksittain. Helsingin yliopistolla on kaikkiaan neljä kampusta ja tehty jaottelu noudattaa yliopiston omaa jaottelua. Näin Viikkiin sijoittuvat tiedekunnista bio- ja ympäristötieteellinen, eläinlääketieteellinen, farmasia ja maatalous-metsätieteellinen. Kumpulassa on matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta ja Meilahdessa lääketieteellinen tiedekunta. Loput tiedekunnista eli humanistinen, kasvatustieteellinen, oikeustieteellinen, teologinen ja valtiotieteellinen sekä Svenska social- och kommunalhögskolanista, muodostavat yhdessä keskustakampuksen.

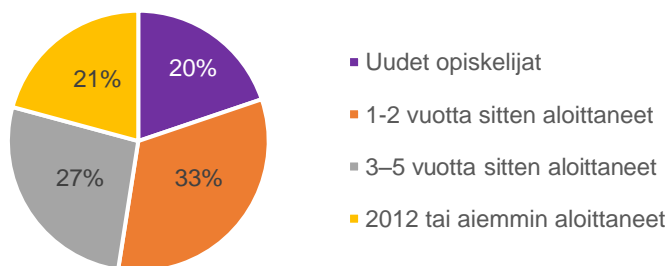
Kampuksittain tarkasteltuna keskustasta oli lähes kaksi kolmasosaa vastaajista, Viikistä 18 prosenttia, Kumpulasta 14 prosenttia ja Meilahdesta loput seitsemän prosenttia. Keskustakampuksen suuren koon vuoksi joissain analyyseissä se on jaoteltu neljään luokkaan yhdistämällä oikeustieteellinen, valtiotieteellinen ja Svenska social- och kommunalhögskolan. Sukupuolittuneet koulutusvalinnat näkyivät vastaajien taustoista: miehistä vajaa kolmannes oli Kumpulasta ja vain reilu puolet opiskeli keskustassa. Keskustassa miehiä oli vain yhdeksän prosenttia kasvatustieteellisessä tiedekunnassa. Samoin iällä oli yhteyttä kampukseen: vanhemmista opiskelijoista neljä viidestä opiskeli keskustassa, kun taas nuorimmista keskustassa opiskeli reilu puolet. Humanistisessa tiedekunnassa oli kolmannes keskustakampuksen vanhimmista vastaajista ja teologisessa tiedekunnassa neljännes. (Ks. liite 3, taulukot 12 & 13.)

Opiskelijoilta kysyttiin myös heidän koulutusohjelmaansa ja vielä vanhassa tutkintorakenteessa opiskelevalta pääainetta. Koulutusohjelmittain tarkasteltuna vastaajia oli eniten:

- teologian ja uskonntutkimuksen kandiohjelmasta (4,5 %)
- tietojenkäsittelytieteen kandiohjelmasta (4,1 %)
- kielten maisteriohjelmasta (3,4 %)
- sosiaalitieteen maisteriohjelmasta (3,2 %)
- kasvatustieteiden luokanopettajien kandiohjelmasta (3,2 %)
- lääketieteen koulutusohjelmasta (3,2 %).

Pääaineista useimmat olivat humanistisen tiedekunnan oppiaineita. Teologisen pääaineita oli toiseksi eniten.

Vastaajista muutamat olivat aloittaneet nykyiset opintonsa jo yli 30 vuotta sitten, mutta selvästi suurin osa, lähes 80 prosenttia, oli aloittanut opintonsa viimeisen viiden vuoden aikana. Viidennes opiskelijoista oli aloittanut vuonna 2018, eli he olivat uusia opiskelijoita. Analyysyjä varten opiskelijoista muodostettiin aloitusvuoden perusteella neljään ryhmää: uudet opiskelijat, 1–2 vuotta opintojen aloituksesta, 3–5 vuotta opintojen aloituksesta ja vuonna 2012 tai aiemmin aloittaneet. Suurimmalla osalla vuonna 2012 ja sitä aiemmin aloittaneilla alkoi syksyllä 2018 laskennallisesti vähintäänkin 7. opiskeluvuosi, joten myös pisimmän tutkinnon, lääketieteen liseniaatin, tavoiteaika oli täyttynyt. Kuviossa 3 on esitetty vastaajien jakautuminen aloitusajankohdan perusteella.

Kuvio 3 Vastaajat nykyisten opintojen aloittamisen mukaan

Nykyisten opintojen aloitusajankohdalla ei havaittu olevan yhteyttä vastaajan ikään eikä sukupuoleen, mutta kampus vaikutti: Meilahdessa oli muita vähemmän uusia opiskelijoita sekä aiemmin kuin vuonna 2013 aloittaneita.

Nykyisten opintojen vaiheen perusteella opiskelijat luokiteltiin kolmeen luokkaan: kandivaiheen opiskelijoihin, maisterivaiheen opiskelijoihin ja vanhassa tutkintorakenteessa oleviin, vaikka virallisesti kaikki opiskelijat ovatkin joko kandi- tai maisteriohjelmissa.¹ Lähes puolet opiskelijoista olivat maisterivaiheessa, 39 prosenttia oli kandivaiheessa ja loput 13 prosenttia suorittivat opintojaan vanhan tutkintorakenteen mukaan. Samasta opintovaiheesta huolimatta opiskelijat olivat aloittaneet opintonsa hyvin eri aikoina, mikä ilmenee taulukosta 2.

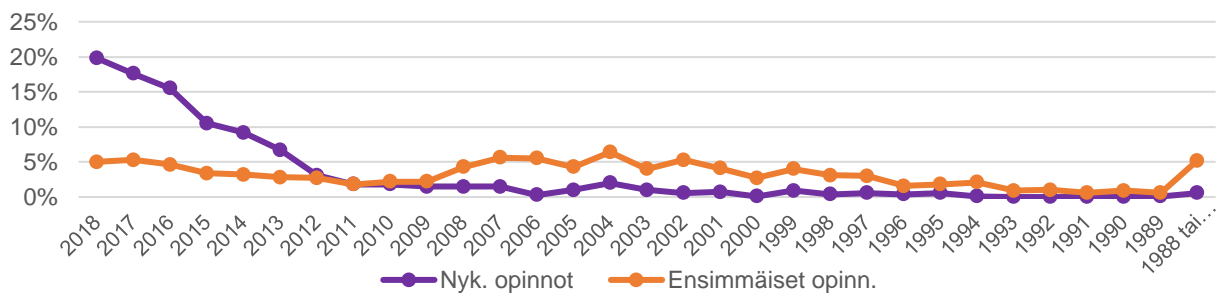
Taulukko 2 Opintojen vaihe ja nykyisten opintojen aloitusvuosi (%)

	Uudet opiskelijat	1–2 vuotta sitten aloittaneet	3–5 vuotta sitten aloittaneet	2012 tai aiemmin aloittaneet	Yhteensä
Kandi	32	43	13	13	100 (n=263)
Maisteri	14	25	35	25	100 (n=327)
Vanha	6	32	36	26	100 (n=91)

Nykyisten opintojen aloittamisen ja opintojen vaiheen lisäksi kyselyssä kysyttiin korkeakouluopintojen aloittamista ensimmäisen kerran. Kuviossa 4 on esitetty nykyisten opintojen

¹ Hammaslääketieteen ja lääketieteen koulutusohjelmat sekä proviisorin koulutusohjelma, farmaseutti ja proviisori luokiteltiin luokkaan vanha tutkintorakenne, koska tarkemmasta vaiheesta ei ollut tietoa.

aloitusvuosi sekä ensimmäisten korkeakouluopintojen aloitusvuosi, ja niiden voidaan todeta poikkeavan toisistaan. Useimmilla vastaajilla olikin aiempia korkeakouluopintoja, sillä vain kolmannes oli aloittanut nykyiset opinnot ja ensimmäiset korkeakouluopinnot samana vuonna.

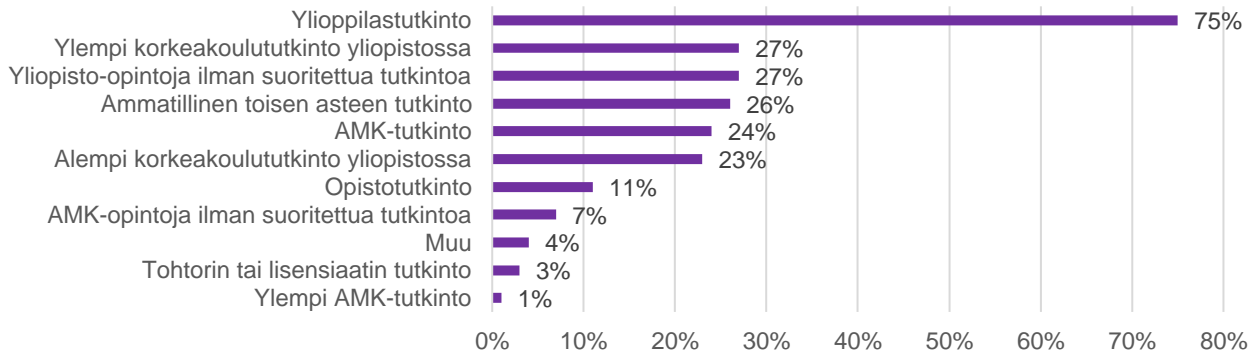
Kuvio 4 Nykyisten opiskelijien aloitusvuosi ja ensimmäistä kertaa aloitettujen korkeakouluopintojen aloitusvuosi

Tarkasteltaessa vastaajien eroavaisuuksia todettiin, että reilulla puolella 2012 tai aiemmin aloittaneista opintojen aloitusvuosi oli sama vuosi, joten aiemmin aloittaneet vastaajat suorittivat muita useammin ensimmäisiä opintojaan. Sen sijaan Meilahdessa vain 13 prosenttia oli aloittanut opintonsa samana vuonna, joten heillä aiemmat opinnot olivat muita yleisempiä.

Opintojen aloittamista tarkasteltiin myös suhteessa ikään, koska oli kiinnostavaa saada tietoa, kuinka moni vastaajista oli aloittanut opintonsa vanhemmalla iällä. Syntymävuoden perusteella laskettuna 73 prosenttia vastaajista oli aloittanut nykyiset opintonsa sinä vuonna, jolloin he täyttivät 30 vuotta tai olivat yli 30-vuotiaita. Nuorimmista vastaajista puolet olivat aloittaneet nykyiset opintonsa ennen kuin täyttivät 30 vuotta, mutta vanhemmista sen sijaan vain 5 prosenttia. Kuitenkin vain 27 prosenttia vastaajista oli aloittanut ensimmäistä kertaa korkeakouluopinnot sinä vuonna, kun he täyttivät 30 vuotta tai olivat aloittaessaan yli 30-vuotiaita. Vanhimmilla, 1973 tai aiemmin syntyneillä, vastaajilla ensimmäisten korkeakouluopintojen aloittaminen 30-vuotiaana tai vanhempana oli yleisintä (56 %) ja nuorimmilla harvinaisinta (11 %). Mielenkiintoinen havainto oli, että 30-vuotiaana tai vanhempana aloittaneista neljällä viidestä oli kyseessä nykyiset opinnot eli vain viidennes vanhemmalla iällä korkeakouluopinnot aloittaneista oli vaihtanut korkeakouluopinnoista toiseen.

Monet vastaajista olivat saaneet aiemmat opintonsa päätökseen tai heidän aiemmat opinto-oikeutensa eivät olleet enää voimassa kyselyn toteutushetkellä, sillä vain 10 prosentilla oli useampia voimassa olevia opinto-oikeuksia. Kuudella prosentilla oli kaksi opinto-oikeutta Helsingin yliopistoon, neljällä prosentilla oli opinto-oikeus Helsingin yliopistoon ja muutamalla vastaajalla opinto-oikeuksia oli kolme. Opinto-oikeuksien määrän perusteella opiskelijat jaoteltiin kahteen ryhmään: niihin, joilla oli yksi opinto-oikeus ja niihin, joilla opinto-oikeuksia oli kaksi tai kolme. Tarkastelussa nähtiin, että Meilahdessa opiskelleista 23 prosentilla oli useampia opinto-oikeuksia, kun taas Kumpulassa heitä oli vähiten (7%). Viikissä useampi opinto-oikeus oli kahdeksalla prosentilla ja keskustassa 10 prosentilla.

Tarkasteltaessa vastaajien aiempia opintoja ja suoritettuja tutkintoja kuvio 5, nähdään että kolme neljästä vastaajasta oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Neljäs kertoi suorittaneensa ylemmän korkeakoulututkinnon yliopistossa ja samoin neljäs kertoi suorittaneensa AMK-tutkinnon. Yliopistotutkintoja (ylempi ja alempi) sekä opintoja yliopistossa tai avoimessa yliopistossa ilman suoritettua tutkintoa oli vastaajilla enemmän kuin ammattikorkeakoulussa suoritettuja tutkintoja tai opintoja. Muita mainittuja opintoja oli muun muassa erilaiset opettajan pedagogiset opinnot ja opinnot kansalaisopistossa.

Kuvio 5 Vastaaajien mainitsemat suoritettut tutkinnot ja opinnot ennen nykyisiä opintoja (maininneiden %-osuus)

Tarkasteltaessa lähemmin tutkintojen suorittamista ja aiempia opintoja nähtiin, että vastaajien kesken löytyi eroja. Suomalaisista 77 prosenttia oli suorittanut ylioppilastutkinnon, kun kansainvälisistä opiskelijoista vastaavasti 32 prosenttia. Ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaminen puolestaan oli yleisintä kandidivaiheen opiskelijoilla: heistä 35 prosentilla oli ammatillinen perustutkinto. Vanhemmilla vastaajilla oli nuorimpia ikäryhmiä vähemmän suoritettuna AMK-tutkinto, mutta heillä sen sijaan oli useammin suoritettuna opistotutkinto. Naisista lähes kolmanneksella, 29 prosentilla, oli suoritettuna AMK-tutkinto. Miehistä sen sijaan vain 13 prosenttia oli suorittanut AMK-tutkinnon. Ylemmän AMK-tutkinnon suorittaneet olivat taas lähes kaikki vuosina 1974–1978 syntyneitä.

Aiempia yliopisto-opintoja ilman tutkintoa olivat suorittaneet vanhimmat vastaajat eniten. Heistä reilulla kolmanneksella (38 %) oli tällaisia opintoja, kun taas nuorimmista vastaajista 17 prosenttia oli opiskellut aiemmin yliopistossa ilman tutkinnon suorittamista. Myös sukupuolella oli yhteyttä aiempiin yliopisto-opintoihin: naisista 31 prosenttia ja miehistä 17 prosenttia oli tehnyt aiemmin opintoja yliopistossa. Opintojen vaiheen perusteella tarkasteltuna eniten yliopisto-opintoja ilman tutkinnon suorittamista oli kandidivaiheen opiskelijoilla: heistä 31 prosentilla oli aiempia opintoja yliopistosta. Kampustarkastelussa puolestaan keskusta erottui joukosta: siellä opiskelevilla 31 prosentilla oli taustalla aiempia yliopisto-opintoja.

Kansainväliset opiskelijat olivat suorittaneet kandidaatin tutkinnon suomalaisia useammin. Samoin nuorimmilla vastaajilla kandidaatin tutkinto oli muita ikäryhmiä useammin suoritettuna: heistä 32 prosentilla oli kandidaatin tutkinto. Kandidaatin tutkinnon suorittaminen vaihteli ylipäänsä eri ikäisillä vastaajilla. Vanhimma ikäryhmästä 23 prosenttia oli suorittanut kandidaatin tutkinnon ja 1979–1983 syntyneistä viidenneksellä oli kyseinen tutkinto suoritettuna. Sen sijaan 1974–1978 syntyneistä yhdeksällä prosentilla oli suoritettuna kandidaatin tutkinto. Maisterivaiheen opiskelijoista kolmannes (32 %) kertoi suorittaneensa kandidaatin tutkinnon ja kandidivaiheessa olevat olivat luonnollisesti suorittaneet kandin tutkinnon heitä harvemmin. Kandidivaiheessa olevilta kyseinen tutkinto löytyi 12 prosentilta, kun vanhassa tutkintojärjestelmässä opiskelevista 22 prosenttia oli kandidaatin tutkinnon suorittaneita.

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen oli yleisintä Meilahdessa, jossa reilut puolet (54 %) vastaajista kertoi suorittaneensa ylemmän korkeakoulututkinnon. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen oli yleisintä Meilahdessa 3–5 vuotta aiemmin opintojensa aloittaneiden keskuudessa, joten vastaaminen voi osittain kytkeytyä lääketieteellisten koulutusohjelmien opintojen rakenteeseen. Kiintoisa havainto oli, että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista 10 prosenttia oli suorittanut myös AMK-tutkinnon.

Vastaajien aiemmista korkeakouluista yliopistosektorilla Helsingin yliopisto oli mainittu selvästi eniten (33 %) ja Helsingin yliopiston Avoin yliopisto mainittiin useammin kuin muut avoimet yliopistot yhteensä. Myös Aalto-yliopisto ja erityisesti siihen nykyisin kuuluva Teknillinen korkeakoulu mainittiin usein. Ulkomaiset yliopistot muodostivat 13 prosenttia kaikista yliopistosektorin maininnoista. Ammattikorkeakoulusektorilla pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulut erottautuivat: joka neljäs maininnoista oli nykyinen Metropolia. Haaga-Helian osuus oli 14 prosenttia ja Laurean yhdeksän prosenttia. Vastaajien aiemmat opinnot olivatkin näin selvästi painottuneet pääkaupunkiseudun korkeakouluihin. (Ks. liite 3, taulukko 14.)

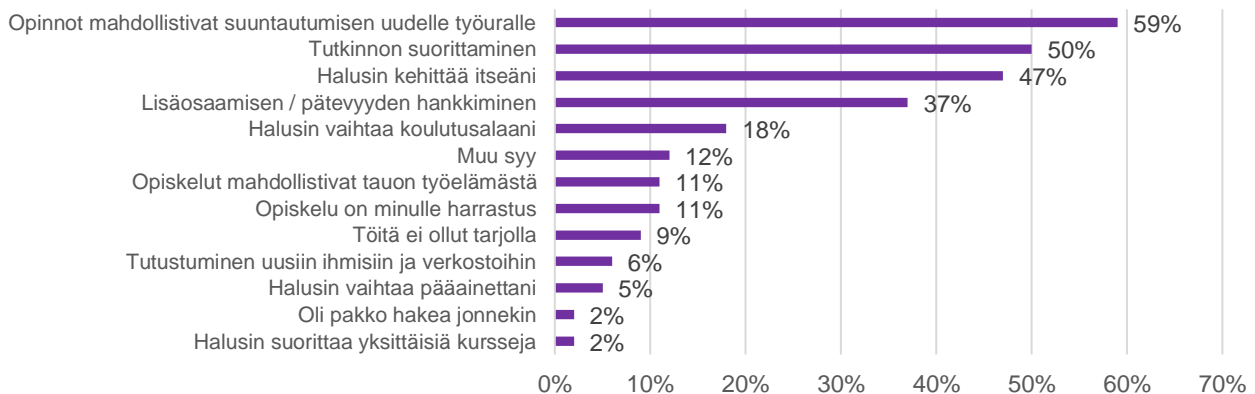
Opintoihin hakeutuminen ja tutkinnon suorittaminen ykköstavoitteena

Aiempi opintohistoria heijastui myös opiskelemaan pääsyyn: puolet opiskelijoista oli saanut opinto-oikeuden nykyisiin opintoihinsa pääsykokeen kautta. Neljännes oli tullut opiskelemaan pääsykokeen ja ylioppilastutkintotodistuksen perusteella, ja 13 prosenttia oli hakenut maisteriohjelmaan. Pelkällä ylioppilastodistuksella oli tullut viisi prosenttia, samoin avointa väylää pitkin oli tullut viisi prosenttia vastaajista. Vain kaksi prosenttia oli saanut opinto-oikeuden siirtohaussa.

Selvästi suurimman osan, yli 80 prosenttia vastaajista, tavoitteena oli suorittaa maisterin tutkinto tai lääketieteen/hammaslääketieteen lisensiaatin tutkinto. Jotkin heistä myös mainitsivat haluavansa jatkaa tohtoriksi asti. Kandidaatin tutkinnon oli aikeissa suorittaa 15 prosenttia ja kaksi prosenttia oli aikeissa suorittaa tutkinnon, mutta eri koulutusohjelmassa tai pääaineessa. Muutamia vastaajista olivat epävarmoja siitä, tekisivätkö he tutkintoa ja vain muutamia halusivat selvästi suorittaa yksittäisiä kursseja tai opintokokonaisuuksia.

Syynä epävarmuuteen tutkinnon suorittamisesta oli mainittu muun muassa työt ja opintovapaan loppuminen, jolloin aika ei riittäisi koko tutkintoon. Osa halusi suorittaa kuitenkin opintojaan tutkinto-opiskelijoina hankkiakseen ammatillisen pätevyyden. Tutkinto-opiskelijana opiskelu avasi myös uudenlaisia sivuainemahdollisuuksia. Toiset taas eivät kokeneet koko tutkinnon suorittamista järkevänä, koska siitä saatavaa hyötyä ei ajateltu vaivan väärtiksi.

Tavoite tutkinnon suorittamisesta näkyi opintoihin hakeutumisen syissä. Puolet vastaajista mainitsivat tärkeäksi syyksi opintoihin hakeutumiselle juuri tutkinnon suorittamisen, eikä esimerkiksi iällä, sukupuolella tai kampuksella ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä mainitsemiseen. Tutkintoa useammin mainittiin opintojen mahdollistama uusi työura. Halu kehittää itseä oli puolestaan lähes yhtä usein mainittu syy. Sen sijaan vähiten mainittuja syitä olivat opintoihin hakeutuminen pakosta, halu vaihtaa pääainetta ja halu suorittaa yksittäisiä kursseja. Tärkeimmät syyt opintoihin hakeutumisella on koottu kuvioon 6 (vastaaja sai valita kolme tärkeintä).

Kuvio 6 Tärkeimmät syyt nykyisiin opintoihin hakeutumiselle (maininneiden %-osuus)

Opiskelun harrastuksena mainitsi yhdeksän prosenttia vastaajista ja sillä oli yhteyttä vastaajan ikään. 18 prosenttia vanhimmista vastaajista ja 15 prosenttia 1974–1978 syntyneistä mainitsi opiskelun harrastuksena, kun taas nuorimmat kaksi ikäryhmää mainitsivat sen selvästi harvemmin. Miehet mainitsivat naisia useammin opiskelun harrastuksena.

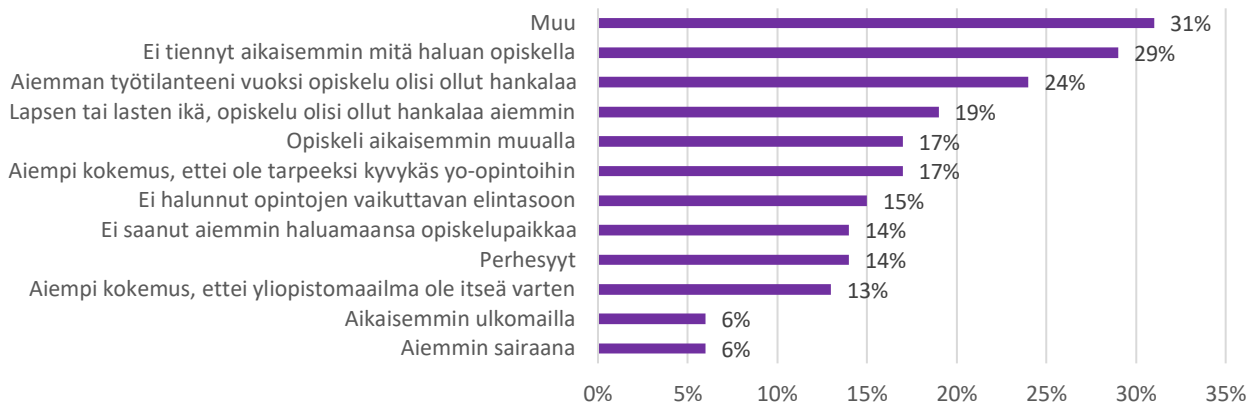
Tarkasteltaessa lähemmin mainittuja muita syitä, todettiin kiinnostuksen ja alan tuntumisen omalta olleen useimmin mainittu syy nykyisiin opintoihin hakeutumiselle (ks. liite 3, taulukko 15). Pitkäaikaisen haaveen toteutuminen oli myös yksi mainituista syistä eikä opinnoille ajateltu ikärajaa, minkä eräs vastaaja kiteytti: *”Viidenkymppin villitys ja sen tajuaminen, että aina voi toteuttaa unelmiaan”*. Elämäntilanteeseen ja työtilanteeseen liittyvät syyt olivat myös muissa syissä mainittuja. Myös halu opiskella ja suorittaa tutkinto liitettiin taloudelliseen tilanteeseen ja työllistymismahdollisuuksien paranemiseen.

”Maisterin tutkinnon ansiosta tulen saamaan parempaa palkkaa nykyisessä työssäni. Aloittaessani opinnot minulla ei ollut vakituista työpaikkaa. Ajattelin tutkinnon parantavan työnsaantimahdollisuuksia, vaikka olinkin jo aiemmalla koulutuksellani kelpoinen yläkoulun virkaan.”

Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita, oliko täydennyskouluttautuminen vastaajien opintojen tavoitteena. Täydennyskouluttautumista tarkasteltiin yhdistämällä uudeksi muuttujaksi seuraavat vaihtoehdot: opintojen mahdollistama uusi työura, lisäosaamisen / pätevyyden hankkiminen, halu vaihtaa koulutusala ja töitä ei ollut tarjolla. Näiden lisäksi ne jokin muu -vastausvaihtoehdon vastaukset, jotka kytkeytyivät edellisiin, otettiin mukaan luotuun muuttujaan. Analyysi osoitti, että vastaajista 85 prosentilla täydennyskouluttautuminen oli tavoitteena ja syynä opintoihin hakeutumiselle.

Opintoihin hakeutumisen syitä tarkasteltiin myös suhteessa 30-vuotiaana tai vanhempana opintojen aloittamiseen. Haastattelutulosten pohjalta haluttiin tehdä analyysiä vanhempien koulutustason yhteydestä opintoihin hakeutumiseen myöhemmällä iällä eli vähintäänkin 30-vuotiaana. Tarkastelu osoitti, että myöhemmällä iällä ensimmäiset korkeakouluopintonsa aloittaneiden äideillä sekä isillä korkeintaan perusasteen koulutus oli yleisempi kuin alle 30-vuotiaana opintonsa ensi kertaa aloittaneilla. Isän koulutuksella oli tilastollisesti merkitsevä yhteys vastaajan korkeakouluopintojen aloittamiseen aikaisintaan 30-vuotiaana kuitenkin vain vanhempien, 1973 tai aiemmin syntyneiden, vastaajien kohdalla. Samoin äidin koulutuksella oli tilastollisesti merkitsevä yhteys vastaajan ensimmäisten korkeakouluopintojen aloittamiseen vain vanhempien ja nuorimpien, 1984–1988 syntyneiden, vastaajien kohdalla. Sen sijaan vanhempien koulutustasolla ei havaittu olevan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä nykyisten opintojen aloittamisikään.

Kuvioon 7 on koottu 30-vuotiaana tai sitä vanhempana opinto-oikeuden nykyisiin opintoihinsa saaneiden mainitsevat tekijät, jotka vaikuttivat opintoihin hakeutumisen ajankohtaan. Vajaa kolmannes nimesi muut tekijät tärkeimmiksi ja samoin vajaa kolmannes mainitsi sen, ettei aiemmin ollut tiennyt, mitä halusi opiskella. Myös se oli tärkeä tekijä, että aiemmin työn takia olisi ollut hankalaa opiskella. Ulkomaillo olo ja sairaus sen sijaan eivät olleet monen valitsemia tekijöitä.

Kuvio 7 30-vuotiaina ja sitä vanhempina aloittaneiden mainitsemat opintoihin hakeutumisen ajankohtaan vaikuttaneet tekijät (maininneiden %-osuus)

Muissa syissä useimmin mainittiin alanvaihto ja se, että kaivattiin uutta työtä, koska vanha ei tarjonnut enää riittävästi haasteita. Eräs vastaaja kirjoittikin: *”Aiemman alan työelämä ei enää antanut tilaa oppia uutta”* ja toinen kertoi: *”Äitiyslomalla oli aikaa puntaroida missä työssä näkisin itseni eläköityväni”*. Myös työllistymiseen ja työllisyyteen liittyvät tekijät olivat tärkeitä – monella työttömäksi jääminen oli ollut käänne hakeutua opiskelemaan. Elämäntilanteeseen liittyvät tekijät olivat muutoinkin useamman mainitsemia. (Ks. liite 3, taulukko 15.)

”Jäin työttömäksi, sain toisen lapsen ja työtilanne ei ollut paranemaan päin, joten hain uudelleen opiskelemaan parantaakseni työllistymismahdollisuuksia.”

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös syitä Helsingin yliopiston valitsemiselle ja selvästi yleisimmin mainittiin sopiva koulutusohjelma tai pääaine, jonka mainitsi lähes kolme neljästä. Helsinki kaupunkina ja kaupungin hyvä sijainti sekä se, että Helsingissä oli perhettä tai kavereita, olivat myös useimmin mainittuja syitä. Erityisesti muu syy -vastauksissa korostui se, että asuttiin jo Helsingissä tai paikassa, josta oli helppoa kulkea Helsinkiin. Toisinaan Helsingin yliopisto oli myös ainoa vaihtoehto, kun omaa pääaineita tai alaa ei voinut opiskellut missään muussa yliopistossa. Sen sijaan Helsingin yliopistoon ei ajateltu olevan helpompaa päästä kuin muihin yliopistoihin, eikä Helsingin yliopiston sijoitusta rankingeissa pitänyt monikaan tärkeänä. Kuvioon 8 on koottu vastaajien osuudet syitäin.

Kuvio 8 Useimmin mainitut syyt Helsingin yliopistoon hakeutumiselle (maininneiden %-osuus)

Hakeutumisen ja tavoitteiden jälkeen tarkastellaan seuraavaksi opintojen etenemistä ja erityisesti analysoidaan, onko opinnoissa ollut taukoja ja ovatko opiskelijoiden omat tavoitteet täyttyneet.

Opintojen eteneminen – suoraviivaista vai rikkonaista?

Kaikkiaan vastaajilla oli opintopisteitä nykyisten opintojen aikana 0–1000 (taulukko 3). Opintopisteiden määrä oli luonnollisesti yhteydessä opintojen aloitusvuoteen ja opintojen vaiheeseen. Tarkastelussa keskityttiin analysoimaan nykyiset opintonsa ennen vuotta 2013 aloittaneita, ja tässä analyysissä nähtiin, että keskustassa oli eniten pitkään opiskelleita 1–99 opintopistettä suorittaneita. Sen sijaan Meilahdessa heitä ei ollut yhtään. Yli 6 vuotta sitten opintonsa aloittaneita, mutta vähän opintopisteitä suorittaneita, oli kuitenkin määrällisesti hyvin vähän, eivätkä erot olleet tilastollisesti merkitseviä.

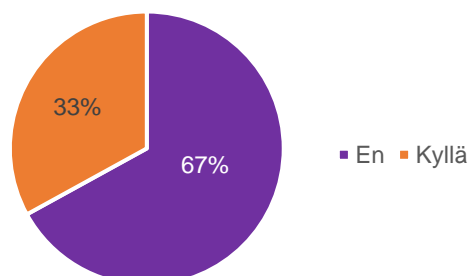
Opintopisteitä kertyi myös lukuvuoden aikana hyvin eri määriä, mikä ilmenee taulukosta 3. Osalla ei ollut opintosuorituksia kertynyt ollenkaan edellisenä lukuvuotena, kun taas muutamilla opintopisteitä oli tullut jopa 150. Reilulla neljänneksellä opintoja oli kertynyt, mutta alle 30 opintopistettä. Kolmannes taas oli suorittanut 30–59 opintopistettä. Näin ollen kaikkiaan kaksi kolmasosaa vastaajista oli suorittanut opintoja vähemmän kuin päätoimiselle opiskelulle asetetun tavoitteen, joka on 60 opintopistettä lukuvuodessa. Kolmanneksella opintoja taas oli tavoitemäärä tai enemmän.

Taulukko 3 Kertynyt opintopistemäärä nykyisten opintojen aikana ja edellisen lukuvuoden (2017–2018) aikana

Opintopisteitä nykyisissä opinnoissa	N	%	Opintopisteitä edellisellä lukuvuonna (2017–2018)	N	%
0	43	7	0	40	7
1–99	212	33	1–29	151	28
100–199	169	27	30–59	170	32
200–300	159	25	60–100	159	30
Yli 300	54	8	Yli 100	18	3

Opintopisteiden kertymiseen vaikuttivat luonnollisesti opiskelujen pää- ja sivutoimisuus ja vastaajat kuvasivat opintojensa suoritusstapaa eri tavoin. Selvä enemmistö, kolme neljästä, kertoi suorittavansa opintojaan tasaisesti lukuvuoden aikana. 11 prosenttia kertoi suorittavansa satunnaisesti yksittäisiä kursseja lukuvuoden aikana, ja vain muutamilla kurssien suorittaminen keskittyi loma-aikoihin tai yhteen periodiin. (Ks. liite 3, taulukko 16.) Muun vaihtoehdon valinneiden (12 %) vastauksissa kuvastui tapojen moninaisuus: toiset olivat ennen suorittaneet opintoja enemmän kuin nyt, kun taas toiset opiskelivat nyt enemmän kuin aiemmin. Osa kertoi pyrkivänsä valmistumaan mahdollisimman nopeasti ja tekevänsä siksi niin paljon opintoja kuin mahdollista. Monilla taas opintojen suorittaminen vaihteli riippuen muun muassa työtilanteesta, terveystilanteesta tai suoritettavana olevista opinnoista.

Kyselyssä selvitettiin myös vähintään yhden lukukauden mittaisien taukojen määrää, jolloin ei ollut suorittanut opintoja. Kolmanneksella oli ollut opinnoista taukoa, kun taas kaksi kolmannesta oli opiskellut kutakuinkin yhtäjaksoisesti (kuvio 9). Vanhimmilla vastaajilla taukoja oli ollut hieman muita opiskelijoita vähemmän: heistä vain neljännes oli pitänyt vähintään yhden tauon.

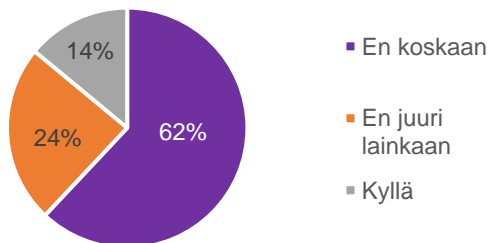
Kuvio 9 Tauot opinnoista

Taukojen pitäminen oli ollut myös yleisempää suomalaisilla opiskelijoilla kuin kansainvälisillä opiskelijoilla. Suomalaista 34 prosenttia oli pitänyt vähintään yhden lukukauden mittaisen tauon opinnoista, kansainvälisten opiskelijoiden vastaava osuus oli 9 prosenttia. Samoin he, joiden perheessä oli vain alle kouluikäisiä lapsia, pitivät useammin taukoja kuin he, joiden lapset olivat isompia, eri ikäisiä tai lapsia ei ollut ollenkaan. Pienten lasten vanhemmista taukoa olikin pitänyt lähes puolet. Kampuskohtaisessa tarkastelussa voitiin todeta, että Kumpulassa opiskelevat olivat pitäneet useimmin taukoja (44 %), kun taas Meilahdessa taukoja oltiin pidetty vähiten (27 %). Kandidivaiheessa olevilla vastaajilla taukojen pitäminen oli puolestaan ollut vähäisempää kuin maisterivaiheen opiskelijoiden tai vanhassa järjestelmässä olleilla: heistä vain neljännes kertoi pitäneensä taukoa.

Kaikkiaan taukojen määrä vaihteli yhdestä yli 10 taukoon, mikä ilmenee taulukosta 4. Tauon pitäminen ja taukojen määrä olivat luonnollisesti selvästi yleisempiä heillä, jotka olivat aloittaneet opintonsa ennen vuotta 2013.

Taulukko 4 Taukojen määrä

Taukoja	N	%
1–2	82	38
3–4	57	26
5–9	38	18
10 tai yli	40	18

Kuvio 10 Tauon harkitseminen

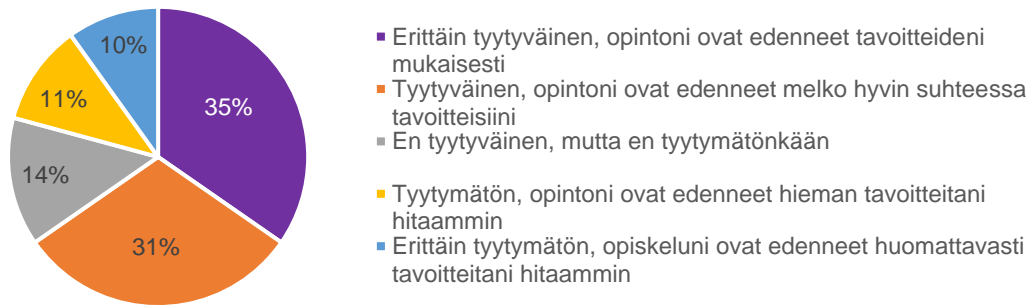
Heistä, jotka eivät olleet pitäneet taukoa, 14 prosenttia kertoi harkinneensa tauon pitämistä (kuviokuva 10). Vain kaksi prosenttia mietti usein tauon pitämistä. Useimmin taukoa harkitsivat monen ikäisten lasten vanhemmat (24 %) ja vain alle kouluikäisten lasten vanhemmat (20 %).

Yleisin syy tauon harkitsemiseen liittyi työssäkäyntiin ja työn saamiseen. Osa kertoi miettineensä taukoa, jotta voisi keskittyä paremmin työntekoon ja toiset taas miettivät, että voisivat pitää opinnoista taukoa, jos saisivat töitä. Työnteko kytkeytyi myös vahvasti toimeentuloon ja useat olivat rahan takia miettineet taukoa. Eräs vastaajista kiteytti asian: *"Välillä on tehtävä töitä, että rahat riittävät opiskelijaelämään."* Monen asian yhdistäminen elämässä yhtä aikaa myös uuvutti. Taukoa oltiinkin harkittu oman väsymyksen takia, ja myös muut terveydelliset syyt painoivat vaakakupissa. Opintojen tahtia oltiin jouduttu hidastamaan eikä yliopistolta aina koettu saatavan riittävästi tukea opintoihin.

"Uupumus, väsymys kun yhdistää opiskelun, ansiotyön ja perheen. HY on yllättävän joustamaton aikuisopiskelijalle"

Työhön ja taloudelliseen tilanteeseen sekä jaksamiseen ja terveyteen liittyvien syiden ohella lapsiin ja perheeseen yleisesti liittyvät olivat tärkeitä syitä tauon harkitsemiselle. Perheenlisäyksen ajateltiin tuovan luonnollisen tauon opiskeluihin. Muutamat myös kertoivat haaveilevansa matkustelusta tai ulkomailla asumisesta. (Ks. liite 3, taulukko 17.)

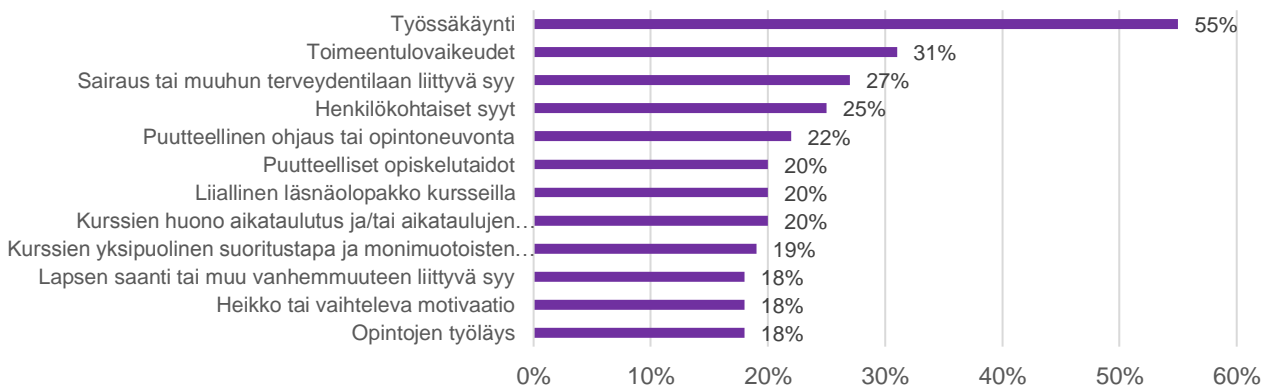
Kyselyssä kysyttiin tyytyväisyyttä opintojen etenemiseen suhteessa omiin tavoitteisiin ja kaksi kolmasosaa vastaajista koki voivansa olla erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä. Tyytymättömiä ja erittäin tyytymättömiä oli viidennes vastaajista, mikä ilmenee kuviosta 11.

Kuvio 11 Vastaajien tyytyväisyys opintojensa etenemiseen suhteessa omiin tavoitteisiin

Analysoitaessa tarkemmin tyytyväisyyttä nähtiin, että he keillä oli alaikäisiä lapsia, olivat useammin tyytyväisiä opintojen etenemistähtiin kuin lapsettomat. Samoin Meilahdessa opiskelevat olivat kumpustarkastelussa tyytyväisimpiä. Meilahdessa tyytyväisten osuus oli yli 80 prosenttia, kun taas Kumpulassa, jossa opiskelijat olivat pitäneet enemmän taukoja opinnoistaan, tyytyväisiä oli 58 prosenttia vastaajista. Kumpulan (29 %) ohessa Viikissä olivat tyytymättömmimmät vastaajat (28 %). Vanhassa järjestelmässä olevat vastaajat olivat myös kandi- ja maisterivaiheen opiskelijoita hiukan tyytymättömpiä. Myös opiskeluiden aloitusvuosi merkitsi: viidennes ennen vuotta 2013 aloittaneista olivat tyytymättömiä ja 31 prosenttia erittäin tyytymättömiä. Kauan opiskelleista puolet kokivatkin näin jääneensä opinnoissaan jälkeen tavoitteistaan. Tauoilla ja erityisesti taukojen määrällä olikin yhteyttä tyytyväisyyteen opintojen etenemisen kanssa. Kiintoisaa kuitenkin oli, että 3–4 tai 5–9 taukoa pitäneistä yli puolet olivat tyytymättömiä, kun taas 10 tai useamman tauon pitäneistä tyytymättömiä oli reilu kolmannes.

Vastaajia pyydettiin valitsemaan korkeintaan 5 keskeisintä syytä sille, miksi heidän opintonsa olivat edenneet heidän tavoitteitaan hitaammin. Useimmin mainittiin työssäkäynti, toimeentulovaikkeudet ja sairaus tai muuhun terveydentilaan liittyvä syy. Sen sijaan harrastukset tai aktiivisuus opiskelijajärjestössä saivat vain muutamia mainintoja. Kuvioon 12 on koottu kymmenen yleisimmin mainittua syytä opintojen omia tavoitteita hitaammalle etenemiselle. Vastausjakauma on liitteessä 3 (ks. taulukko 18).

Kuvio 12 10 yleisintä syytä sille, miksi opinnot ovat edenneet tavoitteita hitaammin (maininneiden %-osuus)

Opintoihin kytkeytyy myös vahvasti arki ja arjessa vaikuttavat tekijät, joten seuraavassa osiossa keskitytään siihen syvemmin.

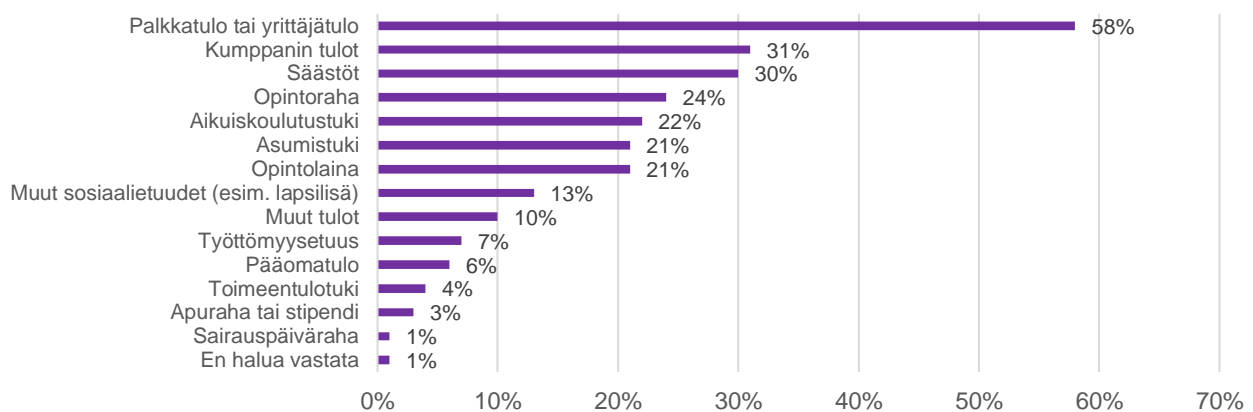
3.3 OPISKELIJAN ARKI: PALAPELIN RAKENTAMISTA

Arki opiskelijana oli aihe, joka synnytti vilkasta keskustelua haastatteluissa. Kyselyssä haluttiinkin näin tarkastella lähemmin 30 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden opintojen rahoittamista ja heidän

työssäkäyntiään. Kyselyssä haluttiin tarkastella myös sitä, millaiseksi opintojen ja muun elämän yhteensovittaminen koettiin, ja millaisen lisämausteen ikä toi opiskeluurkeen.

Opintojen rahoittaminen ja työssäkäynti

Opiskelijan arjessa yksi merkittävä kysymys on, miten pystyy rahoittamaan opiskelut. Usein rahoitus koostuu monesta tulonlähteestä, kuten tässäkin tutkimuksessa kävi ilmi. Yli puolet vastaajista kertoi rahoittavansa opintojensa palkka- tai yrittäjätulolla. Vajaa kolmannes mainitsi kumppanin tulot rahoitusmuotona, samoin vajaa kolmannes vastanneista kertoi elävänsä säästöillä. Opintorahan mainitsi neljännos ja aikuiskoulutustuen reilu viidennes vastaajista. Asumistukea kertoi saavansa myös viidennes opiskelijoista. Sen sijaan vain harva käytti toimeentulotukea, apurahaa/ stipendiä tai sairauspäivärahaa opintojensa rahoittamiseksi. (Ks. Kuvio 13.) Muina tuloina useammin mainittiin erilaiset eläkkeet ja vanhemmat.

Kuvio 13 Opiskelijujen rahoituslähteet (maininneiden %-osuus)

Analysoitaessa tarkemmin eri rahoitusmuotoja nähtiin, että opintojen rahoitusmuodot olivat ikäsidonaisia, mutta myös muut tekijät vaikuttivat opintojen rahoitusmuotoihin joko suoraan tai välillisesti.

Opintorahaa ja opintolainaa käyttivät enemmän opintojensa rahoittamiseen nuorimmat vastaajat: heistä opintorahan mainitsi joka kolmas ja opintolainan 28 prosenttia. Myös kansainväliset opiskelijat mainitsivat opintorahan suomalaisia useammin, mutta eivät opintolainaa. Kansainvälisillä opiskelijoilla palkka- ja yrittäjätulot olivat myös harvemmin mainittuja. Suomalaisista opiskelijoista 59 prosenttia rahoitti opintojaan palkka- ja yrittäjätuloilla, kun taas kansainvälisistä opiskelijoista näitä tulonlähteitä käytti vajaa kolmannes. Samoin maisterivaiheen opiskelijat (63 %) mainitsivat muita useammin palkka- ja yrittäjätulot. Kandidivaiheen opiskelijat puolestaan rahoittivat opintojaan maistereita ja vanhassa tutkintorakenteessa olleita useammin aikuiskoulutustuella². Myös naisilla aikuiskoulutustuki oli useammin rahoitusmuotona kuin miehillä. Miehet sen sijaan mainitsivat pääomatulot naisia useammin. Apurahojen ja stipendien käyttö keskittyi pääasiassa Meilahteen, jonka vastaajista 13 prosenttia mainitsi ne rahoitusmuotona.

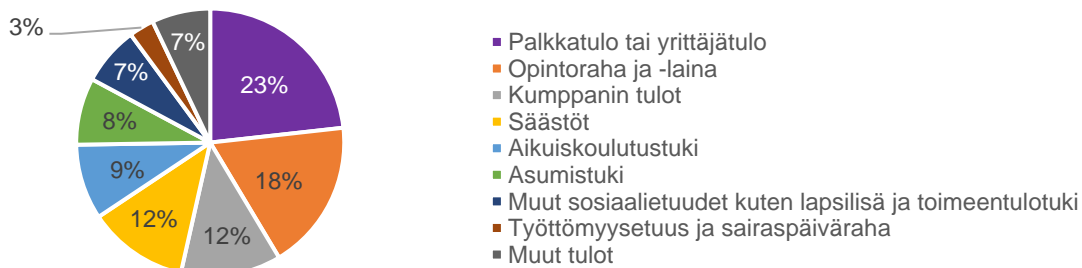
Naiset ja nuorimmat vastaajat mainitsivat kumppanin tulon useammin kuin miehet tai vanhemmat vastaajat. Tämä heijastui myös kampuustarkasteluun, sillä Kumpulassa opiskelevat ilmoittivat muita harvemmin rahoittavansa opintojaan kumppanin tuloilla. Naiset mainitsivat muut sosiaalietuudet

² Täysimääräistä aikuiskoulutustukea voi saada omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen opiskelija, jolla on voimassa oleva työ- tai virkasuhde ja sen lisäksi hän on ollut 8 vuotta työelämässä, nykyisen työnantajansa palveluksessa vähintään vuoden, jää palkattomalle opintovapaalle vähintään 2 kuukaudeksi, hänen sivutulonsa jäävät alle 250 €/kk eikä hän saa opintoihinsa muita tukia. Aikuiskoulutustukea on mahdollista saada myös soviteltuna. (Ks. Koulutusrahasto.fi.)

miehiä useammin ja Kumpulän miesvaltaisempi vastaajajoukko selittää osaltaan sitä, miksi Kumpulassa muut sosiaalietuudet mainittiin harvemmin kuin muilla kampuksilla. Lasten ikä puolestaan selittää sitä, miksi vanhimmat vastaajat mainitsivat muut sosiaalietuudet harvemmin kuin nuoremmat.

Asumistuella opintoja rahoittivat puolestaan enemmän nuoret ja yksin asuvat. Tämä oli yhteydessä siihen, että he asuivat vuokralla useammin kuin vanhemmat tai yhdessä kumppanin ja/tai lasten kanssa asuvat. Työttömyysetuuden osalta 1979–1983 syntyneet mainitsivat sen muita useammin, nuorimmat vastaajat taas rahoittivat sillä opintojaan vähiten.

Tarkasteltaessa eri tulonlähteiden osuuksia kaikista mainituista rahoitusmuodoista, nähdään kuvio 14, että merkittävimpiä tulonlähteitä olivat palkka- ja yrittäjätulot sekä opintoraha ja -laina.

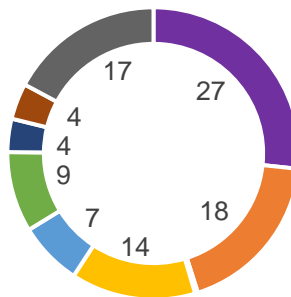

Kuvio 14 Opintojen rahoitus

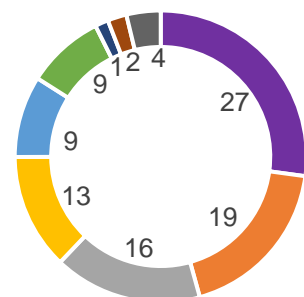
Rahoituslähteiden prosenttiosuudet kuitenkin vaihtelivat erilaisissa perheissä. Kuviossa 15 on esitettyä eri rahoituslähteiden jakautuminen erilaisissa kotitalouksissa, kun huomioitiin perhesuhteet ja asuminen.

- Palkkatulo tai yrittäjätulo
- Opintoraha ja -laina
- Kumppanin tulot
- Säästöt
- Aikuiskoulutustuki
- Muut tulot
- Muut sosiaalietuudet kuten lapsilisä ja toimeentulotuki
- Työttömyysetuus ja sairaspäiväraha
- Asumistuki

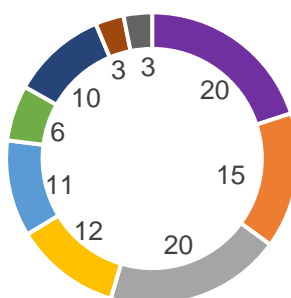
Asun yksin omassa taloudessani

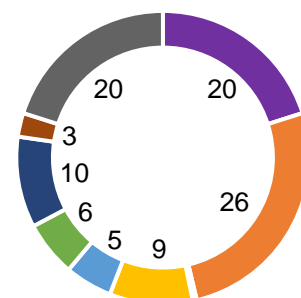
Asun puolison kanssa (avo- tai avioliitossa/rekisteröidyssä parisuhteessa)

Asun puolison ja lapsen/lasten kanssa

Muut asumistavat

Kuvio 15 Tulonlähteet suhteessa asumiseen (%)

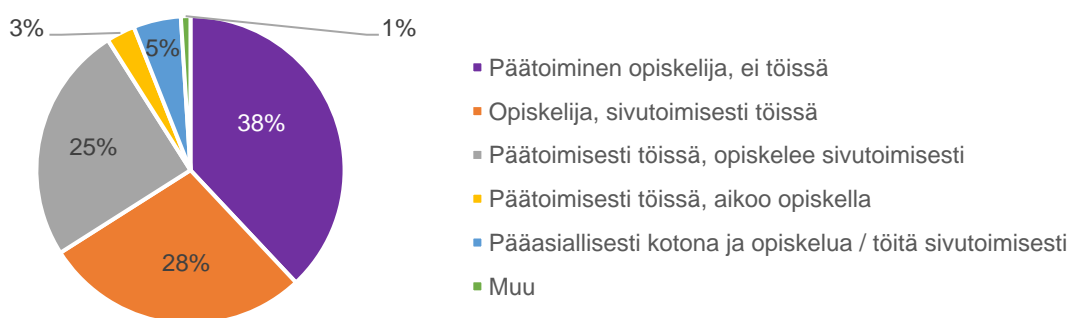
Opintojen rahoittamisessa oli myös tapahtunut muutoksia opintojen aikana ja kaikkiaan 72 prosenttia kysymykseen vastanneista 416 vastaajasta kertoi muutoksista. Tyypillisesti muutokset liittyivät juuri työssäkäyntiin, aikuiskoulutustuen käyttöön sekä opintotuen päättymiseen. Lopuilla 28 prosentilla vastanneista rahoituksessa ei ollut tapahtunut muutoksia tai muutokset, kuten esimerkiksi aikuiskoulutustuen loppuminen, eivät olleet vielä ajankohtaisia.

Tietoa eri rahoitusmuodoista oltiin saatu useimmiten Kelasta ja sen mainitsi 57 prosenttia vastaajista. Koulutusrahaston internetsivut tai ystävät mainitsivat vajaa kolmannes vastaajista. Viidennes vastaajista mainitsi, etteivät he olleet saaneet tietoa eri rahoitusmahdollisuuksista mistään. Heistä kuitenkin monet olivat valinneet kysymyksessä myös jonkin toisen vastausvaihtoehdon. Tietoa oltiin saatu myös muualta ja erityisesti internet oli usealla toiminut tiedonsaantikanavana. Työvoimaviranomaiset mainittiin samoin useasti. Sen sijaan HYY ja yliopiston opintoneuvonta olivat harvemmin mainittuja. (Taulukko 5.)

Taulukko 5 Rahoitusmuotojen mainitut tietolähteet

Tietolähde	N	%
Kela	388	57
Koulutusrahaston internetsivut	211	31
Ystävät	208	30
En mistään	138	20
Muu	92	14
HYY	54	8
Työnantaja	30	4
Yliopiston opintoneuvonta	25	4

Opiskelijoilta kysyttiin kyselyssä, mikä esitetyistä opintojen ja työn yhdistämiseen liittyvistä vaihtoehdoista kuvasi heidän senhetkistä tilannettaan parhaiten. Selvä enemmistö oli päätoimisia tai sivutoimisia opiskelijoita, jotka yhdistivät eri tavoin työssäkäyntiä opintoihin. 38 prosenttia ilmoitti opiskelevansa päätoimisesti ilman työssäkäyntiä ja 5 prosenttia vastasi olevansa pääasiallisesti kotona, mutta opiskelevansa ja/tai työskentelevänsä sivutoimisesti. Vain muutamat vastaajat ilmoittivat olevansa läsnäolevia opiskelijoita, niin että he joko kävivät vain töissä tai olivat kotona esimerkiksi sairauden tai perhevapaan vuoksi. (Ks. liite 3, taulukko 19.) Kuviossa 16 heidät on yhdistetty muut -ryhmäksi ja muutoin kuviossa on esitelty yhdistämisen jakautuminen ryhmittäin.

Kuvio 16 Tilanne opintojen ja työn yhdistämisessä

Opiskelun ja työn yhdistämistä tarkasteltiin tarkemmin heidän keskuudessaan, jotka olivat päätoimisia opiskelijoita, olivat sivutoimisia opiskelijoita ja yhdistivät tai tulivat yhdistämään päätoimisen työn opiskeluun.

Ikäryhmällä tai kampuksella ei havaittu olevan yhteyttä ratkaisuun opintojen ja työn päätoimisuuden välillä; sen sijaan kansalaisuudella, sukupuolella ja opintojen vaiheella oli. Kansainvälisistä opiskelijoista selvä enemmistö, 72 prosenttia, ilmoitti olevansa päätoiminen opiskelija, kun vastaava luku suomalaisilla oli 39 prosenttia. Suomalaisilla työssäkäynti opintojen ohella olikin yleisempää. Samoin naisista hieman useammat keskittyivät vain opiskeluun käymättä töissä ollenkaan ja naiset myös tekivät miehiä useammin sivutoimisesti töitä opintojen ohella. Miehillä puolestaan lähes yhtä yleistä oli päätoiminen työssäkäynti sivutoimisena opiskelija kuin pelkkä opiskelu ilman työntekoa. Kandivaiheen opiskelijoista vajaa puolet keskittyivät pelkästään opiskeluun, kun taas maisterivaiheesta olevista vain reilu kolmannes. Maisterivaiheen opiskelijoilla päätoiminen työssäkäynti oli myös muita yleisempää. (Taulukko 6.)

Taulukko 6 Opiskelun ja työn yhdistäminen

Opiskelu ja työ	Naiset		Miehet		Kandi		Maisteri		Vanha tutkintojärjestelmä	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Vain opiskelu	182	43	73	38	120	48	106	35	34	40
Opiskelu ja sivutoiminen työ	133	31	47	25	75	30	84	27	32	37
Päätoiminen työ + sivutoiminen opiskelu	112	26	70	37	53	21	117	38	20	23

Opiskelun ja työn yhdistämisen jälkeen kyselyssä kysyttiin tarkemmin vastaajien työssäkäynnistä. Työssäkäyntiä ei kysytty heiltä, jotka ilmoittivat olevansa vain päätoimisia opiskelijoita eikä heiltä, jotka ilmoittivat, etteivät opiskele eivätkä työskentele, mutta ovat läsnäolevia opiskelijoita. Työsuhteen muotoa kysyttäessä ilmeni, ettei viisi prosenttia vastanneista työskennellyt, joten heille ei esitetty työhön liittyviä tarkentavia kysymyksiä eikä heitä huomioitu työtä koskevissa analyyseissä.

Työsuhteen muodon osalta nähdään kuviosta 17, että useimmat työssäkävistä olivat kokoaikaisesti jatkuvassa työsuhteessa. Keikkatyötä tai freelancerina töitä usealle työnantajalle teki 15 prosenttia ja jatkuvassa osa-aikaisessa työsuhteessa oli 14 prosenttia työssäkävistä. Jokin muu työ piti sisällään muun muassa vastaajia, joilla oli useampia työpaikkoja ja heitä oli kaikkiaan kuusi prosenttia.

Kuvio 17 Työsuhteen muoto

Tarkemmin työsuhdetta analysoitiin 4-luokkaisena muuttujana: kokoaikainen työ, osa-aikainen työ, keikkatyö ja yrittäjyys (ks. liite 3, taulukko 20). Tarkastelussa nähtiin, että vanhemmat vastaajat olivat muita useammin yrittäjinä, kun taas nuoremmilla oli muita vähemmän kokoaikaisia työsuhteita. Maisterivaiheesta olleista yli puolet olivat kokoaikaisesti töissä, kun toisilla vastaava osuus oli kolmannes. Eroa oli myös siinä, että kandivaiheesta olevilla yrittäjyys oli yleisempää kuin muilla.

Lähes puolella työ oli luonteeltaan säännöllinen päivätyö, 10 prosentilla työ oli kaksi- tai kolmivuorotyötä ja 13 prosentilla oli säännöllinen vuorotyö tai jaksotyö. Kolmannes valitsi työnsä olevan jotain muuta ja muunlaista työtä kuvailtiin pääasiallisesti keikkailuksi, epäsäännölliseksi,

vaihtelevaksi, joustavaksi ja työajattomaksi. Työn luonteessa oli kampuskohtaisia eroja, joita selittivät osaltaan opintoalat. Jaksotyön teko oli yleisintä Meilahdessa opiskelevilla ja Kumpulassa puolestaan kahdella kolmasosalla työ oli säännöllinen päivätö. Myös opintojen vaihe vaikutti: maisterivaiheen opiskelijoista 59 prosentilla oli säännöllinen päivätö, mikä oli kandidivaiheen opiskelijoita yleisempää. Maisterivaiheessa tehtiin myös muita vähemmän muunlaista työtä.

Keskimääräinen viikoittainen työaika vaihteli vastaajilla 0–60 tunnin välillä, ja 13 prosenttia vastaajista oli ilmoittanut useamman kuin yhden tuntimäärän. Työaika näyttäisikin monella vaihtelevan viikosta toiseen, mikä luonnollisesti vaikuttaa myös opintojen ja työn yhteensovittamiseen.

Tarkasteltaessa työn ja opiskelualan yhteyttä voitiin todeta reilun kolmanneksen olevan töissä opiskelemallaan alalla, neljänneksellä ala oli melko lähellä opintojen alaa ja loput olivat muulla alalla. (ks. liite 3, taulukko 20). Nuoremmista vastaajista 45 prosenttia työskenteli omalla alalla, kun taas vanhemmista vastaajista 27 prosenttia. Toiseksi vanhimmat, 1979–1983 syntyneet, puolestaan työskentelivät muita useammin muulla alalla. Muut alat vaihtelivat laidasta laitaan, mikä osaltaan kuvastaa myös Helsingin yliopiston monipuolista opiskelutarjontaa.

Kyselyssä oltiin kiinnostuneita myös työnantajalta ja työkavereilta saadusta tuesta opintoihin. Eniten mainittu tukimuoto oli työnantajan myönteinen suhtautuminen, jonka mainitsi yli puolet kysymykseen vastanneista. Myös joustot olivat tärkeä tukimuoto ja lähes puolet kertoivat saaneensa joustoa työhönsä opintojen vuoksi. Kuitenkin vain kahdeksan prosenttia kertoi saaneensa käyttää opintoihin työaika, lisäksi vaihtoehdossa muulla tavoin muutamat mainitsivat saavansa tehdä gradua työajalla. Lyhennetty työaika ei ollut monella käytössä, mutta toisaalta muussa tavassa tukea mainittiin useasti keikkatyö, jolloin pystyi itse valitsemaan työaikansa. Eräs vastaajista mainitsi tukimuotona palkallisen opintovapaan, mikä oli kiintoisaa, koska pääasiallisesti opintovapaat ovat palkattomia. Kuviossa 18 on esitetty työnantajalta ja työkavereilta saadut tuen muodot.

Kuvio 18 Työnantajalta ja työkavereilta saatu tuki opintoihin (maininneiden %-osuus)

Saadusta tuesta huolimatta työssäkäynnillä oli vaikutuksensa opintoihin, ja vain harvat ajattelivat työssäkäynnin nopeuttavan opintojen etenemistä. 37 prosentin mielestä työnteko hidasti opintoja jonkin verran, ja 31 prosentin mielestä työnteko hidasti opintoja huomattavasti. Neljännes puolestaan ajatteli, ettei työssäkäynnillä ollut vaikutusta opintojen etenemiseen. (Ks. liite 3, taulukko 21.) Työssäkäynnin vaikutusta tarkasteltiin lähemmin kolmessa luokassa: työssäkäynnillä ei vaikutusta opintoihin, opinnot hidastuvat jonkin verran ja opinnot hidastuvat huomattavasti. Tässä analyysissä nähtiin, että sukupuolella, työsuhteen muodolla ja työnantajan suhtautumisella oli yhteyttä kokemukseen työn vaikutuksista opintojen etenemiseen. Naisista useimmat (40 %) kokivat, että työ hidasti jonkin verran opintoja, kun taas miehistä useimmat (43 %) kokivat työn hidastavan huomattavasti opintoja. Miehistä myös vain viidennes koki, ettei työllä ole merkitystä, kun naisista näin ajatteli vajaa kolmannes. Keikkatyötä tekevästä yli puolet ja yrittäjistä 43 prosenttia ajatteli, ettei

työssäkäynnillä ollut vaikutusta, kun taas yli puolet kokoaikaisesti työssäkävivistä ajatteli työn teon hidastavan huomattavasti opintoja. He, jotka eivät kokeneet työnantajan suhtautuvan myönteisesti opintoihin, kokivat useammin opintojen hidastuneen kuin he, joiden työnantajan suhtautuminen opintoihin oli positiivinen (39 % vs. 29 %).

Työssäkäynnin lisäksi kyselyssä kysyttiin myös opintovapaasta³. Kolmannes vastaajista ilmoitti olleensa opintovapaalla nykyisten opintojensa aikana, kun taas toinen kolmannes ei ollut oikeutettu opintovapaaseen. Viidennes ei ollut kokenut tarvetta opintovapaalle ja 14 prosenttia ei ollut pitänyt sitä muusta syystä. Tarkasteltaessa lähemmin muita syitä voitiin sieltä löytää selkeitä teemoja (ks. liite 3, taulukko 22). Kaikilla ei ollut työpaikkaa ja mikäli työpaikka oli, niin se oli määräaikainen, keikkatyö tai muuten työ, joka ei täyttänyt opintovapaan ehtoja. Osa taas oli hoitovapaalla tai eläkkeellä tai muuten tilanteessa, jolloin heillä ei ollut oikeutta opintovapaaseen, mutta ei kenties niin suurta tarvettakaan. Oli myös muutamia, jotka eivät olleet kokeneet tarvetta opintovapaalle. Tärkeitä syitä olivat myös taloudelliset syyt ja se, että opintovapaata haluttiin säästää myöhemmäksi. Opintovapaa oli myös vieras eivätkä kaikki tienneet mitä kysymys koski tai sitä, olisivatko he itse olleet oikeutettuja opintovapaaseen. Joskus myös työnantajan asenne mietitytti.

”En varmaan ole oikeutettu ja meidän työpaikassa saa varmaan potkut, jos ehdottaa mitään mikä lisää paperityötä”

Tarkempia analyysejä varten tehtiin uudelleen luokittelua niin, että muista syistä siirrettiin ei oikeutta sekä ei tarvetta -vaihtoehtoihin niihin soveltuvat syyt. Kuviossa 19 on esitettyä analyyssissä käytetyn muuttujan jakauma.

Kuvio 19 Opintovapaan käyttö nykyisissä opinnoissa

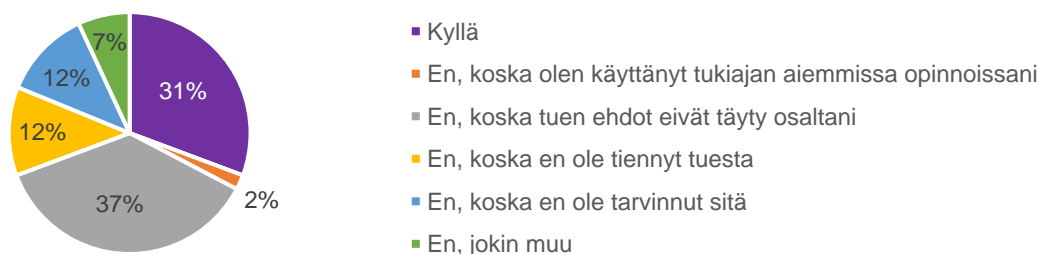
Analyyssit osoittivat, että opintovapaan käyttö oli hyvin ikäsidonnaista; samoin sukupuoli vaikutti opintovapaan käyttöön. Nuorimmat vastaajat olivat käyttäneet opintovapaata nykyisiin opintoihinsa vähiten, sillä heistä lähes puolella sen ehdot eivät olleet täyttyneet. Myös toiseksi nuorimmasta ikäryhmästä, 1979–1983 syntyneistä, 43 prosenttia kertoi, ettei ollut käyttänyt opintovapaata, koska siihen ei ollut ollut oikeutta. Naisilla opintovapaa oli ollut vähän miehiä yleisempää, mutta he mainitsivat käyttämättömyydelle miehiä useammin syyksi oikeuden puuttumisen. Miehistä taas vajaa kolmannes vastasi, ettei opintovapaan käyttö ollut tuntunut tarpeelliselta. Opintovapaan pitäminen oli yhteydessä myös opiskelun ja työn yhdistämiseen: he, jotka olivat vain opiskelijoita kyselyn toteuttamishetkellä, olivat käyttäneet opintoja eniten. Heillä myös opintovapaan käyttö ja oikeus siihen jakaantuivat lähes tasan (41 % ja 40 %).

³ Opintovapaata voi saada laissa määriteltyihin opintoihin, joita ovat muun muassa yliopisto-opinnot. Opintovapaa on sidoksissa työsuhteen pituuteen. Mikäli työsuhde on kestänyt samalla työnantajalla yhdessä tai useammassa osassa vähintään vuoden, on työntekijällä oikeus pitää opintovapaata kaksi vuotta viiden vuoden aikana. Heillä, joilla työsuhde on kestänyt 3 kuukautta, on oikeus pitää opintovapaata 5 päivää. Vapaat voi pitää yhdessä tai useammassa osassa. Työnantaja voi siirtää opintovapaata hyvin perustellen, mutta tähänkin on kirjattu rajoituksia. (Ks. Opintovapaalaki 273/1979 ja opintovapaa.fi)

Opintovapaan käyttö jakoi myös eri kampusten vastaajia. Kampuskohtaisessa tarkastelussa nähtiin, että Meilahdessa (60%) ja Viikissä (48 %) vastaajilla oli ollut selvästi harvemmin oikeus opintovapaaseen kuin Kumpulassa ja keskustassa, joissa kolmannes vastaajista ei ollut ollut oikeutettu opintovapaaseen. Kiinnostavaa oli, että Viikissä opiskelleista vastaajista kuitenkin vajaa kolmannes kertoi olleensa opintovapaalla, mikä oli yhtä paljon kuin Kumpulassa opiskelleiden vastaajien osuus ja lähes yhtä paljon kuin keskustassa (34 %). Keskustassa tiedekuntien välillä ei havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja opintovapaan pitämisessä.

Opintovapaasta esitettiin lisäkysymyksiä sekä sitä käyttäneille että ei käyttäneille. Opintovapaata käyttäneistä kyselyn toteuttamishetkellä opintovapaalla oli 54 prosenttia ja heistä lähes kaikki olivat vähintään 2 kuukautta kestäväällä vapaalla. Monet käyttivätkin juuri ainoaa opintovapaajaksoaan, sillä 70 prosenttia kertoi olleensa nykyisten opintojen aikana kerran opintovapaalla. Vajaa viidennes oli ollut kaksi kertaa ja 12 prosenttia kolmesti tai useammin. Opintovapaan kesto vaihteli alle kuukaudesta aina kahteen vuoteen ja siitä yli. Neljännes käyttäjistä oli ollut vain alle kuukauden opintovapaalla ja keskimäärin opintovapaata oltiin käytetty kymmenen kuukautta. Opintovapaata käyttämättömistä sitä oli harkinnut vajaa kolmannes. 44 prosenttia ei ollut harkinnut asiaa, koska heillä ei ollut työsuhdetta ja vajaalla viidenneksellä työsuhte ei ollut riittävän pitkä. Lopuilla syyt olivat samankaltaisia kuin miksi opintovapaata ei ylipäänsä oltu pidetty.

Palkattomaan opintovapaaseen kytkeytyy pitkään työelämässä olleilla myös aikuiskoulutustuki. Aikuiskoulutustuella nykyisiä opintojaan oli rahoittanut vajaa kolmannes vastaajista. Reilulla kolmanneksella tuen ehdot eivät olleet täyttyneet, ja 12 prosenttia ei kokenut aikuistuelle olleen tarvetta. Käyttö tulevaisuudessa sekä muunlainen opintojen rahoitus olivat eniten mainittuja muita syitä käyttämättömyydelle (ks. liite 3, taulukko 22). Kuviossa 20 on kuvattuna aikuiskoulutustuen käyttäjien osuudet ja tarkemmassa analyysissä nähtiin selvästi aikuiskoulutustuen käytön kytkös opintovapaaseen.

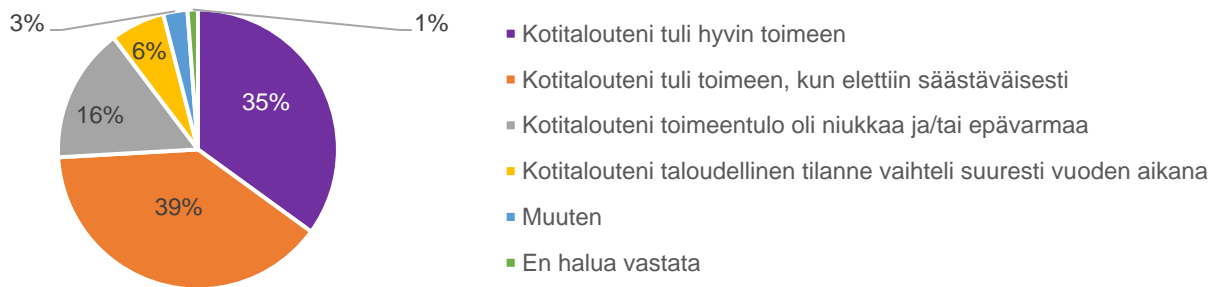
Kuvio 20 Aikuiskoulutustuen käyttö

Käytetty aikuiskoulutustukiaika nykyisiin opintoihin vaihteli huomattavasti kahdensadan kysymykseen vastanneen kesken. 13 prosenttia vastasi kysymykseen, että he olivat vasta aloittamassa tuen käyttöä, tai heillä oli aineistonkeruu hetkellä ensimmäinen tukikuukausi menossa. Kuusi prosenttia ilmoitti käyttäneensä koko aikuiskoulutustukiaikansa.⁴ Loput vastaajista ilmoittivat määrän kuukausissa ja keskimäärin tukikuukausia oltiin käytetty 11.

Opintojen rahoitusmuotojen sekä opintojen päätoimisuuden ja työssäkäynnin lisäksi kyselyssä kysyttiin vastaajilta, millaiseksi he olivat kokeneet kotitaloutensa rahojen riittämisen kuluneen 12 kuukauden aikana. Enemmistö koki toimeentulon olleen riittävä: 35 prosenttia vastaajista kuvasi kotitalouden tulleen hyvin toimeen ja 39 prosenttia kertoi, että toimeen oli tultu, kun oli eletty

⁴ Aikuiskoulutustukea saa tällä hetkellä nostaa pääasiallisesti 15 kuukautta, aiemmin raja oli 19 kuukautta (ks. Koulutusrahasto.fi).

säästeliäästi. 16 prosenttia vastaajista kertoi toimeentulon olleen niukkaa ja/tai epävarmaa ja 6 prosentilla taloudellinen tilanne oli vaihdellut suuresti. Kuvioon 21 on koottu vastaajien osuudet.

Kuvio 21 Kokemus kotitalouden taloudellisesta tilanteesta

Vastaajien lähempi tarkastelu osoitti, että päätoimisesti työssäkäyvät kokivat useammin kotitalouden tulleen hyvin toimeen: heistä yli puolet oli tätä mieltä, kun taas vain opiskelleista ja sivutoimisesti työssäkäyvistä opiskelijoista alle kolmannes. Sivutoimisesti työssäkäyvistä viidennes koki kotitalouden toimeentulon olleen niukkaa ja/tai epävarmaa, mikä oli vähän yleisempää kuin vain opiskelevilla (15 %) tai päätoimisesti työssäkäyvillä (10 %). Myös työsuhteen muoto vaikutti, ja kokoaikaisessa työsuhteessa olevilla ja yrittäjillä kokemus toimeentulosta oli parempi kuin osa-aikaisesti työssäkäyvillä tai keikkatöitä tekeville. Samoin asumismuodolla oli yhteyttä kokemukseen rahojen riittämisestä: 27 prosenttia sekä vapailta markkinoilta että kaupungilta vuokratessa asunnossa asuneista vastaajista kertoi niukasta ja/tai epävarmasta toimeentulosta. Sen sijaan vain kuusi prosenttia opiskelija-asunnossa asuneista ja 10 prosenttia omistusasunnossa asuneista vastasi samoin.

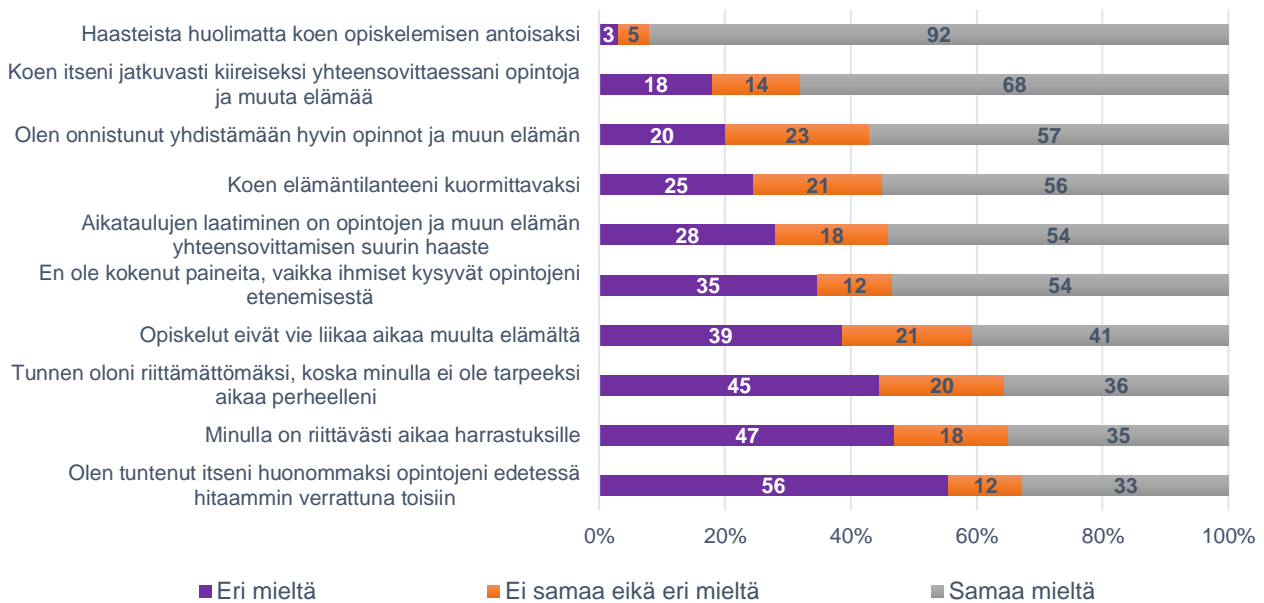
Opintojen yhteensovittaminen muun elämän kanssa ja iälle annettu merkitys

Opintojen ja muun elämän – erityisesti opintojen, työn ja perheen – yhdistämisestä riitti paljon puhetta haastatteluissa. Haastatteluissa arkea oltiin kuvattu monesti kiireiseksi ja raskaaksi. Aikaa ei aina tuntunut löytyvän tarpeeksi perheelle, saati harrastuksille. Aikataulujen laatimista pidettiin tärkeänä, jotta opintojen ja muun elämän yhteensovittaminen voisi ylipäänsä onnistua (ks. s. 10).

Kyselyssä haluttiinkin tarkastella lähemmin, kuinka yleisiä olivat muun muassa kokemus kiireestä, arjen raskaudesta ja opintoihin saadusta kannustuksesta. Kyselyssä näitä erilaisia opiskelun ja muun elämän yhteensovittamiseen liittyviä mielipiteitä mitattiin väittämien, joihin vastaajat ottivat kantaa asteikolla 1–5 ja en osaa sanoa / ei koske minua. Analyysyjä varten väittämistä muodostettiin 3-luokkaisia muuttujia⁵, joiden jakaumat on esitetty kuvioissa 22 ja 23. Alkuperäiset jakaumat on esitetty liitteessä 3 (ks. kuvat 36 & 37).

Yli kaksi kolmasosaa vastaajista koki itsensä kiireiseksi, ja kiire olikin asia, joka yhdisti vastaajia opintojen ja muun elämän yhteensovittamisessa. Toinen, vastaajia vielä enemmän yhdistänyt asia, oli se, että yli 90 prosenttia vastanneista koki opiskelemisen kaikista haasteista huolimatta antoisaksi. (Kuvio 22.)

⁵ 3-luokkaisessa muuttujassa yhdistettiin vahvasti ei mieltä ja eri mieltä yhdeksi luokaksi ja samaa mieltä ja vahvasti samaa mieltä toiseksi. En osaa sanoa / ei koske minua -vaihtoehtoa ei otettu mukaan uuteen muuttujaan.

Kuvio 22 Aika ja tunteet opintojen ja muun elämän yhteensovittamisessa

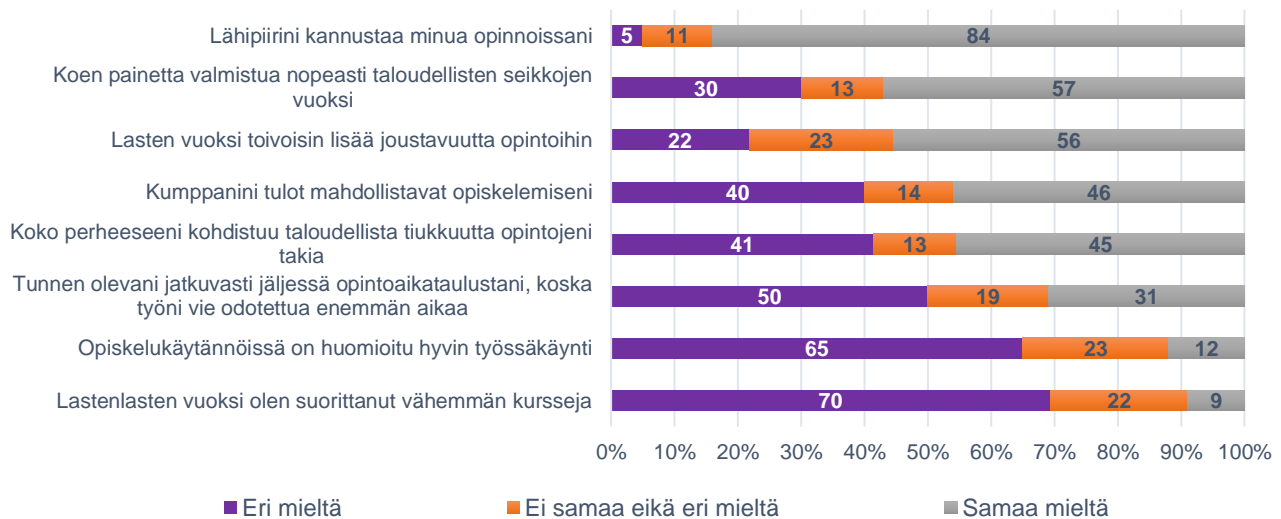
Opintojen ja muun elämän yhdistämisessä työssäkäynnillä oli suuri merkitys. Kokopäiväisesti töissä olevat kokivat itsensä kiireisimmiksi, kun taas päätoimiset opiskelijat olivat vähiten samaa mieltä kiirevättämän kanssa. Päätoimisesti opiskelevat kokivat myös elämäntilanteensa olevan vähemmän kuormittava kuin työtä ja opintoja yhdistäneet vastaajat kokivat. Päätoimisesti opiskelevat ajattelivat myös työssäkäyviä vastaajia harvemmin aikataulujen laatimisen olevan suurin haaste opintojen ja muun elämän yhdistämisessä. Sivutoimisesti opintojen ohessa työskennelleet puolestaan ajattelivat päätoimisesti opiskelleita sekä päätoimisesti työssäkäyviä opiskelijoita useammin onnistuneensa yhdistämään hyvin opinnot ja muun elämän.

Kokemus kiireestä oli yleisempi heillä, joilla oli alaikäisiä lapsia kuin lapsettomilla. Samoin alaikäisten lasten vanhemmat kokivat aikataulujen laatimisen suurempana haasteena kuin lapsettomat. Lapsettomat tunsivat myös lapsellisia harvemmin riittämättömyyttä siitä, ettei perheelle olisi ollut tarpeeksi aikaa. Samoin lapsettomilla oli myös mielestään enemmän aikaa harrastuksille kuin heillä, joilla oli alaikäisiä lapsia.

Elämäntilanteen lisäksi myös ikä ja sukupuoli vaikuttivat kokemuksiin opiskelujen ja muun elämän yhdistämisestä. Nuorimmat vastaajat kokivat itsensä kiireisiksi ja elämäntilanteensa kuormittavaksi useammin kuin vanhemmat vastaajat. Samoin naiset kokivat itsensä kiireiseksi miehiä useammin. Naiset myös pitivät miehiä useammin aikataulujen laatimista suurimpana haasteena.

Kiireestä ja elämäntilanteen kuormittavuudesta huolimatta yli puolet vastaajista ajatteli, etteivät olleet kokeneet paineita ihmisten kysyessä opintojen etenemisestä. He, jotka olivat aloittaneet opintonsa ennen vuotta 2013, kokivat myöhemmin aloittaneita useammin paineita toisten kyselyistä. He myös tunsivat myöhemmin aloittaneita useammin huonommuutta siitä, että opinnot etenevät toisia hitaammin. Ennen vuotta 2013 aloittaneet kokivat myös harvemmin kuin myöhemmin aloittaneet onnistuneensa yhdistämään hyvin opinnot ja muun elämän.

Erilaiset elämäntilanteet ja ihmisten erilaiset näkemykset opintojen ja muun elämän yhteensovittamisesta tulivat kyselyssä esiin, mikä ilmenee kuvioista 23.

Kuvio 23 Opintojen, perheen ja työn yhteensovittaminen

Yli neljä viidestä kyselyyn vastanneesta ajatteli saavansa kannusta opintoihinsa lähipiiriltään. Yksin asuneet ajattelivat muita vähemmän saaneensa kannustusta opintoihin lähipiiriltään. Samoin kauemmin aikaa sitten opintonsa aloittaneet ajattelivat lähipiirin kannustavan heitä opinnoissaan vähemmän kuin mitä vähemmän aikaa opiskelleet.

Kannustuksen lisäksi haastatteluissa esiin nousi tärkeäksi kumppanin mahdollisuus rahoittaa opintoja. Kyselyssä 46 prosenttia oli samaa mieltä sen kanssa, että kumppanin tulot olivat opintojen mahdollistajia. Naiset ajattelivat miehiä useammin kumppanin tulot omien opintojensa mahdollistajina. Samoin he, joilla oli alaikäisiä lapsia, ajattelivat näin useammin kuin lapsettomat. Päätoimisesti työssäkäyvillä kumppanin tulot olivat vähemmän tärkeitä, kun taas kun taas osa-aikaisesti tai keikkaluonteisesti työskentelevistä useammat ajattelivat kumppanin tulojen mahdollistavan opiskelun.

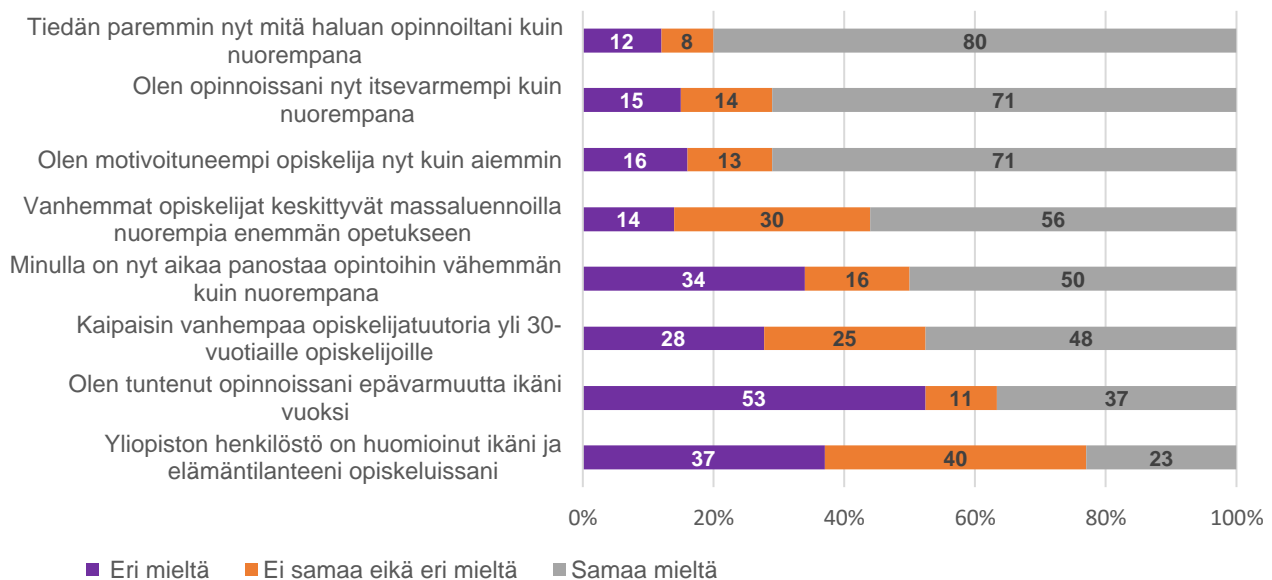
Opinnoilla oli myös taloudellisia seurauksia. Lähes puolet vastaajista ajatteli, että opintojen vuoksi koko perheeseen kohdistuu taloudellista niukkuutta. Samoin yli puolet vastaajista koki painetta valmistua nopeasti taloudellisten seikkojen vuoksi. He, joilla oli alaikäisiä lapsia, ajattelivat lapsettomia useammin, että opinnot tuottavat perheelle taloudellista niukkuutta. Naiset puolestaan ajattelivat miehiä useammin, että opintojen takia perheeseen kohdistuu taloudellista niukkuutta. Samoin naisilla oli miehiä useammin painetta valmistua nopeasti taloudellisten syiden vuoksi. Kandidatissa olevat kokivat maisterivaiheessa ja vanhassa tutkintojärjestelmässä olevia useammin paineita valmistua nopeasti taloudellisista syistä. Sen sijaan vanhemmat vastaajat kokivat nuorempia vähemmän paineita valmistumisestaan rahan vuoksi. Myös työssäkäyvät kokivat päätoimisesti opiskelevia sekä sivutoimisesti työskenteleviä opiskelijoita vähemmän paineita valmistua nopeasti taloudellisista syistä.

Työssäkäynnillä oli kuitenkin seurauksensa. Kyselyssä kolmannes vastaajista ajatteli olevansa jatkuvasti opintojensa aikataulusta jäljessä, koska työ vei odotettua enemmän aikaa. Päätoimisesti työssäkäyvistä useammat kuin päätoimisesti opiskelevat ja opiskelijat, jotka työskentelevät sivutoimisesti, olivat väitteen kanssa samaa mieltä. Samoin pitkään opiskelleet olivat useammin kuin myöhemmin aloittaneet samaa mieltä sen kanssa, että työ vei odotettua enemmän aikaa, jolloin opintojen aikataulusta jäätii jälkeen.

Yliopiston käytännöissä olisi myös kehittämistä, kuinka työssäkäynti huomioidaan, sillä kaksi kolmasosaa vastaajista koki, ettei työssäkäyntiä oltu huomioitu hyvin opiskelukäytännöissä. Miesten kanta asiaan oli naisia useammin neutraali. Miehet myös kaipasivat naisia vähemmän lasten vuoksi joustoa opintoihin.

Tutkimusasetelmassa korostui ikä ja sen myötä vastaajille haluttiin esittää myös opiskeluarkeen liittyviä väittämiä, jossa ikä oli keskiössä. Väittämissä oli käytössä sama asteikko kuin muissakin kyselyn Likert-asteikollisissa muuttujissa ja tarkempia analyysejä – erityisesti ikäryhmittäisiä tarkasteluja – tehtiin muodostetuilla 3-luokkaisilla muuttujilla (ks. liite 3, kuvio 38).

Haastatteluissa etenkin vanhemmat opiskelijat puhuivat omaan ikäänsä liittyvistä epävarmuuksista, mutta kyselyssä samaa ei ilmennyt. Sen sijaan iällä ajateltiin olevan monia positiivisia vaikutuksia opintoihin. Neljä viidestä vastanneesta koki tietävänsä nyt paremmin kuin nuorempana mitä haluavat opinnoiltaan. 71 prosenttia koki itsensä opinnoissaan itsevarmemmaksi nyt kuin nuorempana. Samoin 71 prosenttia koki olevansa nyt motivoituneempi opiskelija kuin aiemmin. Toisaalta puolet vastaajista koki, että heillä on nyt vähemmän aikaa panostaa opintoihin kuin nuorempana. (Kuvio 24.)

Kuvio 24 Ikä opiskeluarjessa

Uusilla opiskelijoilla kokemus siitä, että he tietävät nyt paremmin mitä haluavat opinnoiltaan, oli yleisempi kuin pidempään opiskelleilla. Uudet opiskelijat olivat myös motivoituneempia opiskelijoita nyt kuin nuorempana. Samoin 30-vuotiaina tai vanhempina opintonsa aloittaneet kokivat nuorempana aloittaneita useammin tietävänsä nyt paremmin mitä haluavat opinnoiltaan. Vanhemmalla iällä opintonsa aloittaneet olivat myös uusien opiskelijoiden tavoin nyt motivoituneempia opintoihinsa kuin nuorempana aloittaneet kokivat olevansa.

He, joilla oli alaikäisiä lapsia, kokivat useammin kuin lapsettomat olevansa nyt motivoituneempia opiskelijoita. Lapselliset vastaajat olivat myös lapsettomia useammin samaa mieltä sen kanssa, että he olivat nykyisin opinnoissaan itsevarmempia kuin nuorempana. Toisaalta he keillä oli alaikäisiä lapsia, kokivat lapsettomia useammin, että heillä oli aikaa panostaa opintoihin vähemmän kuin aiemmin. Samoin vastaajista päätoimisesti työssäkäyvät kokivat sivutoimisesti työssäkäyviä ja päätoimisia opiskelijoita useammin, että heillä oli vähemmän aikaa panostaa opintoihin nyt kuin

nuorempana. He olivat myös kahta muuta ryhmää vähemmän samaa mieltä siitä, että he olisivat nyt aiempaa motivoituneempia opiskelijoita.

Pisimpään opiskelleet kokivat olevansa harvemmin kuin vähemmän aikaa opiskelleet itsevarmempia opinnoissaan nyt kuin nuorempana. Pitkä opiskeluaika linkittyi näin epävarmuuden kasvuun opinnoissa pärjäämisen suhteen. Pidempään opiskelleet eivät kuitenkaan tunteneet ikänsä takia epävarmuutta toisia useammin. Sen sijaan kampuksien välillä oli eroa siinä, kuinka paljon ikä aiheutti epävarmuutta opinnoissa. Viikissä ja Kumpulassa opiskelevat olivat useammin samaa mieltä väitteen kanssa kuin Meilahdessa ja keskustassa opiskelevat. Kiintoisaa oli myös se, että keskustassa eniten epävarmuutta tunsivat ikänsä takia yhteiskuntatieteitä ja oikeustiedettä opiskelevat.

Naiset kaipasivat miehiä useammin vanhempaa opiskelijatuutoria yli 30-vuotiaille opiskelijoille. Samoin kandivaiheessa olevat kaipasivat enemmän kuin maisterivaiheessa olevat opiskelijat tai ns. vanhassa tutkintojärjestelmässä olevat vanhempaa opiskelijatuutoria aikuisopiskelijoille. Opiskelijoiden toiveet ja ajatukset olivatkin monin tavoin erilaisia, mikä ilmeni myös yhteisöllisyyden kokemisessa sekä näkemyksissä HYYstä ja opiskelijaeduista.

3.4 YLIOPISTO SOSIAALISENA YHTEISÖNÄ JA OPISKELIJOIDEN EDUNVALVONTA

Yhtenä keskeisenä teemana niin haastatteluissa kuin kyselyssäkin oli yliopisto sosiaalisena miljööinä, joka luo kontekstin opiskelulle. Tarkasteluissa erityistä huomiota haluttiin kiinnittää yhteisöllisyyden lisäksi tuutorointiin ja ainejärjestöjen toimintaan sekä ylioppilaskuntaan ja erilaisiin opiskelijoiden arkeen liittyviin opiskelijaetuihin.

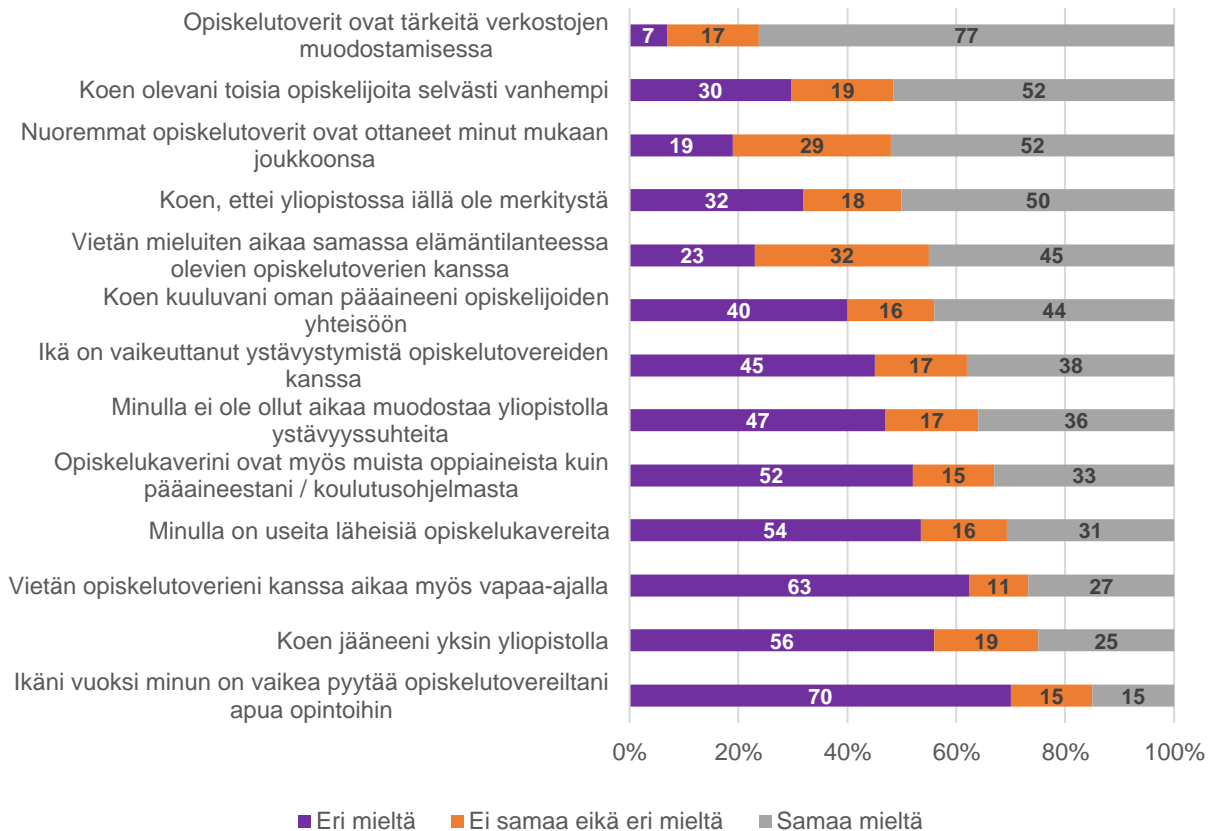
Yhteisöllisyys yliopistossa

Haastatteluissa ikä korostui monin paikoin puhuttaessa yliopistosta yhteisönä, ja monet haastatelluista tekivät selvästi eroa itsensä ja nuorempien opiskelijoiden välillä. Tämän vuoksi kyselyssä haluttiin esittää erilaisia yhteisöllisyyteen liittyviä väittämiä, joissa myös ikä oli huomioituna. Väittämissä käytettiin samaa asteikkoa kuin muissakin kyselyn Likert-asteikkolisissa muuttujissa. Tarkempaa analyysiä varten niistä muodostettiin 3-luokkaisia muuttujia (kuvio 25). Alkuperäiset jakaumat on esitetty liitteessä 3 (ks. kuvio 39).

Vastaajien kokemukset yliopiston sosiaaliseen yhteisöön kuulumisesta vaihtelivat huomattavasti. Yhtä mieltä oltiin eniten siitä, että opiskelijakaverit olivat tärkeitä verkostojen luoja, sekä siitä, ettei iän vuoksi avun pyytäminen opiskelutovereilta ollut vaikeaa.

läästä ja sen yhteydestä kuulumisen tunteeseen ja yliopistolla ystäväystymiseen sen sijaan oltiin eri mieltä. Puolet vastanneista koki itsensä selvästi vanhemmaksi kuin toiset opiskelijat. Tämä ei kuitenkaan ollut kaikkien mielestä aiheuttanut ulkopuolisuutta: puolet vastaajista ajatteli nuorempien opiskelijoiden ottaneen hyvin mukaan joukkoonsa. Puolet vastaajista olikin sitä mieltä, ettei yliopistossa iällä ollut merkitystä. Kuitenkin reilu kolmannes ajatteli, että ikä oli vaikeuttanut ystäväystymistä opiskelutoverien kanssa.

Enemmistö vastaajista koki olevansa osa yliopistoyhteisöä, sillä neljännes vastaajista koki jääneensä yksin yliopistolla. Vajaalla kolmanneksella vastaajista oli useita läheisiä opiskelukavereita, ja reilu neljännes kertoi viettävänsä myös vapaa-aikaa opiskelutoverien kanssa.

Kuvio 25 Opiskeluiden yhteisöllisyys

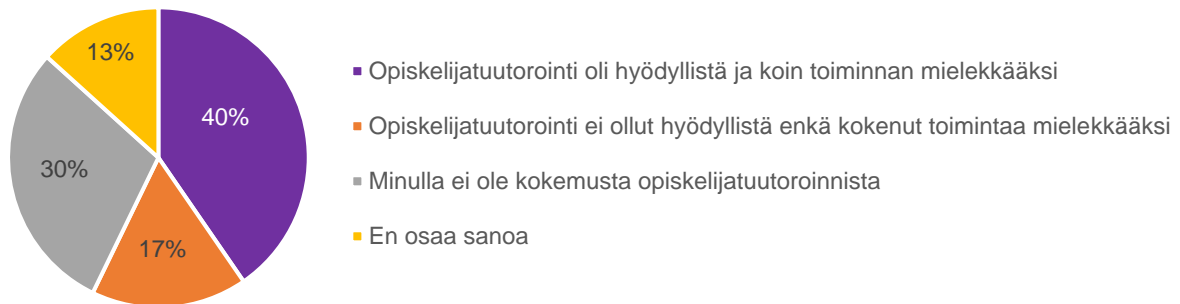
Tarkasteltaessa lähemmin yhteisöllisyyttä, voitiin todeta työssäkäynnin vaikuttaneen. Päätoimisesti työssäkäyvät kokivat harvemmin kuin sivutoimisesti työssäkäyvät ja päätoimisesti opiskelevat kuuluvansa oman pääaineen opiskelijoiden yhteisöön. Päätoimisesti työssäkäyvillä oli myös harvemmin kuin kahdella muulla ryhmällä useita läheisiä opiskelukavereita. Päätoimisesti työssäkäyvät olivat myös sivutoimisesti työssäkäyviä ja päätoimisesti opiskelevia useammin sitä mieltä, ettei heillä ollut edes aikaa ystäväystyä opiskelutovereihinsa. Myös he, keillä oli alaikäisiä lapsia, kokivat lapsettomia useammin, ettei aika riitä opiskelutoverien kanssa ystäväystymiseen.

Myös ikä ja sukupuoli vaikuttivat ajatuksiin sekä kokemuksiin yhteisöllisyydestä ja siihen kytkeytyvistä tekijöistä. Vanhimmat vastaajista olivat muita useammin olevansa selvästi vanhempia kuin toiset opiskelijat. Nuorimmat vastaajista taas viettivät ikäryhmistä eniten vapaa-aikaansa opiskelutoverien kanssa. Nuorimmat vastaajista olivat myös eniten samaa mieltä siitä, että opiskelutoverit olivat tärkeitä verkostojen muodostamisessa. Naisista useammat kuin miehistä viettivät mieluiten aikaa samassa elämäntilanteessa olevien opiskelijatoverien kanssa. Naisilla oli myös miehiä useammin useita läheisiä opiskelutovereita. Miehet sen sijaan kokivat naisia useammin jääneensä yksin yliopistolla.

Miesvaltaisessa Kumpulassa oli muita kampuksia enemmän kokemusta yksin jäämisestä. Kumpulassa opiskelevilla oli myös toisia opiskelijoita harvemmin useita läheisiä opiskelukavereita, ja he kokivat vähemmän kuin toiset kuuluvansa oman pääaineensa opiskelijoiden yhteisöön. Sen sijaan Meilahdessa tuntui vallitsevan vahva yhteishenki. Meilahdessa opiskelevat kokivat toisia opiskelijoita useammin kuuluvansa oman pääaineensa opiskelijoiden yhteisöön, ja heillä oli vähemmän kokemusta yksin jäämisestä. Meilahden opiskelijoilla oli myös useammin kuin muiden kampusten opiskelijoilla monia läheisiä opiskelukavereita. Heillä ei sen sijaan ollut niin usein kuin

toisilla opiskelijoilla ystäviä muista kuin omasta pääaineesta tai koulutusohjelmasta. Meilahdessa opiskelevat vastaajat ajattelivat myös toisilla kampuksilla opiskelevia useammin opiskelukaverit tärkeiksi verkostojen muodostamisessa. Kampusten erilaisuus ei kuitenkaan näkynyt kokemuksissa tuutoritoiminnasta.

Tuutoritoiminnan kokivat pääasiassa hyödylliseksi ja mielekkääksi ne, joilla oli siitä kokemusta. Huomionarvoista oli, että lähes kolmanneksella vastaajista ei ollut kokemusta opiskelijatuutoroinnista. (Kuvio 26.)

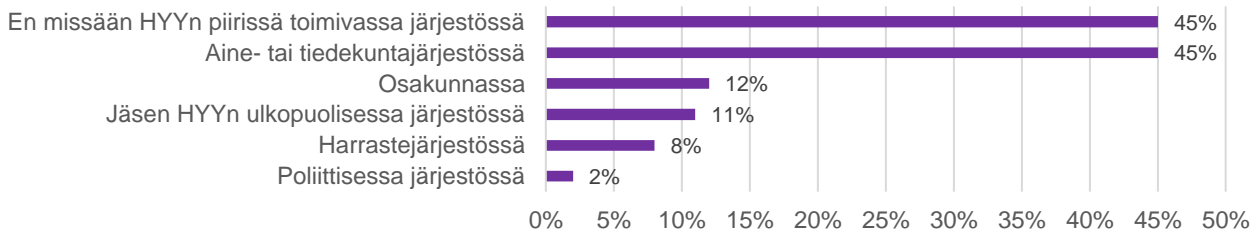
Kuvio 26 Kokemus opiskelijatuutoroinnista

Nuorimmista vastaajista vain joka viidennellä ei ollut kokemusta tuutoritoiminnasta, joten heille toiminta oli tutumpaa kuin toisille ikäryhmille. Maisterivaiheen opiskelijoista sen sijaan vajaalla kolmanneksella ei ollut kokemusta tuutoritoiminnasta: tuutoritoiminta olikin heille vieraampaa kuin kandidivaiheen tai vanhan järjestelmän opiskelijoille. Vanhimmissa vastaajissa oli vähiten (8 %) heitä, jotka olivat kokeneet tuutoritoiminnan hyödyttömäksi. Sen sijaan vastaajat, joilla oli lapsia, olivat lapsettomia useammin kokeneet tuutoritoiminnan hyödyttömäksi.

Haastatteluissa kävi ilmi, että joissakin oppiaineissa oli omia erityisiä ryhmiä vanhemmille opiskelijoille ja kyselyssä yhdeksän prosenttia vastaajista kertoi, että omassa pääaineessa tai yliopistoyhteisössä oli ryhmä yli 30-vuotiaille opiskelijoille. Lähes puolet vastaajista ei osannut sanoa onko ryhmää olemassa. Ryhmän toimintaan osallistuminen kuitenkin vaihteli, vaikka oma ryhmä vanhemmille opiskelijoille olisikin löytynyt. 44 prosenttia ilmoitti osallistuvansa ryhmän toimintaan ja 48 prosenttia eivät osallistuneet. Tärkeimpiä osallistumisen syitä olivat samanlaisessa elämäntilanteessa olevat ihmiset ja verkostoituminen, mutta toisaalta yksi iso syy ryhmään osallistumattomuudelle oli se, ettei koettu iän ja/tai elämäntilanteen vuoksi yhteenkuuluvuutta. Toisaalta muutamat mainitsivat, etteivät halunneet tutustua vain itsensä kaltaisiin ja monet kertoivat myös ajanpuutteen estävän osallistumisen. Ryhmän toiminta oli myös joskus päättynyt varsin nopeasti.

Heillä, joilla ryhmää ei ollut, vastaukset jakaantuivat lähes tasan siinä, oliko omaa ryhmää yli 30-vuotiaille opiskelijoille kaivattu. 40 prosenttia vastasi esitettyyn kysymykseen kyllä, kun taas 42 prosenttia vastasi ei. Toisaalta kaksi kolmesta kysymykseen vastanneesta ilmoitti voivansa kuvitella osallistuvansa yli 30-vuotiaiden ryhmän toimintaan, mikäli tällainen olisi olemassa.

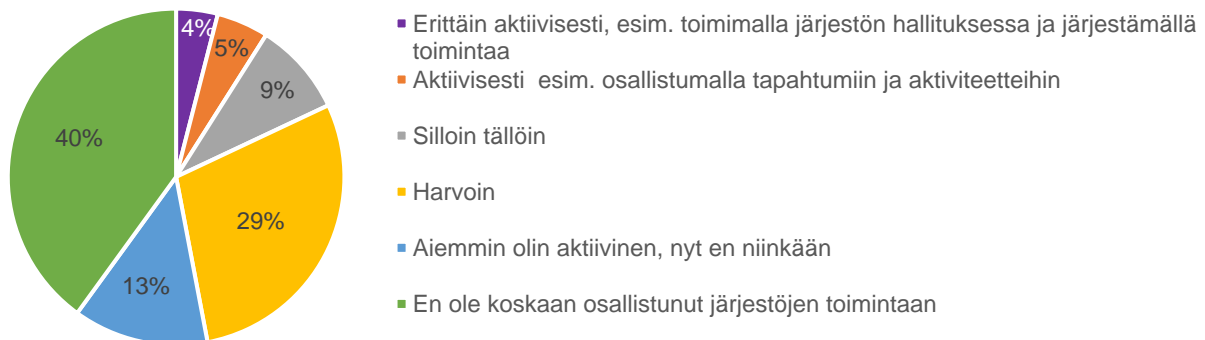
Tuutorointikokemusten tavoin jäsenyys ylioppilaskunnan piirissä toimivissa järjestöissä vaihteli suuresti, mikä ilmenee kuvioista 27. Lähes puolet vastaajista ei kuulunut mihinkään ylioppilaskunnan piirissä toimivaan järjestöön, kun taas aine- tai tiedekuntajärjestöön kuului 45 prosenttia vastanneista. Aine- ja tiedekuntajärjestöt olivatkin selvästi suosituimpia kuin osakunnat, harrastejärjestöt ja poliittiset järjestöt.

Kuvio 27 Jäsenyys ylioppilaskunnan piirissä toimivissa järjestöissä

Ajan puute ja siihen kytkeytyvät erilaiset tekijät olivat selvästi useimmin mainittuja syitä sille, miksi ei oltu jäseniä: 48 prosenttia kysymykseen vastanneesta 232 opiskelijasta mainitsi ne syyksi. Joka kymmenes vastaaja mainitsi kuuluvansa ylioppilaskunnan ulkopuoliseen järjestöön, joten toisilla aktiivisuus suuntautui ylioppilaskunnan ulkopuolelle.

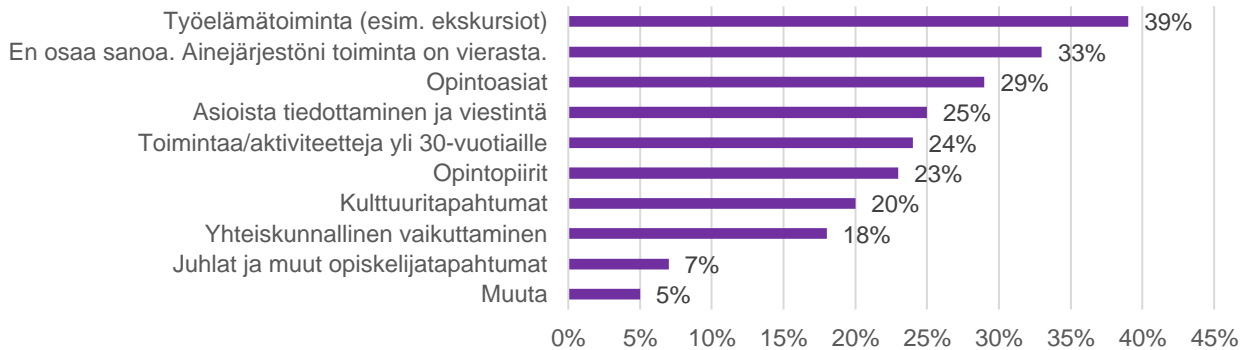
Suuren opiskelijajoukon kuulumattomuus ylioppilaskunnan järjestöihin näkyi myös osallistumisaktiivisuudessa opiskelijajärjestöjen toimintaan. Vain alle 10 prosenttia vastaajista toimi aktiivisesti järjestöissä ja vajaa kolmannes vastasi osallistuvansa harvoin. 40 prosenttia kertoi, ettei ollut koskaan osallistunut järjestöjen toimintaan. (Kuvio 28.) Syyt osallistumattomuudelle olivat varsin samanlaiset kuin sille, ettei oltu jäseniä missään ylioppilaskuntaan liittyvässä järjestössä.

Kuvio 28 Osallistumisaktiivisuus opiskelijajärjestöjen toimintaan

Nuorimmat vastaajat olivat muita ikäryhmiä aktiivisempia osallistumaan opiskelijajärjestöjen toimintaan: heistä 18 prosenttia osallistui aktiivisesti, kun toisilla ikäryhmillä aktiivisten osuus oli kahdesta kahdeksaan prosenttiin. Samoin ennen vuotta 2013 opintonsa aloittaneet olivat olleet aktiivisempia kuin myöhemmin yliopistolle tulleet. Pidempään opiskelleista neljännes kertoi olleensa ennen aktiivinen opiskelijajärjestössä, kun esimerkiksi 3–5 vuotta sitten aloittaneista vanhoja aktiiveja oli 15 prosenttia.

Kyselyssä kysyttiin vastaajilta myös mihin toivoisi oman ainejärjestön painottavan toimintaansa nykyistä enemmän. Selvästi eniten suosiota keräsi työelämätoiminta. Sen sijaan juhliin ja opiskelijatapahtumiin ei monikaan toivonut lisäpanostusta. Tärkeä huomio oli myös se, että kolmannekselle vastaajista oma ainejärjestö oli vieras, eikä sen toimintaa tunnettu. (Kuvio 29.)

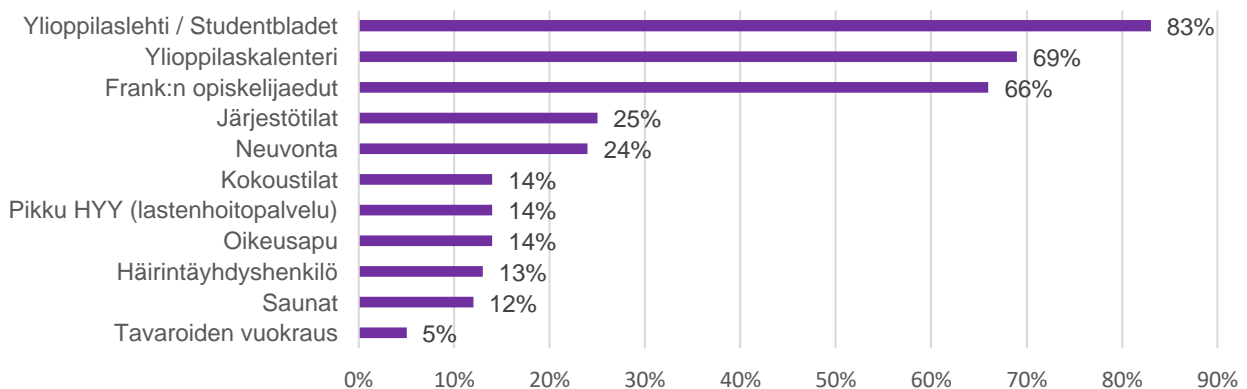
Kuvio 29 Toiveet ainejärjestön toiminnan painottamisesta nykyistä enemmän (maininneiden %-osuus)

Kysymyksessä ”Miten ainejärjestöt voisivat tukea ja huomioida 30 vuotta täyttäneet opiskelijat paremmin” toiveet vaihtelivat. Toiset kokivat, ettei ikä ole syy millekään erityishuomiolle, kun taas toiset kaipasivat selvästi juuri vanhemmille opiskelijoille kohdennettua toimintaa.

Ylioppilaskunnan toiminta ja opiskelijaedut

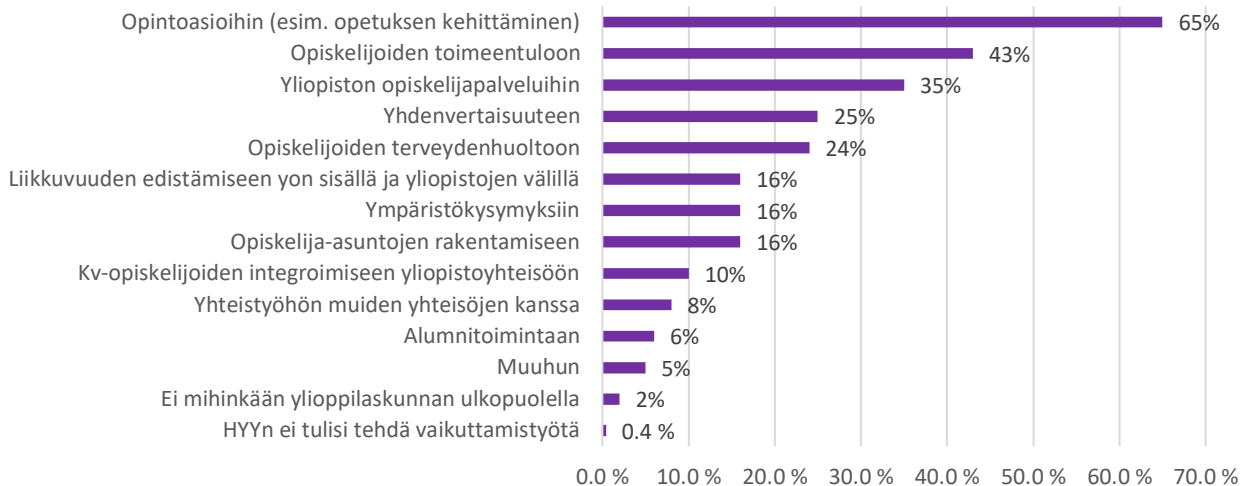
Yliopiston yhteisöllisyyden lisäksi kyselyssä haluttiin kartoittaa laajemmin sitä, mitä 30 vuotta täyttäneet opiskelijat ajattelevat olemassa olevista opiskelijaeduista sekä ylioppilaskunnan palveluista ja toiminnasta.

Haastateltujen tavoin tutuin HYYn palvelu vastaajille oli Ylioppilaslehti, jonka tunsi 83 prosenttia vastaajista. Ylioppilaskalenteri oli tuttu yli kahdelle kolmasosalle, samoin kuin Frankin opiskelijaedut tunsi kaksi kolmesta. Sen sijaan muiden kysytyjen HYYn palveluiden tuttuus oli vähäistä: niistä kunkin mainitsi vain alle neljännes vastaajista. (Kuvio 30.)

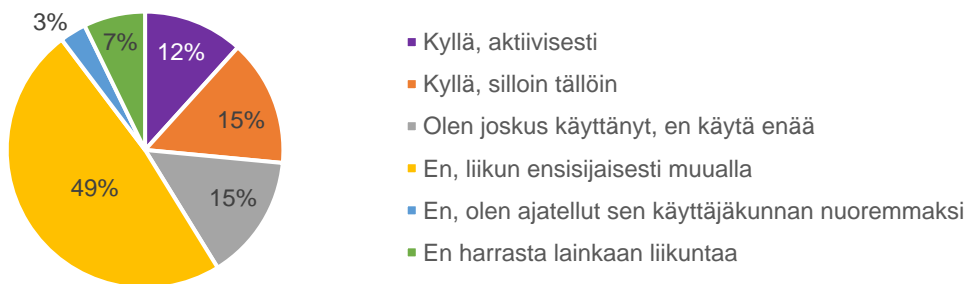
Kuvio 30 HYYn palveluiden tunteminen (maininneiden %-osuus)

Vastaajia pyydettiin kyselyssä nimeämään myös mielestään kolme tärkeintä asiaa, joihin ylioppilaskunnan tulisi vaikuttaa. Tärkeimmiksi asioiksi nousivat opintoasiat, opiskelijoiden toimeentulo, sekä yliopiston palvelut. Kuviossa 31 on esitetty kunkin vaihtoehdon saamat maininnat.

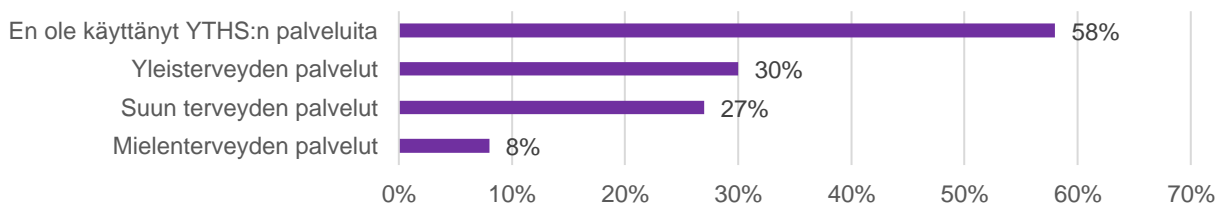
Kuvio 31 Ylioppilaskunnan vaikuttamiskohteet (maininneiden %-osuus)

Opiskelijaetuuksissa keskityttiin erityisesti Unisportiin ja YTHS:ään, jotka haastatteluissa herättivät eniten keskustelua. Unisportia käytti reilu neljännes vastaajista ja puolet ilmoitti liikkuvansa ensisijaisesti muualla. (Kuvio 32.) Nuorimmat vastaajat hyödynsivät vanhempia vastaajia enemmän Unisportia: nuorimmista reilu kolmannes käytti Unisportia aktiivisesti tai silloin tällöin.

Kuvio 32 Unisportin käyttö

YTHS:ää taas ei ollut käyttänyt viimeisen vuoden aikana 58 prosenttia vastaajista. Käytetyistä palveluista yleisterveyspalvelut ja suun terveyden palvelut olivat selvästi mielenterveyden palveluita useammin mainittuja. (Kuvio 33.)

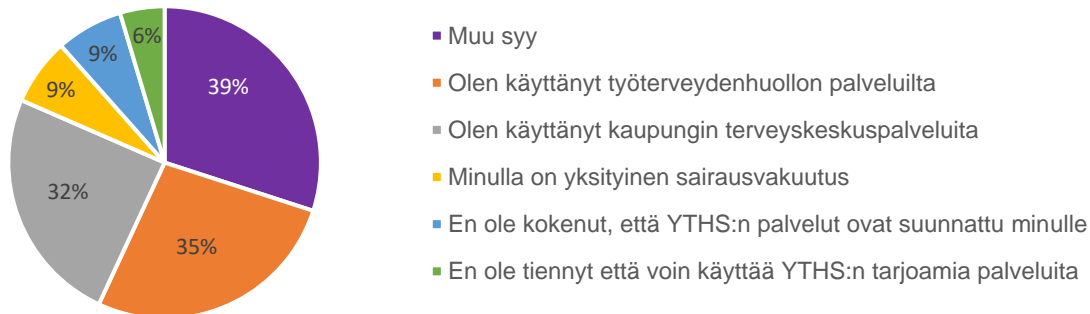

Kuvio 33 YTHS:n käyttö viimeisen vuoden aikana (maininneiden %-osuus)

YTHS:n palveluita käyttämättömiltä kysyttiin syitä asialle. Useimmin mainittuja syitä käyttämättömyydelle olivat muut syyt sekä työterveyshuolto. Muun syyn vastasi 39 prosenttia ja heistä kaksi kolmasosaa kertoi, ettei ollut tarvinnut YTHS:n palveluita viimeisen 12 kuukauden aikana. He olivat olleet joko terveitä tai olivat vasta aloittaneet opintonsa. Osa puolestaan kertoi käyttävänsä oman kunnan terveyspalveluita tai käyvänsä tarvittaessa yksityisellä. YTHS:n sijainti oli toisinaan myös huono eikä aina toivottua palvelua oltu saatu.

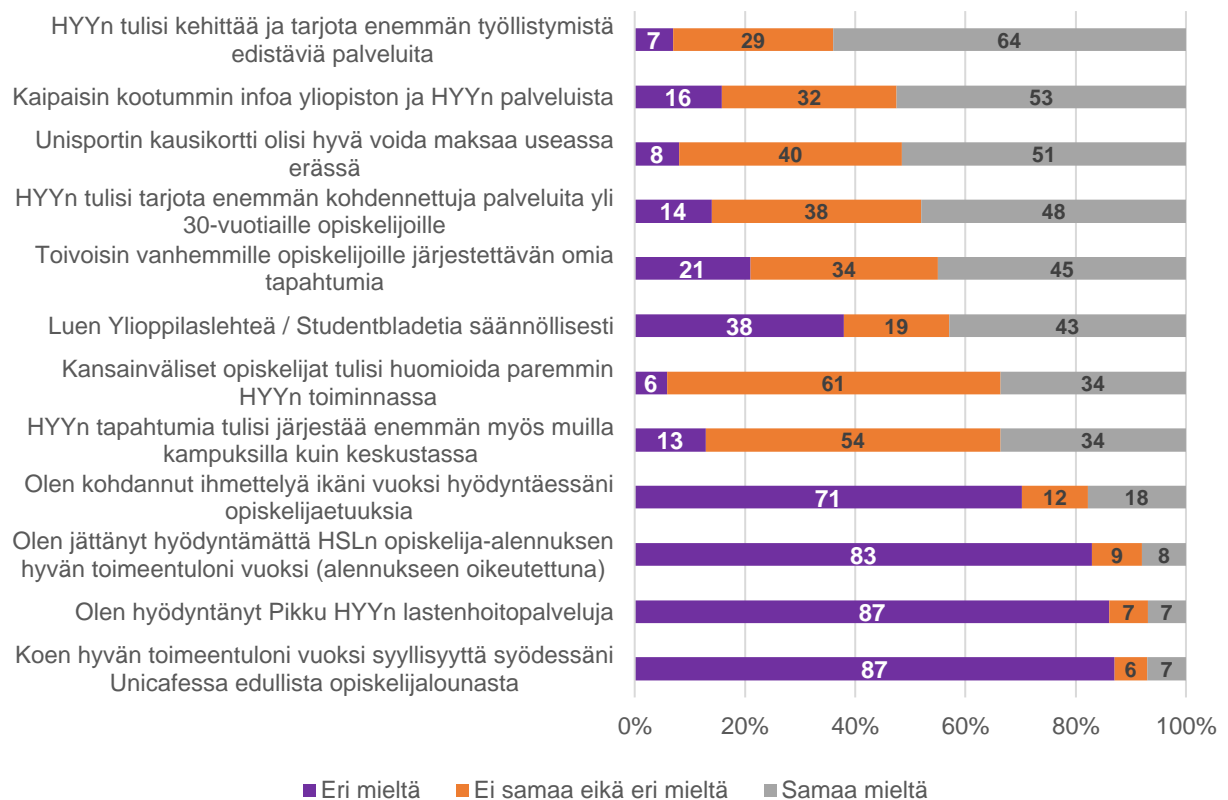
"Tarvitessani palvelua, jono oli pitkä ja minut ohjattiin hakeutumaan terveystieteiden keskuksen asiakkaaksi. Vapaita aikoja ei kuulemma ollut kuukausiin."

Käyttämättömyys johtuikin varsin harvoin tietämättömyydestä tai siitä, ettei koettu olevansa YTHS:n kohderyhmää. (Kuvio 34.)

Kuvio 34 Syyt YTHS:n käyttämättömyydelle viimeisen vuoden (12kk) aikana

Opiskeli- ja etuuskasista ja ylioppilaskunnan toiminnasta esitettiin myös väittämiä ja niiden 3-luokkainen muuttujajakauma on esitetty kuviossa 35. Alkuperäiset jakaumat löytyvät liitteestä 3 (ks. kuvio 40).

Kuvio 35 HYYn toiminta ja opiskeli- ja etuuskas

Jo haastattelussa esiin tulleet työllistymispalvelut saivat kyselyssä kannatusta. Kaksi kolmasosa oli väitteen kanssa samaa mieltä, että HYYn tulisi kehittää ja tarjota enemmän työllistymistä edistäviä palveluita. HYYn ja yliopiston palveluista toivottiin myös enemmän tietoa, ja koottua informaatiota kaipasi puolet vastaajista. Kohdennettuja palveluita yli 30-vuotiaille toivoi lähes puolet vastaajista, ja 45 prosenttia toivoi vanhemmille opiskelijoille omia tapahtumia. Kolmannes vastaajista toivoi HYYn tapahtumia järjestettävän enemmän muuallakin kuin keskustassa, ja kolmannes toivoi kansainvälisten opiskelijoiden parempaa huomiointia.

Kyselyssä ei ilmennyt samanlaista syyllisyyttä opiskelija-alennusten käytöstä kuin haastatteluissa. HSL:n opiskelija-alennuksen oli jättänyt hyödyntämättä hyvän toimeentulon vuoksi kahdeksan prosenttia vastaajista. Unicafella syömisestä puolestaan oli tuntenut huonoa omaatuntoa hyvän toimeentulon vuoksi seitsemän prosenttia vastaajista. Yli 70 prosenttia vastaajista kertoikin, ettei ollut kohdannut ihmettelyä hyödyntäessään opiskelijaetuksia. Opiskelijaetuksissa voisi olla myös enemmän joustoa: puolet vastaajista kannatti ajatusta siitä, että Unisportin kausikortin voisi maksaa erissä.

Ylioppilaslehti oli niin haastatteluissa kuin kyselyssäkin vastaajille tutuin HYYn palveluista, ja sitä ilmoitti lukevansa säännöllisesti 43 prosenttia vastaajista. Sen sijaan Pikku HYYn lastenhoitopalveluiden hyödyntäminen oli varsin vähäistä. 10 prosenttia vain alle kouluikäisten lasten vanhemmista ja yhdeksän prosenttia heistä, joilla oli monen ikäisiä lapsia, oli käyttänyt Pikku HYYtä. Sen kuitenkin tunsi molemmista ryhmistä vajaa kolmannes vastaajista.

Kyselyn lopuksi vastaajilta kysyttiin vielä, että millä tavoin ylioppilaskunta voisi heidän mielestään huomioida ja tukea 30 vuotta täyttäneitä opiskelijoita. Vastaajien oli myös mahdollista kommentoida kyselyä kokonaisuutena. Selkeä ykköstoive oli HSL:n opiskelija-alennuksen saaminen myös muille 30 vuotta täyttäneille opiskelijoille kuin vain heille, jotka nostavat opintotukea. Monet mainitsivat, että omat tulot ovat pienet, jolloin opiskelija-alennus olisi todella tarpeen.

”Useat opiskelija-alennukset rajataan pois 30 vuotta täyttäneiltä riippumatta toimeentulosta (esim HSL). Se on ikävä epäkohta, johon HYYn tulisi pyrkiä vaikuttamaan.”

Useasti mainittuja toiveita olivat myös erilliset tapahtumat vanhemmille opiskelijoille ja opintoneuvonnan kehittäminen opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi. Vastauksissa ilmeni myös opiskelijoiden toive kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoisuudesta ja se, ettei ikä yksin määritä opiskelua, vaan saman ikäisetkin opiskelijat ovat erilaisia lähtökohdiltaan, tarpeiltaan ja toiveiltaan.

4 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tässä luvussa vedämme yhteen aiemmin esittelemiämme tuloksia yhdistäen haastattelut ja kyselyt toisiinsa. Luku on jaoteltuna tutkimuskysymyksiä perusteella kolmeen osioon, joissa jokaisessa esitämme tulosten ohella johtopäätöksiä.

4.1 30 VUOTTA TÄYTTÄNEET OPISKELIJAT MONINAINEN JOUKKO

Enemmistö opiskelijoista oli naisia, joten yliopistojen naisistuminen näkyi myös tutkimuksessa. Samoin elinikäisen oppimisen diskurssi ilmeni siinä, että opiskelijoiden ikähaitari oli suuri: vanhemmat olivat jo lähes 80-vuotiaita nuorimpien ollessa juuri 30 vuotta täyttäneitä. Näin ollen aikuisopiskelijat poikkeavat toisistaan jo iän suhteen merkittävästi. Selvä enemmistö 30 vuotta täyttäneistä opiskelijoista oli Suomen kansalaisia, joten kansainväliset perustutkinto-opiskelijat jäivät tutkimuksessa vähäisemmälle huomiolle.

Opiskelijoiden perhetilanteet olivat moninaisia, mikä toi omanlaisensa lähtökohdat myös opiskelulle. Reilulla puolella perheeseen ei kuulunut alaikäisiä lapsia. He keillä lapsia oli, lasten iät vaihtelivat. Samassa osoitteessa asuttiin yleisimmin joko kumppanin kanssa tai kumppanin ja lasten kanssa. Viidennes vastaajista kertoi asuvansa yksin, ja miehillä yksin asuminen oli naisia hieman yleisempää. Nuoremmat vastaajista olivat puolestaan useimmiten lapsettomia. Opiskelijatutkimuksen (2017) mukaan yli 30-vuotiaista opiskelijoista 42 prosentilla on lapsia, joten lasten osalta kyselyyn vastanneet eivät eronneet aiempien tutkimusten vastaajista. Lastenhoito ja erityisesti pienten lasten päivähoido on usein yksi keskeisistä työn, perheen ja opintojen yhteensovittamiseen liittyvistä kysymyksistä. Tutkimuksessa alle kouluikäisten lasten hoito oli pääasiassa järjestynyt kodin ulkopuolelta, mikä mahdollisti erityisesti äideille opiskelun.

30 vuotta täyttäneet opiskelivat kaikissa Helsingin yliopiston tiedekunnissa ja kaikilla kampuksilla. Enemmistö, kaksi kolmesta, sijoittui keskustakampukselle, jossa muutoinkin on eniten opiskelijoita. Nykyiset opintonsa he olivat aloittaneet pääasiassa viimeisten viiden vuoden aikana, mutta muutamilla oli opinto-oikeus nykyisiin opintoihin yli 30 vuoden takaa. Lähes neljä viidestä oli aloittanut nykyiset opintonsa sinä vuonna, jolloin he täyttivät 30 vuotta tai olivat jo yli 30-vuotiaita. Vuosina 1984–1988 syntyneissä vastaajissa oli muita ikäryhmiä enemmän heitä, jotka olivat aloittaneet nykyiset opintonsa korkeintaan 29-vuotiaina.

Reilu neljännes oli aloittanut ensimmäistä kertaa korkeakouluopintonsa vanhemmalla iällä. Selvästi suurimmalla osalla, kahdella kolmasosalla, olikin takanaan aiempia korkeakouluopintoja. Voimassa olevia opinto-oikeuksia oli kuitenkin pääasiassa vain yksi, ja korkeakoulututkintojen suorittaminen oli opintojen suorittamista harvinaisempaa. Vain vajaalla neljänneksellä oli suoritettuna aiemmin joko ylempi korkeakoulututkinto tai amk-tutkinto. Aiemmat korkeakouluopinnot painottuivat enemmän yliopisto-opintoihin kuin opintoihin ammattikorkeakouluissa. Aiemmat opinnot oli pääasiassa myös tehty pääkaupunkiseudulla ja syy hakeutua juuri Helsingin yliopistoon oli useimmilla oma asuinpaikka – haluttiin opiskella lähellä kotia. Tärkeää olisikin jatkossa kiinnittää huomiota siihen, kuinka helppoa on vaihtaa korkeakoulusta toiseen tai korkeakoulun sisällä alaa.

Opiskeluiden tavoitteena oli selvällä enemmistöllä maisterin tai lääketieteen alan lisensiaatin tutkinto. Opintojen myötä haluttiin suuntautua uudelle työuralle ja opinnot antoivat mahdollisuuden ilman kokonaista tutkintoakin hankkia lisäpätevyyttä joko nykyisellä alalla tai uudella. Opintojen ajateltiin myös parantavan yleisesti työllistymismahdollisuuksia. Opinnot tarjosivat kuitenkin myös kaivattua taukoa työelämästä ja mahdollistivat kiinnostavien alojen opiskelun harrastuksena. Etenkin

vanhimmillä opiskelijoilla harrastuspuhe korostui ja he kertoivat hyödyntävänsä yliopisto-opintoja itsensä kehittämisessä.

Opintojen myötä saatettiin myös toteuttaa unelmia, kenties vuosienkin takaisia. Toisinaan opiskelut oltiinkin aloitettu vanhemmalla iällä siksi, ettei aiemmin oltu tiedetty mitä haluaisi opiskella tai elämäntilanteen ei oltu koettu olleen opiskeluille sopiva aiemmin. Opintojen aloittamisikä kytkeytyi myös toisilla perhetaustaan. Vanhimmillä kyselyyn vastanneista, jotka olivat aloittaneet yli 30-vuotiaana ensimmäistä kertaa korkeakouluopinnot, omilla vanhemmilla oli useammin korkeintaan perusasteen koulutus. Kotoa ei oltukaan aina saatu yliopisto-opiskelijan mallia, minkä etenkin muutamat haastateltavat toivat esille. Koettiin, että yliopisto oli jotain itselle liian hienoa, eikä omiin kykyihin uskottu. Kuitenkin iän myötä itsevarmuus oli lisääntynyt, eivätkä yliopisto-opinnot tuntuneet enää mahdottomilta.

Erilaisista taustoista ja lähtökohdista johtuen opiskelijat olivat hyvin eri vaiheessa opintojaan. Maisterivaiheen opiskelijoita oli kandidivaiheen opiskelijoita enemmän ja toisilla opintopisteitä oli kertynyt satoja, kun taas toiset olivat vasta opintonsa aloittaneita. Opinnot olivat myös edenneet eri tahtia, vaikka selvä enemmistö kertoi suorittavansa opintoja tasaisesti vuoden ympäri. Toisilla tavoite nopeasta valmistumisesta ajoi suorittamaan vauhdilla opintoja, kun taas toisilla esimerkiksi työtilanne, toimeentulovaikkeudet, terveysongelmat ja perheen perustaminen olivat pitkittäneet opintoja. Syyt opintojen pitkittymiseen vanhemmilla opiskelijoilla olivatkin samoja kuin mitä muissa opiskelijatutkimuksissa on havaittu (mm. Villa 2016, Opiskelijatutkimus 2017).

Aina opinnot eivät edenneetkään toivottua tahtia, jolloin tukea oltaisiin tarvittu saatua enemmän. Kolmannes kyselyyn vastanneista kertoi pitäneensä opinnoistaan vähintään yhden lukukauden mittaisen tauon. Taukoja oltiin myös harkittu pidettävän juuri työn tai perheen takia sekä siksi, että monen asian yhdistäminen elämässä uuvutti. Erityisesti haastatteluissa tuli ilmi arjen raskaus, sekä myös haastateltujen sitoutuneisuus opintoihinsa: opintoja tehtiin tarvittaessa yömyöhään, viikonloppuisin ja loma-aikoina. Opiskelijoiden tuki ja kannustus sekä erilaisten elämäntilanteiden huomiointi olisikin tärkeää. Se auttaisi opiskelijoita saavuttamaan asettamansa tavoitteet paremmin, jolloin pettymyksiltä ja epäonnistumisen kokemuksilta voitaisiin välttyä. Tällöin myös virallisten opintosuoritustavoitteiden täyttyminen olisi paremmin mahdollista.

4.2 AIKUISOPISKELIJOIDEN OPINTOSOSIAALINEN ASEMA

Niin kuin taustojensa ja opintojensa, niin myös asumisen suhteen tutkittavat erosivat toisistaan. Lähes puolet tutkittavista asui omistusasunnossa ja seuraavaksi yleisin asumismuoto oli vapailta markkinoilta hankittu vuokra-asunto. Ikä heijastui asumiseen: omistusasunnossa asuminen oli vanhemmilla vastaajilla yleisempää, kun taas nuorimmat asuivat useammin vuokralla.

Asumismuoto heijastui myös luonnollisesti siihen, miten opintoja rahoitettiin. Viidennes vastanneista sai asumistukea, neljännes mainitsi opintotuen, ja yli puolet rahoitti opintojaan palkka- tai yrittäjätulolla. Työssäkäynti – joko päätoimisesti tai sivutoimisesti – olikin hyvin yleistä eivätkä 30 vuotta täyttäneet opiskelijat näyttäisi tämän osalta poikkeavan toisista suomalaisista korkeakouluopiskelijoista (SVT: Opiskelijoiden työssäkäynti).

Työnteossa oli kuitenkin eroja, jotka vaikuttivat toimeentulon lisäksi 30 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden arkeen. Kansainväliset opiskelijat kävivät töissä suomalaisia opiskelijoita harvemmin: heistä lähes neljä viidestä ilmoitti olevansa päätoimisia opiskelijoita ilman työssäkäyntiä. Työllistymisongelmat olivatkin asia, joka nousi esille erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden ryhmähaastattelussa. Opintojen vaihe ja sukupuoli olivat myös yhteydessä työssäkäyntiin.

Kandivaiheessa olleista kyselyn vastaajista vajaa puolet keskittyi vain opiskeluun, kun taas maisterivaiheessa pelkkiä opiskelijoita oli reilu kolmannes. Naiset työskentelivät miehiä hieman harvemmin. Naisilla, kuten myös nuorimmilla tutkittavilla, kumppanin tulot olivatkin erityisen tärkeä opintojen rahoituslähde. Kumppanin tulojen varassa elämiseen on kytköksissä myös asumistuki, jota osa opiskelijoita ei saa puolison liian suurien ansioiden takia. Tämä osaltaan eriarvoistaa opiskelijoita.

Työssäkävivistä useimmat olivat kokoaikaisesti jatkuvassa työsuhteessa. Osa-aikaisesti työskenteli neljännes kyselyyn vastanneista ja noin viidennes teki töitä keikkaluonteisesti. Nuorimmilla kokoaikaisia työsuhteita oli vähemmän kuin vanhemmilla ikäryhmillä. Kokoaikainen työskentely oli myös kandivaiheen opiskelijoilla vähäisempää kuin maisterivaiheen opiskelijoilla. Työ oli useimmilla luonteeltaan säännöllinen päivätyö. Monella kuitenkin viikoittainen työaika vaihteli, mikä osaltaan mahdollisti myös joustavuutta opintojen ja työn yhteensovittamiseen. Reilu kolmannes työskenteli opiskelemallaan alalla, minkä voidaan ajatella edistävän valmistumisen jälkeistä työllistymistä.

Työssäkäyntiin liittyvät opintovapaa ja aikuiskoulutustuki erottelivat 30 vuotta täyttäneitä opiskelijoita. Opintovapaata oli hyödyntänyt nykyisissä opinnoissaan kolmannes, ja heistä puolet olivat kyselyn toteuttamishetkellä opintovapaalla. Opintovapaan ehdot eivät täyttyneet reilulla kolmanneksella vastaajista, jolloin heidän ei ollut mahdollista hyödyntää lakisääteistä oikeutta pitää työstä taukoa opintojen vuoksi. Ehdot jäivät useimmin täyttymättä nuorimmilla vastaajilla. Naisten suurempaa opintovapaan hyödyntämistä selitti osaltaan se, että kolmannes miehistä ei ollut kokenut tarvetta opintovapaalle. Opintovapaaseen kytkeytyy mahdollisuus tietyn ehdoin saada aikuiskoulutustukea, ja kaikkiaan kolmannes tutkittavista oli rahoittanut nykyisiä opintojaan aikuiskoulutustuella. Aikuiskoulutustuki ei kuitenkaan ollut mahdollista kaikille muun muassa lyhyiden työsuhteiden takia. Opiskelijat eivät näin olekaan tasa-arvoisessa asemassa opintojen rahoituksen suhteen, mikä osaltaan heijastuu myös kotitalouden toimeentuloon.

Enemmistö kyselyyn vastanneista koki kotitalouden toimeentulon olleen riittävä viimeisen vuoden aikana. Kolmannes kuvasi kotitalouden tulleen hyvin toimeen, ja reilu kolmannes kertoi, että säästeliäästi eläen oli tultu toimeen. 16 prosentilla toimeentulo oli ollut niukkaa ja/tai epävarmaa. Toimeentulo oli sidoksissa niin asumismuotoon kuin työssäkäyntiin. Reilu neljännes vapailta markkinoilta tai kaupungilta vuokratessa asunnossa asuneista kertoi toimeentulon niukkuudesta ja epävarmuudesta. Sen sijaan päätoimisesti työssäkäyvät kokivat useimmin kotitalouden tulleen hyvin toimeen. Toimeentuloon kytkeytyivät vahvasti myös terveysongelmat, jotka osaltaan vaikuttivat mahdollisuuksiin työskennellä opintojen ohella.

Työssäkäynti vaikutti muutoinkin opiskelijoiden asemaan ja arkeen erityisesti silloin, jos oli alaikäisiä lapsia. Haastatteluissa työssäkäyvät ja erityisesti päätoimisesti työskentelevät, jotka tekivät saman aikaisesti opintojaan, kuvasivat arkea kiireiseksi. Myös he, keillä oli lapsia, kokivat arkensa lapsettomia kiireisemmäksi. Nämä tulokset olivat nähtävissä myös kyselyaineistosta. Arki tuntui monesta hyvin raskaalta, kun elettiin useassa roolissa. Elämää piti myös aikatauluttaa tällöin tarkasti, jotta kaikki palaset sai sovitettua yhteen. Työssäkäynti myös hidasti monien, erityisesti päätoimisesti työssäkävien, opintojen etenemistä. Lähipiirin tuen ohella tärkeää olisikin, että työnantaja suhtautuu myönteisesti opintoihin ja pystyy osaltaan mahdollistamaan joustavat aikataulut. Haasteista huolimatta yli 90 kyselyn vastaajista koki opiskelemisen antoisaksi, mikä osaltaan motivoi jatkamaan.

Yliopisto sosiaalisena yhteisönä on myös keskeinen tekijä opiskeluarjessa ja kuuluminen yhteisöön voidaan nähdä merkittäväksi. Haastatteluissa korostui se, että enemmistö oli tullut yliopistolle

ensisijaisesti opiskelemaan eikä aikaa riittänyt perinteiselle opiskelijaelämälle. Sama oli havaittavissa kyselyn tuloksista. Suurin osa jätti ainejärjestötoimintaan osallistumatta ja ajanpuutteen lisäksi taustalla vaikutti se, ettei toiminnalle toisaalta koettu olevan tarvetta eikä itsellä näin ollen ollut mielenkiintoa sitä kohtaan. Toiset myös kokivat ainejärjestötoiminnan olevan enemmän suunnattu itseään nuoremmille opiskelijoille. 30 vuotta täyttäneissä opiskelijoissa olivatkin vähemmistössä he, jotka halusivat osallistua perinteiseen opiskelijaelämään. Toisaalta kuitenkin kävi ilmi, että myös perinteiseen opiskelijaelämään voitaisiin osallistua, mikäli se olisi suunnattu juuri vanhemmille opiskelijoille. Samoin monet kannattivat omaa ryhmää yli 30-vuotiaille opiskelijoille, josta voitaisiin saada vertaistukea. Pääasiallisesti opiskelukaverit ajateltiin tärkeinä, etenkin verkostojen muodostamisessa.

Vain neljännes kyselyyn vastanneista koki jääneensä yliopistolla yksin, joten suurin osa aikuisopiskelijoista oli löytänyt oman yhteisönsä yliopistolta. Useimmiten 30 vuotta täyttäneet hakeutuivat juuri oman ikäistensä seuraan, koska monet näkivät nuoremmat opiskelijat liian erilaisiksi kuin mitä he itse olivat. Tämä korostui etenkin haastatteluissa eikä niinkään kyselyssä. Kyselyssä opiskelijoiden mielipiteet jakaantuivat selvemmin kahtia. Oli heitä, jotka kokivat itsensä erilaisiksi ikänsä puolesta sekä heitä, joista ikä ei ollut merkittävä erontekijä toisiin yliopiston opiskelijoihin nähden.

Haastattelussa eronteko itsensä ja nuorempien opiskelijoiden välillä oli kyselyä selvemmin nähtävissä. Toiset kuvasivat haastatteluissa itseään jopa liioitellun vanhaksi, ja itsestä puhuttiin esimerkiksi ikäloppuna tai eläkeläisenä. Nuoremmat opiskelija taas leimattiin helposti 18-vuotiaksi tai heitä kutsuttiin parikymppisiksi. Näin samalla häivyttiin taustalle se todellisuus, että yliopistossa on monen ikäisiä opiskelijoita. Kiinnostavaa oli, että vanhimmat haastateltavista eivät kuitenkaan liittäneet ikään häpeää, mikä ilmeni enemmän nuorempien ja erityisesti keski-ikäisten puheissa. Syynä saattoi hyvin olla se, että vanhimmat tutkittavat olivat jo niin eri-ikäisiä kuin suurin osa opiskelijoista. Heidän tavoitteensakin opinnoille olivat monilta osin erilaisia. Näin vanhimmilla opiskelijoilla ei ollut enää tarvetta vertailla itseään toisiin, vaan he saattoivat keskittyä nauttimaan opinnoista omassa tahdissaan elämäkokemuksen tuomalla varmuudella. Ikä sekä myös elämäntilanne heijastuivatkin vastaajien sosiaaliin suhteisiin tuoden esiin tutkittavien erilaiset kokemukset ja näkemykset.

4.3 HYY PALVELUIDEN TARJOAJANA JA EDUNVALVOJANA

HYYn palveluiden kohdalla selkeä havainto oli, että ylioppilaskunnan palveluita tunnettiin pääasiassa huonosti lukuunottamatta Ylioppilaslehteä ja opiskelijakalenteria. HYYn rooliksi nähtiinkin enemmän toimiminen edunvalvojana kuin palveluiden tuottajana. Ylioppilaskunnan toivottiin vaikuttavan erityisesti opintoasioihin, opiskelijoiden toimeentuloon ja yliopiston opiskelijapalveluihin. Yliopistossa tapahtuneiden uudistusten vaikutukset opiskelijoiden arkeen puhuttivat haastatteluissa, ja monet haastatelluista eivät tienneet, kenen puoleen kääntyä ongelmatilanteissa. Kansainväliset opiskelijat toivoivat myös vaikuttamista heidän kokemaansa työllistymisongelmaan. Muutoinkin työelämäyhteydet korostuivat. Työelämätoiminta oli eniten mainittu asia, jota toivottiin lisää omalta ainejärjestöltä. Samoin kaksi kolmesta oli samaa mieltä siitä, että HYYn tulisi kehittää ja tarjota enemmän työllistymistä edistäviä palveluita.

Tutkimus paljasti myös sen, että lisää tietoa tarvittaisiin käytettävissä olevista tuista ja lisistä. Haastatteluissa pohdittiinkin sitä, kuka auttaa aikuisopiskelijaa tilanteessa, jossa tulisi katsoa kokonaisuutta, eikä vain miettiä yksittäisen etuuden käyttöä. Neuvonantajana HYYn rooli voisi olla näkyvämpikin, sillä nyt vain harvat mainitsivat saaneensa tietoa erilaisista rahoitusmahdollisuuksista

ylioppilaskunnalta. Samoin vain harvat opiskelijat mainitsivat yliopiston opintoneuvonnan tietolähteenään rahoitusasioissa.

Opiskelijaeduista tutkimuksessa keskityttiin erityisesti YTHS:ään ja Unisportiin, koska niistä syntyi haastatteluissa eniten keskustelua. Näiden palveluiden käyttö oli kuitenkin melkoisen vähäistä, mutta ne tunnettiin hyvin. Työterveyshuolto korvasi monella YTHS:n, mikä osaltaan asettaa aikuisopiskelijat keskenään eriarvoiseen asemaan. Monet myös käyttivät kotikuntansa tarjoamia terveyspalveluja. Perheellisille opiskelijoille suunnattu Pikku HYYn lastenhoitopalvelu jäi sen sijaan monelta pienten lasten vanhemmalta hyödyntämättä. Se myös tunnettiin verrattain huonosti kohderyhmänsäkin keskuudessa.

Opiskelija-alennuksien käyttöön liittyi toisilla voimakasta ristiriitaa ja tasapainottelua sen kanssa, oliko moraalisesti oikein käyttää itselle kuuluvia opiskelijaetuja. Erityisesti haastateltavat toivat esiin edullisen opiskelijalounaan syömisen. Toisaalta useat kyselyyn vastaajat toivat vastauksissaan esille sen, ettei aikuisopiskelijoilla toimeentulo ole aina suinkaan hyvä, vaikka näin helposti oletetaan. Osin siksi monet kirjoittivat HSL:n opiskelija-alennuksesta ja siitä, kuinka sen tulisi olla kaikkien yli 30 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden hyödynnettävissä. Nykytilanne, jossa alennuksen saaminen edellyttää opintorahan nostamista, koettiin epätasa-arvoiseksi. Toisilla kun ei ollut enää mahdollisuutta nostaa opintotukea esimerkiksi aiempien opintojensa takia. Kuitenkin esimerkiksi aikuiskoulutustuki on palkkatuloa pienempi. Osa kertoikin jättäneensä tai jättävänsä tulevaisuudessa aikuiskoulutustuen käyttämättä sen pienuuden takia.

Tärkeää olisi huomioida se, että 30 vuotta täyttäneet opiskelijat ovat kirjava joukko erilaisista lähtökohdista tulevia opiskelijoita, joiden elämäntilanteissa on suuria eroja. Heitä kaikkia yhdistää opiskelu ja sen suhteen he ovat täysin samanlaisia kuin tuhannet muutkin opiskelijat niin Helsingin yliopistossa kuin ympäri Suomea.

LÄHTEET

- Haltia, N. (2012). Vähäistä hyväksilukua ja ketjutettuja tutkintoja: Aikuinen yliopisto-opiskelija 2000-luvun koulutuspoliittisessa diskurssissa. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja* 43 (2012): 5.
- Halttunen, N., & Alho-Malmelin, M. (2007). Suurten ikäluokkien toinen mahdollisuus?: yliopisto-opintojen aloittaminen myöhäiskeskäiässä. *Aikuiskasvatus* 27 (2007): 3.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino.
- Moore, E. (2000). *Aikuisena yliopistossa: yliopisto-opiskelijoiden ikärakenne ja 30 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden elämäntulkku*. Joensuu University Press.
- Moore, E. (2003). *Pitkä opintie: aikuisiällä suoritettu yliopistotutkinto ja koulutuksellisen elämäntulkun muutos*. Joensuun yliopisto.
- Opiskelijatutkimus 2017. Eurostudent VI –tutkimuksen keskeiset tulokset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:37. Saatavilla osoitteesta: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80534/okm37.pdf> (vierailtu 19.11.2018).
- OKM. (2018.) *Työn murros ja elinikäinen oppiminen. Elinikäisen oppimisen kehittämistarpeita selvittävän työryhmän raportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:8. Saatavilla osoitteesta: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160556> (vierailtu 19.11.2018).
- Saarelma-Thiel, T., & Wallin, M. (2012). Aina on oikea ikä vaihtaa suuntaa: Työpaikka tukee työuran siirtymävaiheissa. *Aikuiskasvatus* 32 (2012): 3.
- Siivonen, P. (2011). Kuka on elinikäisen oppimisen ideaalin mukainen koulutettava subjekti? Teoksessa R. Rinne, J. Ursin, L. Lestinen, H. Aittola, J. Välimaa & R. Korhonen *Koulutuspolitiikan käytännöt kansallisessa ja ylikansallisessa kehityksessä*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Silvennoinen, H. & Tulki, P. (1998). *Elinikäinen oppiminen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Suomen virallinen tilasto (SVT). *Opiskelijoiden työssäkäynti*. Saatavilla osoitteesta: <https://www.stat.fi/til/opty/index.html> (vierailtu 19.11.2018).
- Teddlie, C., & Tashakkori, A. (2009). *Foundations of mixed methods research: Integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral sciences*. SAGE.
- Villa, T. (2016). *Opiskelijabarometri 2014. Katsaus korkeakouluopiskelijoiden opintoihin, arkeen ja hyvinvointiin*. Otus 55/2016.

LIITE 1. METODOLOGIA

Tämä monimenetelmällinen tutkimus (mm. Teddlie & Tashakkori 2009) toteutettiin Helsingin yliopiston oppilaskunnan ja Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otuksen yhteistyönä. Tutkimuksen toteuttivat Otuksen tutkijat Virve Murto ja Aino Suomalainen.

Fokusryhmähaastattelut

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa tehtiin fokusryhmähaastatteluja, joiden tarkoituksena oli hahmottaa yli 30-vuotiaiden opiskelijoiden opiskeluarkea ja toimia pohjana tutkimuksessa käytettävälle kyselylomakkeelle.

Tutkimusta varten saimme keväällä 2018 käyttööme Helsingin yliopiston opiskelijarekisterin, joka sisälsi tietoja 30 vuotta täyttäneistä Helsingin yliopiston läsnäolevista perustutkinto-opiskelijoista. He kaikki olivat myös antaneet luvan tietojensa luovuttamisesta tutkimuskäyttöön.

Haastateltavien valinnassa pyrittiin samaan haastatteluihin mukaan mahdollisimman monipuolinen joukko perusjoukkoon kuuluvia opiskelijoita. Tätä varten teimme rekisteriaineiston pohjalta ryhmittelyjä. Ryhmittelyssä huomioitiin sukupuoli, ja iän perusteella muodostettiin viisi ikäryhmää (30–34-vuotiaat, 35–39-vuotiaat, 40–49-vuotiaat, 50–59-vuotiaat, 60-vuotiaat ja vanhemmat). Tämän jälkeen nämä ryhmät eriteltiin vielä pääaineiden ja suoritettujen opintopisteiden perusteella. Lisäksi muodostimme erillisen ryhmän vieraskielisistä.

Valittujen opiskelijoiden rekrytointi haastatteluihin suoritettiin pääasiallisesti puhelimitse ja muutamille lähetettiin sähköpostia soittoyrityksen jälkeen. Tutkittavia oli melko hankala tavoittaa, koska suurin osa tavoitelluista ei vastannut puhelimeen. Erityisesti vieraskielisiä opiskelijoita oli hankala tavoittaa, koska saamamme rekisteriaineiston perusteella meillä ei ollut tietoa opiskelijoiden kansallisuudesta tai opiskelukielestä. Näin pystyimme tavoittelemaan heitä vain nimen perusteella. Puhelimeen vastanneille ehdotettiin yleensä muutamaa eri haastattelu-aikaa, joista tutkittava sai valita itselleen sopivimman. Moni puhelimeen vastanneista ei päässyt ehdotettuina aikoina, koska omat kiireet, kuten työt tai perhe-elämä estivät haastatteluun pääsyn. Puhelimeen tavoitetuilla henkilöillä oli kuitenkin yleisesti positiivinen ja kiinnostunut suhtautuminen näitä tutkimushaastatteluita kohtaan.

Haastatteluihin ilmoittautui 27 henkilöä, mutta peruutuksien myötä haastateltavia oli lopulta 20. Jokaiseen viidestä haastattelusta estyikin tulemasta 1-2 ihmistä. Ryhmissä oli näin 4-5 opiskelijaa, paitsi vieraskielisten/ kansainvälisten opiskelijoiden ryhmässä 3 opiskelijaa. Useimmat estyneistä ilmoittivat esteestään etukäteen ja usein esteenä oli yllättävä työkeikka. Mahdolliset peruutukset oli huomioitu haastateltavien rekrytointiprosessissa, joten haastattelu-ryhmissä oli kuitenkin tarpeeksi opiskelijoita peruutusten jälkeenkin.

Haastattelut toteuttivat tutkijat yhdessä vuoden 2018 touko- ja kesäkuun aikana. Suomenkieliset haastattelut toteutettiin HYYn tiloissa ja englanninkielinen haastattelu Otuksen tiloissa. Haastatteluita järjestettiin puoliltapäivin ja klo 17 aikaan sekä eri viikonpäivinä, jotta sopiva haastatteluajankohta olisi löytynyt mahdollisimman monelle. Haastattelut kestivät keskimäärin kaksi ja puoli tuntia. Kansainvälisille opiskelijoille suunnatun oman haastattelu-ryhmän lisäksi yksi haastatteluista oli suunnattu selvästi vanhemmille opiskelijoille.

Haastatteluja varten teimme teemarungon, jota kävimme vaihtelevassa järjestyksessä läpi. Haastateltavia pyydettiin kuvailemaan elämäntilannettaan ja opiskeluarkeaan eri teemojen kautta (ks. Hirsijärvi & Hurme 2000). Haastattelurungon teemat olivat seuraavat:

- *Opinnot: nykytilanne ja aiempi opiskeluhistoria*
- *Elämäntilanne: perhe ja asuminen, toimeentulo ja työssäkäynti, vapaa-aika*
- *Opiskelu käytännössä: yhteisöllisyys, haasteet ja erityistarpeet*
- *HYYn palveluiden tuttuus ja tarve: ylioppilaskunnan rooli*

Haastatteluissa syntyi runsasta keskustelua ja haastateltavat kertoivat avoimesti omista tilanteistaan ja mahdollisista haasteistaan opiskeluissa, kuten opiskelun yhteensovittamisesta muuhun elämään. Haastatteluja analysoitiin teemoittain ja ne auttoivat ymmärtämään opiskelijoiden erilaisia tilanteita ja tarjosivat uudenlaista ymmärrystä kyselylomakkeen laatimiselle.

Kysely

Tutkimuksen toinen vaihe, kysely, toteutettiin sähköisenä Surveypal-kyselynä. Kyselylomake rakennettiin tehtyjen ryhmähaastattelujen ja aiempien tutkimuksien pohjalta, joten lomakkeen teemoina olivat opiskelijoiden oma tausta, opintoihin hakeutuminen ja opiskeluhistoria, opiskelut ja opetus, opintojen rahoittaminen, työssäkäynti ja arki sekä yliopisto sosiaalisena yhteisönä ja opiskelijaetuudet. Kyselylomakkeessa oli kaikkiaan 66 kysymystä, mutta Surveypal-ohjelman mahdollistamien hyppyjen avulla yhden opiskelijan vastattaviksi ei tullut kaikkia. Lomakkeen kysymykset olivat pääasiallisesti monivalintakysymyksiä, mutta joukossa oli myös muutamia Likert-asteikollisia mielipidettä mittaavia kysymyspatteristoja sekä avokysymyksiä.

Kyselyssä kohdejoukon erona fokusryhmähaastatteluihin verrattuna oli se, että opiskelijat olivat läsnäolevia elokuussa 2018 ja he olivat täyttäneet 30 vuotta kyselyn julkaisemispäivään, 12.9. mennessä. Kyselyn kohdejoukkoon kuului näin niin vasta opintonsa aloittaneita opiskelijoita, opintojen pariin palanneita opiskelijoita kuin myös useampia vuonna 1988 syntyneitä opiskelijoita. Toisaalta osa vielä haastattelujen kohderyhmään kuuluneista oli jäänyt kohdejoukon ulkopuolelle valmistumisen tai poissaolon myötä.

Sähköpostiosoitteet sekä tietyt tarpeelliset taustatiedot katoanalyysiä varten oltiin saatu Helsingin yliopiston opiskelijarekisteristä. Otosjoukon koko oli 2607. Linkki sähköiseen kyselylomakkeeseen lähetettiin sähköpostitse 2570 otosryhmään kuuluneelle opiskelijalle, koska osalta uupui sähköpostiosoite. Muistutusviesti kyselyyn vastaamisesta lähetettiin 20.9. sähköpostitse vastaamatta jättäneille ja niille keillä vastaaminen oli kesken. Sähköposteista kaikkiaan 109 osoittautui toimimattomiksi, joten kyselyn otoskooksi tuli lopulta 2461. 684 vastaajaa oli lähettänyt valmiin vastauksensa kyselyyn 28. syyskuuta mennessä, jolloin aineiston kerääminen päättyi. Vastausprosentiksi tuli näin tavoitettujen osalta 27,8 %. Aineistosta tehtiin katoanalyysiä iän perusteella eikä vastausjoukko eronnut tilastollisesti merkitsevästi koko otoksesta.

Kyselyä analysoitiin tilastollisin menetelmin ja sisällönanalyysillä. Analyyseissä käytettiin ristiintaulukointia ja khin neliö -testiä mittaustasosta ja asetelmasta johtuen. Tilastollisesti merkitsevän eron rajana käytettiin $p < 0,05$ ja raportissa on esitelty vain havaitut tilastollisesti merkitsevät erot. Analyysissä ei käytetty painokertoimia analyysitavasta johtuen eikä siksi, että painokerroin oli perustellusti laskettavissa vain sukupuolen ja ikäryhmän mukaan eikä jälkimmäisessä oltu havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa otokseen.

Tutkimusetiikka ja tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen eettisiä periaatteita (Kuula 2011). Tutkimukseen osallistuneiden henkilötietoja ja kerättyä aineistoa käsiteltiin luottamuksellisesti. Raporttia julkaistaessa huolehdittiin siitä, ettei yksittäinen vastaaja ole

tunnistettavissa. Aineistot on tallennettu huolellisesti ja säilytetty huolellisesti, eikä niihin ole ollut ulkopuolisilla pääsyä. Anonymisoitu kyselyaineisto luovutetaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon ja Helsingin yliopiston ylioppilaskunnalle. Luovuttamiseen on kysytty tutkittavien suostumus. Tunnistetiedot sisältävät versiot aineistosta hävitetään tutkimuksen päätyttyä vuoden 2018 lopussa.

Tutkittavia informoitiin tutkimuksesta ja siihen osallistumisesta kattavasti. Haastattelupuheluiden yhteydessä ja kyselyn kutsussa sekä lomakkeen alussa tutkittaville kerrottiin, mistä heidän yhteystietonsa oli saatu ja mitä tarkoitusta varten aineistoa kerätään. Kyselyyn ja haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista ja ne oli mahdollista jättää kesken helposti ilman seuraamuksia. Haastatteluun osallistujille kerrottiin, mistä aiheista haastattelussa tullaan keskustelemaan. Haastateltuja ei painostettu puhumaan, vaan he saivat kertoa asioistaan oman halun mukaan. Samoin kyselyssä vastaajien oli mahdollista valita mihin kysymyksiin he vastaavat. Vastausvaihtoehtona oli paikoin myös en halua vastata. Kyselyn aluksi kerrottiin, että vastaukset oli mahdollista poistaa aineistosta tiettyyn päivämäärään mennessä. Kukaan vastaajista ei kuitenkaan pyytänyt vastaustensa poistamista. Kyselyn lopussa vastaajilta tiedusteltiin erikseen, mihin tutkimustarkoituksiin kerättyä aineistoa saa käyttää.

Haastattelut ohjasivat hyvin paljon kyselylomakkeen rakentamista ja erityisesti siinä esitettyjä väittämiä. Tämän vuoksi joitain asioita ei ole mahdollisesti käsitelty niin kattavasti ja toiset asiat taas ovat saaneet suuremman painoarvon. Voidaan arvioida, että haastatteluun valikoitui opiskelijoita, jotka pitivät aihetta mielenkiintoisena ja tärkeänä sekä kokivat, että heillä voisi olla jotain jaettavaa. Haastatteluun osallistuminen vaati myös ajallista panostusta ja näin he, joilla oli haasteellisinta yhdistää opinnot ja muu elämä yhteen, jäivät haastattelujen ulkopuolelle. Suhtautuminen tutkimukseen oli myös hieman kielteisempää miehillä ja tietyissä tiedekunnissa. Myös kyselyyn vastanneet valikoituvat osin sen mukaan, kokivatko he aiheen kiinnostavaksi ja omaan elämäänsä liittyväksi. Voi olla, että selkeästi yli 30-vuotiaaksi itsensä identifioivat vastasivat kyselyyn useammin kuin ne, jotka eivät kokeneet niin selvästi olevansa osana kyselyn kohderyhmää. Osallisuusaktiivisuuteen saattoi vaikuttaa myös se, oliko jotain erityistä negatiivista tai positiivista kerrottavaa aiheesta.

Haastattelutilanteissa keskustelu oli hyvin avointa ja ihmiset kertoivat kipeistäkin asioista. Haastatteluissa pyrittiin antamaan puheenvuoro kaikille ja kysymään tarvittaessa hiljaisemmilta, olisiko heillä vielä jotain sanottavaa. Joissain haastatteluissa toiset olivat kuitenkin selvästi puheliaampia, mikä ilmeni myös haastattelujen lopuksi kerätyissä palautteissa. Näin kaikki eivät saaneet ääntänsä ehkä niin hyvin kuuluville kuin olisivat toivoneet.

Kyselyn lopussa kerättiin palautetta vastaajilta lomakkeen toimivuudesta ja useampi kirjoitti mokasta, joka sattui ensimmäisessä Likert-asteikossa. Siinä oli jäänyt vahingossa kahteen kertaan sama vastausvaihtoehto ruudukkoon, mutta ylempänä tekstit olivat oikein ohjeistuksessa. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut vastaamiseen, sillä vastaajat olivat pystyneet valitsemaan itselleen sopivan vaihtoehdon. Toinen moka sattui suomenkielisessä lomakkeessa, kun yksi väite oli Likert-kysymyksissä kahdesti. Näistä vain jälkimmäinen huomioitiin tulosten analyysissä, koska tällöin se oli kysytty samoin kaikilla kolmella kielellä (suomi, ruotsi, englantia).

Kolmikielisyyden toivottiin parantavan vastausaktiivisuutta, mutta kansainväliset opiskelijat vastasivat kyselyyn suomalaisia heikommin. Näin heistä ei tehty erillistä analyysiä. Kyselyyn myös vastasivat todennäköisemmin sellaiset opiskelijat, jotka kokivat aiheen itselleen tärkeäksi.

Kaikkienensa kyselyn vastausaktiivisuuteen voidaan olla tyytyväinen, koska nykyisin kyselytutkimuksiin on vaikea saada ihmisiä osallistujiksi.

Palautetta tuli lomakkeen liiallisesta pituudesta, mutta kaikki vastanneet olivat jaksaneet täyttää lomakkeen huolella loppuun saakka. Vastausvaihtoehtoa en osaa sanoa / ei koske minua oli Likerteissä hyödynnetty paikoin melko runsaasti, mikä todentaa sen vaihtoehdon tarjoamisen tärkeyttä. Lomakkeen kysymykset oli muutoinkin pyritty laatimaan, niin ettei käytetty pakottavia kysymyksiä, vaan tutkittavilla oli mahdollisuus vasta vain haluamiinsa kysymyksiin.

LIITE 2. KYSELYYN VASTANNEIDEN TAUSTATIEDOT

Taulukko 7 Sukupuoli, ikä ja kansalaisuus

Sukupuoli	N	%	Syntymävuosi	N	%	Kansalaisuus	N	%
Naisia	456	67	1984–1988	241	36	Suomi (sis. Suom. kaksoisk.)	659	97
Miehiä	201	29	1979–1983	182	27	Muu	22	3
Muita	11	2	1974–1978	121	18			
Ei halunnut kertoa / tyhjä	16	2	1973 ja aiemmin	133	20			

Taulukko 8 Suomessa asuminen ja Suomeen muuton syyt

Suomessa asuttu aika	Suomi		Muu		Syyt muuttaa Suomeen	Suomi		Muu	
	N	%	N	%		N	N		
Koko ikä	571	88	0		Halu palata kotimaahan	31	0		
Yli 10 vuotta, ei aina	74	11	5	25	Perhesuhteet	19	8		
5–10 vuotta	2	0,3	5	25	Opiskelu	10	6		
3–4 vuotta	0		4	20	Työ	2	1		
1–2 vuotta	0		6	30	Kumppanin työ tai opinnot	4	4		
					Kotimaan yht.kun. tilanne	0	1		
					Sekalaiset syyt	12	2		

Taulukko 9 Asuminen ja perhe

Asuminen ja perhesuhteet	N	%	Perheessä alaikäisiä lapsia	N	%	Asunto	N	%
Kumppanin ja lasten kanssa	249	37	Ei	380	57	Omistus	323	48
Kumppanin kanssa	211	31	Kyllä	285	43	Vuokrattu vapailta markkinoilta	165	24
Yksin	138	20			Kaupungin vuokra-asunto	65	10	
Muuten	85	12			Opiskelija-asunto	57	8	
					Muu	68	10	

Taulukko 10 Vanhempien korkein koulutus

Äidin koulutus	N	%	Isän koulutus	N	%
Korkeintaan perusaste	114	17	Korkeintaan perusaste	134	21
Keskiaste	180	27	Keskiaste	193	30
Korkea-aste	373	56	Korkea-aste	328	50

Taulukko 11 Vanhempien korkein koulutus ikäryhmittäin (%)

	Äidin koulutus				Isän koulutus			
	Kork. perusaste	Keskiaste	Korkea-aste	Yhteensä	Kork. perusaste	Keskiaste	Korkea-aste	Yhteensä
1973 ja aiemmin	31	31	39	100 (n=131)	30	25	45	100 (n=126)
1974–1978	17	27	56	100 (n=117)	20	30	51	100 (n=118)
1979–1983	17	25	58	100 (n=179)	18	36	47	100 (n=176)
1984–1988	9	27	65	100 (n=234)	17	28	55	100 (n=230)

LIITE 3. MÄÄRÄLLISEN ANALYYSIN JAKAUMIA

Taulukko 12 Vastajat kampuksittain sukupuolen mukaan

Kampus	Naisia		Miehiä		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
Kumpula	36	8	56	28	92	14
Meilahti	32	7	15	8	47	7
Viikki	90	20	23	11	113	17
Keskusta	298	65	107	53	405	62
Humanistinen	31		32		31	
Kasvatustieteellinen	35		9		28	
Valt. + Sok. + Oik.	21		36		25	
Teologinen	13		23		16	

Taulukko 13 Vastajat kampuksittain ikäryhmittäin

Kampus	1984–1988		1979–1983		1974–1978		1973–	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Kumpula	40	17	22	12	18	15	12	9
Meilahti	25	10	15	8	5	4	3	4
Viikki	46	19	40	22	21	17	11	8
Keskusta	130	56	105	58	77	64	107	81
Humanistinen	29		37		26		34	
Kasvatustieteellinen	33		26		39		19	
Valt. + Sok. + Oik.	25		29		21		22	
Teologinen	13		9		14		25	

Taulukko 14 Aiemmin suoritettujen korkeakouluopintojen oppilaitos

Vanha korkeakoulu: yliopistot	N	%	Vanha korkeakoulu: AMK	N	%
HY	128	33	Metropolia (sis. Evtek, Stadia)	54	26
Aalto-yliopisto	61	16	Haaga-Helia	30	14
▪ Teknillinen korkeakoulu	36		Laurea	18	9
▪ Kauppakorkeakoulu	8		Diak	12	6
Turku	32	8	Arcada	6	3
Tampere	26	7	Tampere (sis. Pirkanmaa)	19	6
Itä-Suomi	18	5	Häme	13	6
Jyväskylä	18	5	Turku	9	4
Åbo Akademi	15	4	Savonia	6	6
Oulu	8	2	Lahti	6	3
Hanken	7	2	XAMK	6	3
Tampereen teknillinen yliopisto	7	2	Seinäjoki	5	3
Vaasa	6	2	Oulu	4	2
Taideyliopisto	5	1	Humak	4	2
Turun kauppakorkeakoulu	5	1	Jyväskylä	3	2
Lappi	2	0,5	Satakunta	2	1
Ulkomainen korkeakoulu	49	13	Vaasa	2	1
Avoim yliopisto	65		Muut	11	1
▪ HY	32				
▪ Muut	25				

Taulukko 19 Opiskelun ja työn yhdistäminen

Opiskelun ja työn yhdistäminen	N	%
Päätoiminen opiskelija, ei töissä	260	38
Opiskelija, sivutoimisesti töissä	191	28
Päätoimisesti töissä, opiskelee sivutoimisesti	170	25
Päätoimisesti töissä, aikoo opiskella	21	3
Pääasiallisesti kotona, opiskelee / töissä sivutoimisesti	32	5
Töissä eikä opintoja, mutta silti läsnäoleva opiskelija	4	0,6
Ei opintoja eikä töitä, mutta silti läsnäoleva opiskelija	3	0,4

Taulukko 20 Työsuhde ja oman alan työ

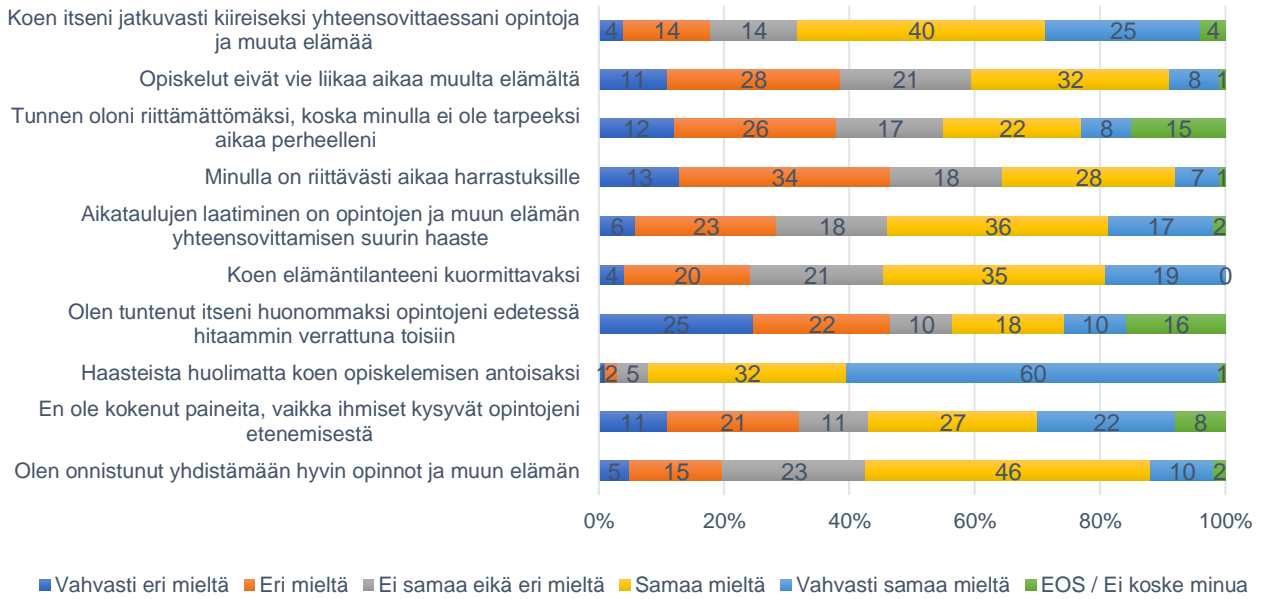
Työsuhteen muoto	N	%	Työ opiskelualalla	N	%
Kokoaikainen	168	45	Kyllä	138	35
Osa-aikainen	100	27	Ala melko lähellä	93	24
Keikkatyö	73	20	Muu ala	160	41
Yrittäjyys	30	8			

Taulukko 21 Työn vaikutus opintojen etenemiseen

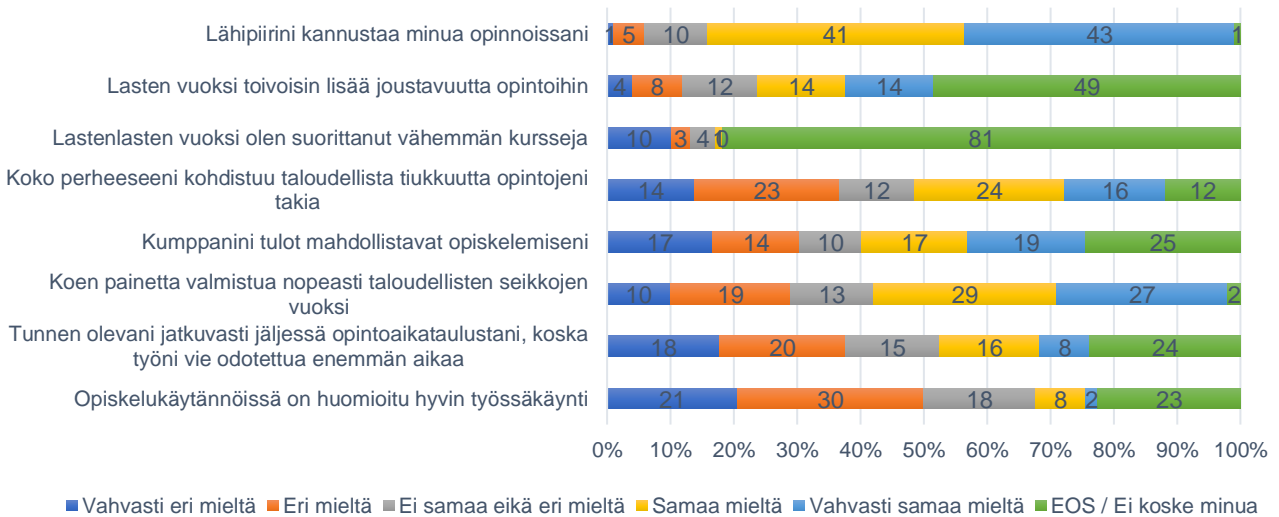
Työnteon vaikutus opintojen etenemiseen	N	%
Opintojeni eteneminen nopeutuu huomattavasti	2	1
Opintojeni eteneminen nopeutuu jonkin verran	8	2
Työssäkäynnillä ei ole vaikutusta opintojeni etenemiseen	94	24
Opintojeni eteneminen hidastuu jonkin verran	147	37
Opintojeni eteneminen hidastuu huomattavasti	124	31
En osaa sanoa	20	5

Taulukko 22 Syyt opintovapaaseen ja aikuiskoulutustukeen

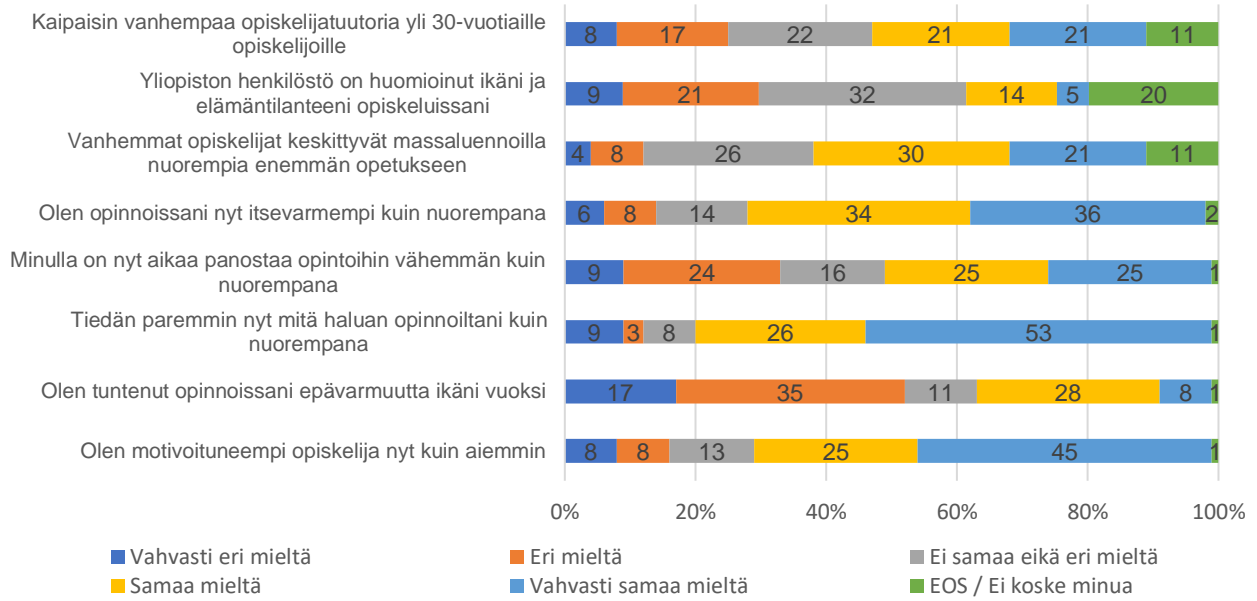
Opintovapaan muut syyt	N	Muut syyt ettei aikuiskoulutustukea	N
Ei oikeutta, koska ei työpaikkaa tai työ ei täytä ehtoja	21	Aikoo käyttää tulevaisuudessa	11
Elämäntilanne esim. hoitovapaalla tai eläkkeellä	12	Muunlainen rahoitus	10
Opintovapaa vasta myöhemmin	9	Tuen pienuus, ei riitä elämiseen	7
Opintovapaata ei tunneta riittävästi	9	Ei ole selvittänyt tukimahdollisuutta	5
Taloudelliset syyt	8	Sekalaiset syyt	6
Ei tarvetta	4		
Työhön liittyvät syyt	3		
Sekalaiset syyt	19		

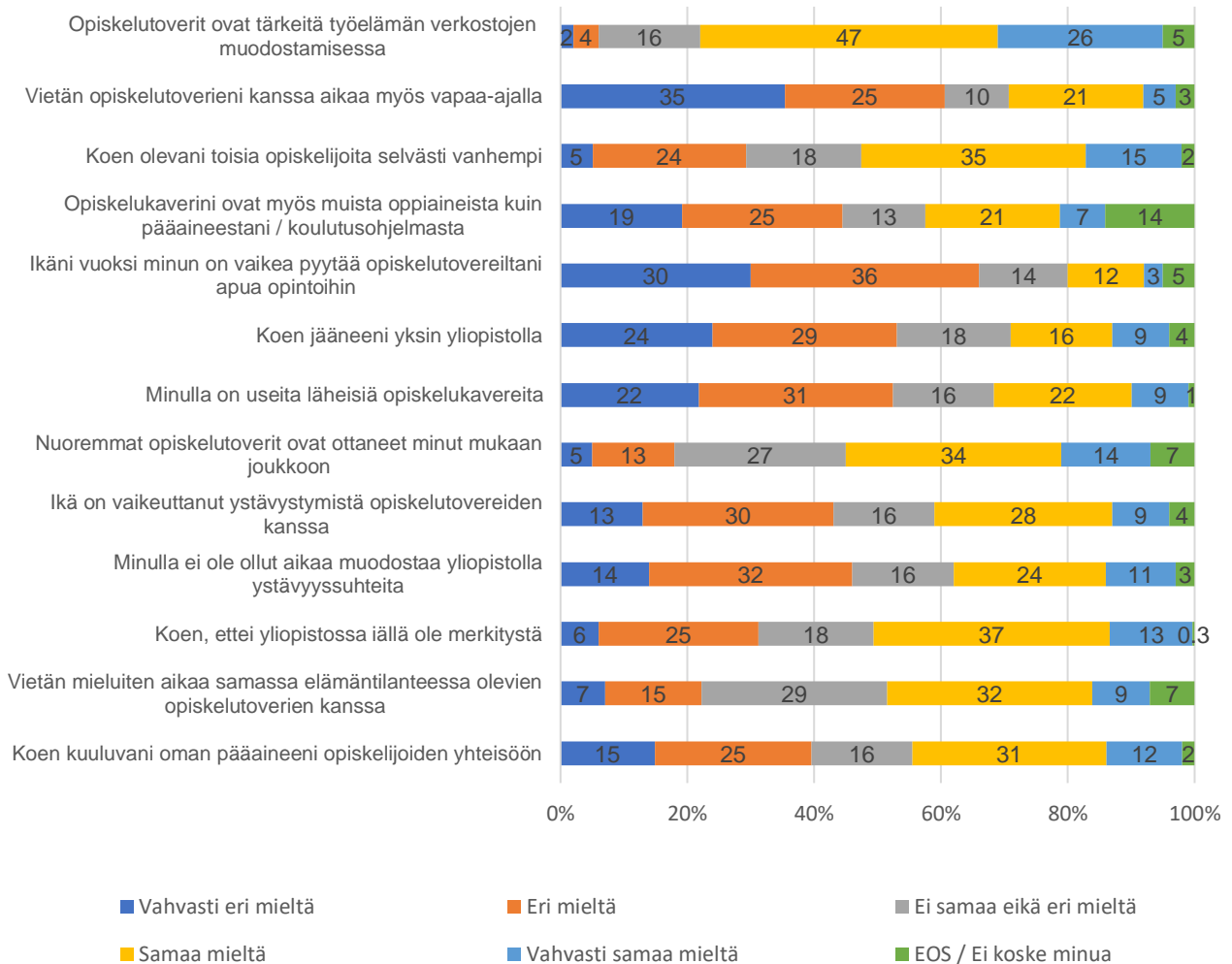
Kuvio 36 Opintojen ja muun elämän yhteensovittaminen: aika ja tunteet

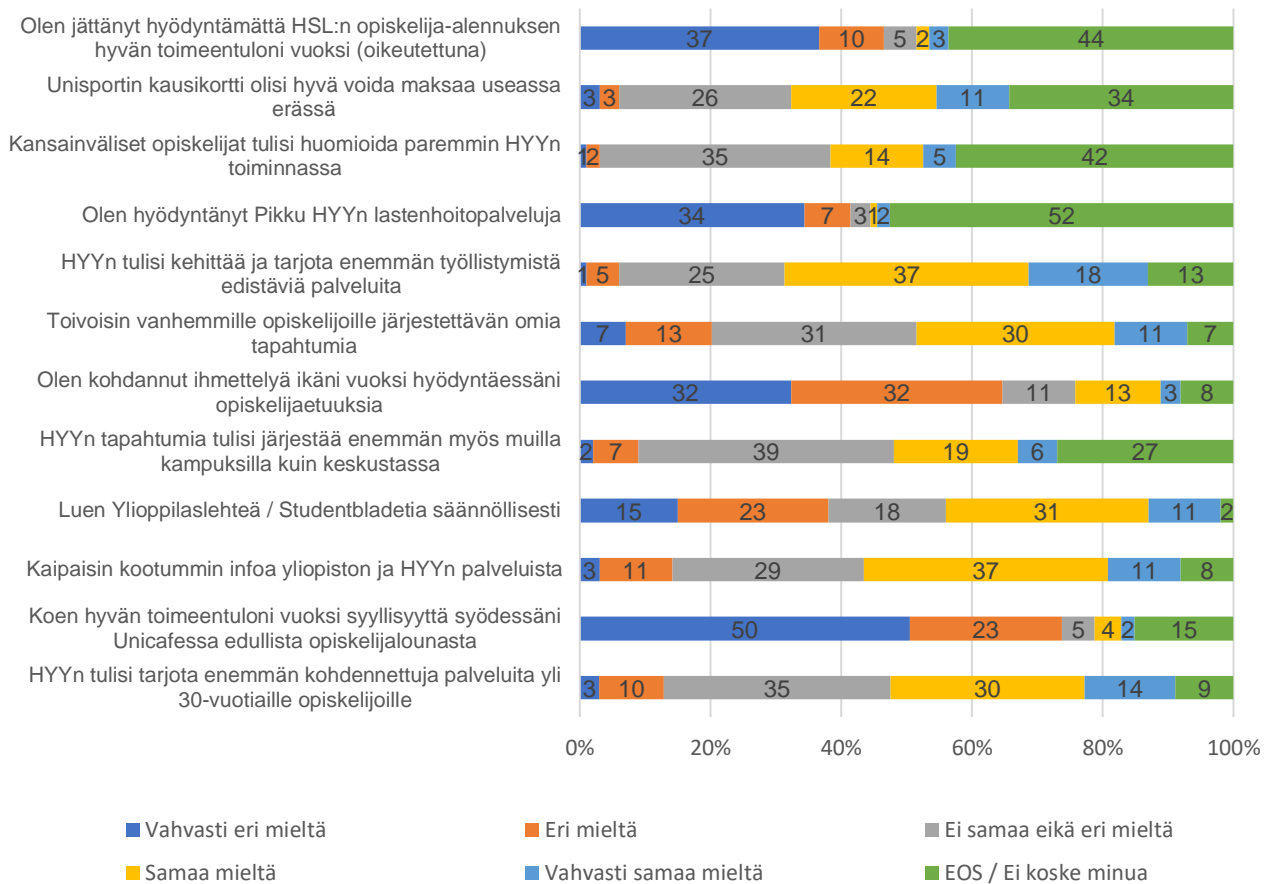
Kuvio 37 Opintojen ja muun elämän yhteensovittaminen: opinnot, perhe ja työ

Kuvio 38 Ikä opiskeluarjessa (alkuperäinen)

Kuvio 39 Yhteisöllisyys

Kuvio 40 HYYn toiminta ja opiskelijaedut (alkuperäinen)